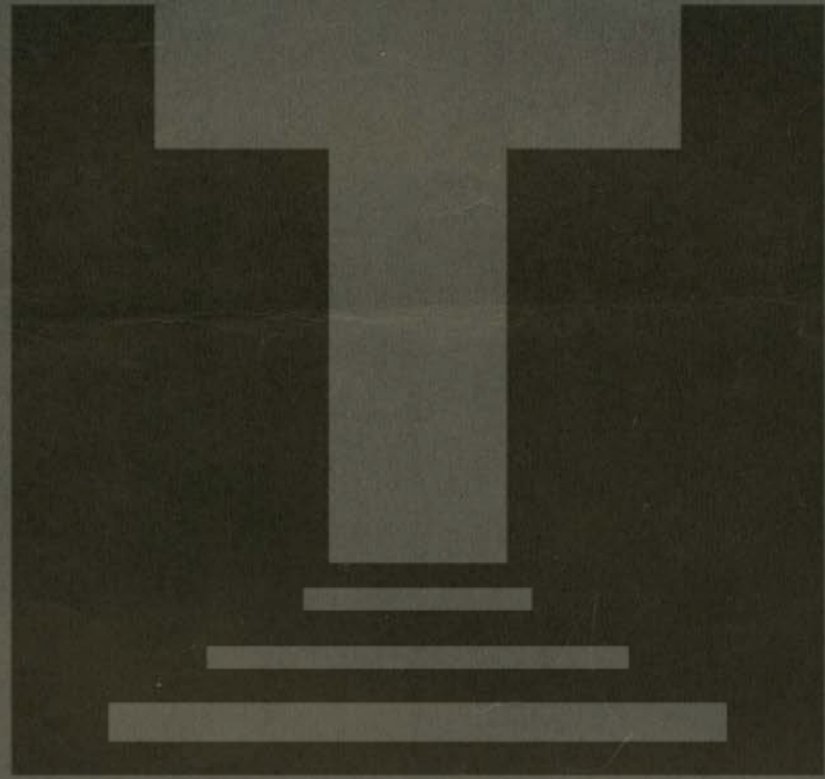


YARIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
temmuz
47 '85
KDVdahil
250TL



TÜSTAV

Yüzde 49'luk kağıt zammıyla basına, iletişim özgürlüğüne, öğrenme hakkına, sanat ve edebiyata, kültür yaşamına, insan haklarına ve demokrasi inancına büyük bir darbe indirilmiştir...

Basın ve Yayına Karşı

Yüzde 49'luk kağıt zammı açıklan-
dığı anda şaşkınlık yarattı. Daha önce
de kağıt fiyatlarına zam yapılmıştı. Bu
basın ve kültür ortamı için yeni değildi.
Ancak yüzde ellilik bir zam ilk kez olu-
yordu ve açıklaması da vardı. Zamlar
enflasyonla başa baş gidiyordu. Kağıt
zammını ilk kez bu kadar yüksek tutar-
ken, üstü örtülü davranmaya da gereksi-
nim duymuyorlardı. Tavırlarındaki, karar-
larındaki keyfîlik biliniyordu. Cezaevleri-
ni dolduran onbinlere karşın, Türkiye'de
siyasi tutuklu yok diyebiliyorlardı. Üste-
lik bu açıklamayı kendilerine göre içeride
kalan tek siyasi hükümlü tahliye edilince
söylüyorlardı. Pervasızca DISK ve Banç
Derneği davalan üzerine dış basına demec
veriyordu. zammını yapıyor, bun-
dan doğal olarak etkilenecek olan basın
organlarına sanki 'şaka' yaparcasına 'ga-
zetelere fazla zam yaparlarsa kağıda yine
zam yaparım,' diyebiliyorlardı. Parlamen-
to'da çoğunluk onlardaydı. Tatile gönül
huzuru ile çıkabilmek için, geceleri de
çalışarak, 'demokrasi'ye geçerken, kendi
demokrasilerini güvence altına almak isti-
yorlar, yeni Polis Yasası'nı çıkanyorlardı.
Yaşamızın her alanına yaptıkları saldı-
rılan sürdürüleceklerinin de ipuçlarını ver-
mekten kaçınıyorlardı. Zam üstüne zam
yaparken de istiyorlar ki, son yıllarda ya-
rattıkları kültürsüzleşme çabaları artarak
sürsün. Daha az sayıda dergi çıksın, kitap
basılsın, gündelik gazetelerintirajı düşme-
ye devam etsin, üniversite öğrencileri yo-
ğun sınavlarından bir parça vakit bulabil-
dikleri zaman okudukları kitapları bile ar-
tık okuyamasın. Kitapçılar daha az kitap,
dergi satınsın. İnsanlar kültürsüz bir ortamın
içine daha çok itilsin, sussun, faturalı ya-
şamla, KDV ile, videoda beş altı filmi üst
üste izlemekle geçirsün günlerini. Daha az
okusun ve daha az düşünsün. Şu kısacık
yaşantısında kaderine razı olsun, kendisi-
ne verilene yetinsin.

Sadece basın ortamı içinde olanlar
değil, **Yarın** okuyucuları da bir yaygın çı-
karmanın ne denli zorluklarla dolu oldu-
ğunu artık çok iyi biliyorlar. Aslında uğ-
raş isteyen, onurlu ve geleceğe dönük her
iş zorluklarla doludur. Bir yayını düzenli
ve kesintisiz çıkarmak, her zaman için

sorunları olan bir çabadır. Yalnız bu so-
runlar, toplumun içinde bulunduğu ko-
şullara, politik ve ekonomik duruma göre
değişiklikler gösterir. Birçok keyfi davra-
nışlarla karşı karşıya kaldığımız günümüz
koşullarında, artan yaşam zorluğu ve enf-
lasyonla, günümüzde kendi olanakları ve
okuyucusunun desteği ile çıkan bir der-
gide mali sorunlar, çoğunlukla en başta
gelen sorunlardır. Yarın tüm sorunları gibi,
mali sorunlarını da okuyucularıyla payla-
şan bir dergidir. Son zammın bize getirdi-
ği tüm olumsuzluklara karşın derгимiz fi-
yatında bir değişiklik yapmayı düşünme-
diğimizizi hemen belirtelim.

Yaz aylarına girildiği, dergilerin tira-
jlarının doğal olarak azaldığı son aylar-
da, Mayıs sayımızın satışının diğer aylara
oranla yüzde onbeş arttığını ve bunun **Yarın**'ın
en yüksek satış rakamından biri
olduğunu sevinerek söyleyebiliriz. Ülke-
mizin tek gençlik dergisi olarak **Yarın**'ın,
giderek daha etkin olabilmesi, etkilerini
giderebilmesi ve gençliğin sesi olması yo-
lunda belki yavaş ama sağlıklı gelişimi,
dergiyi çıkaran ve okuyan, okutan genç
insanlar arasındaki dayanışmanın bir ifa-
desidir. Bu arada içinde yaşadığımız maddi
koşulların zorluğuna karşın, kiminin bir
tek mektup yazma hakkını bile **Yarın** için
kullandığı cezaevlerindeki okuyucular-
mızdan bayram dolayısıyla aldığımız
güzel sözlerini
içtenlikle paylaşıyoruz.

1960-70 dönemi gençlik liderlerinin
tartışmaları Raif Ertem ve Bozkurt Nuhoğ-
lu'yla sürerken 1964'lere doğru gelmiş
bulunuyoruz. Hazırladığımız Müzik bölü-
mü, kendi müziğimizde tartışılmayanların
yanısıra, her şarkının aslında politik oldu-
ğunu, her tür müziğin bir yeri olduğunu
ve müziğin sınırlanmadığını bir kez daha
gündeme getiriyor. Böyle bir bölümü
hazırlarken, **Yarın** okuyucularına Abone
Kulübümüz üçüncü yıla girerken yeni bir
etkinliği ulaştırma düşüncemiz oluştu.
Okuyucularımızın Abone Kulübümüzün
duyurusunda okuyabilecekleri bu yeni
etkinliğimizi sevinçle karşılayacaklarına
inanıyoruz.

Yarın'dan sevgiyle, dostlukla.

1960-70 DÖNEMİ GENÇLİK LİDERLERİ TARTIŞIYOR

- RAİF ERTEM ile Konuşma/Üniversitenin asıl
varlığı öğrenci öğretim üyesi bütünlüğüdür 5
BOZKURT NUHOĞLU ile Konuşma/İnsan
Kişiliğini Özgür Ortamda Bulur 9

HALKIN MÜZİĞİ SINIR TANIMAZ

- HATAY DURLUPINAR/Müzikte
Tartışılmayanlar ve "Demokratik" Örneklere 13
VAN KY ile Konuşma (Türkçesi : Yarın Çeviri
Kurulu) 14
SILVIO RODRIGUEZ/Ne Denli Masum
Gözükürse Gözüksün Şarkı Hep Politikdir.
(Türkçesi : Yarın Çeviri - Kurulu) 15
GÖRHAN UÇKAN/Kiğilenin Sesi Olarak Müzik 16
DANIEL VIGLIETTI/Önemli Olan İnsanın
Gerçekten ve İnanıcıdan Göç Etmemesidir.
(Türkçesi : Yarın Çeviri Kurulu) 17
WOODY GUTHRIE/Şiir (Türkçesi :
Güney Gönenç) 18
ZÜLFÜ LİVANELİ ile Konuşma/Konuşan:
Gürsel Akseven 19

EDEBİYAT

- FRANCISCO J. URÍJ'den ŞİİRLER (Türkçesi:
Gürhan Uçkan) 3
GÜNEY ARAS/Şiir 6
MEHMET YAŞIN/Şiir 8
A. ÇAĞRI ÇINAR/Şiir 11
MUZAFFER KALE/Şiir 20
ZEKİ GÜRARSLAN/Şiir 25
OKUMA NOTLARI 26
ŞİİR PENCERESİ 26

GENÇLİK YILI ve 12. GENÇLİK ve ÖĞRENCİ FESTİVALİ

- Gençliğin Uluslararası Coşku Günleri
Festivaler (Yarın Araştırma Bürosu) 20
NERGİS ALGÜN/Bunalar Bir Sistemin
Çarklarındaki Gençlik: ABD Örneği 22
Afrikada Öğrenciler Acıya ve Geleceğin
Umudunu Birlikte Yaşıyorlar/Derleyen: Güllü
Tezcan 24
AYSEL TÖTÜNÇÜ/Yunanistan Öğrenci
Hareketi: Ulusal Öğrenci Birliği 22
Umutlarla

KÜLTÜR

- YARIN/Biten Bir Öğrenim Yılıyla,
Doğan Umutlarla 4
TAHSİN GÜVEN/Bir Demokrasi Şöleni
Sonrası 12

KARİKATÜR

- İBRAHİM USLU
KEMAL ÜLKER 26
ABDULLAH ORHAN 29
MUAMMER BOZKURT 31
KEMAL URGENÇ 32

<input type="checkbox"/> SAHİBİ Sami Alptekin	<input type="checkbox"/> DAĞITIM Etkin Dağıtım	<input type="checkbox"/> TEKNİKİŞLER Dizgi : Norm Dizgi Film : Reprötan Baskı : Sanem Basımevi Kapak Baskısı: Maya Grafik Düzenleme: Yarın
<input type="checkbox"/> SORUMLU YAZIŞLARI YÖNETMENİ Füsun Öztürk Bayşan	<input type="checkbox"/> ABONE KOŞULLARI Yurtiçi/ Yıllık 2400 TL Altı Aylık 1200 Yurtdışı/ Yıllık 30 DM Altı Aylık 16 DM Yurtdışı tek fiyatı 3 DM	<input type="checkbox"/> YÖNETİM ADRESİ Hanımeli Sokak, 15/15 Sihhiye/Ankara
<input type="checkbox"/> BORO VE TEMSİLCİLİKLER İsveç: Gürhan Uçkan Box 38045, 100 64 Stockholm F.Almanya: Mehmet Bilgin Hollanda: Ramazan Ekinci Postbus 392 6040 AJ Roermond İzmir: 856. Sokak Nur Han 3/502 Konak-İzmir İstanbul: Divanyolu, Hoca Rüstem Sokak, Zafer Han No: 7 Kat: 4-14. Çağaloğlu - İstanbul	<input type="checkbox"/> İLAN FİYATLARI Kapak/ Tam Sayfa : 80.000.-TL Yarım Sayfa : 50.000.-TL Çeyrek Sayfa : 25.000.-TL İç Sayfalar/ Tam Sayfa : 50.000.-TL Yarım Sayfa : 25.000.-TL Çeyrek Sayfa : 13.000.-TL	<input type="checkbox"/> YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ Yarın, P.K: 723, Kızılay- Ankara. <input type="checkbox"/> POSTA ÇEKİ Yarın Dergisi, 16486 0

francisco juriz

FRANCISCO J. URIZ

1932'de İspanya'nın Zaragoza ken-
tinde doğdu. 1957'den beri İs-
veç'te yaşıyor. Tanınmış İsveçli
ozan Artur Lurkvist ile birlikte,
Lorca ve Neruda'yı İsveççeye
cevirildi. Aşağıdaki şiirler, ozanın
ilk kitabı olan "Ett skrik ar ett
skrik..." (Bir Haykırış Bir Hay-
kırıştır...) ile iki dilde basılan
"Janus" ansikleten/Las caras de
Jano" (Jano'nun yüzleri) adlı
kitaptan alınmıştır.

Türkçesi: GÖRHAN UÇKAN

Duvar

yeni bir Narcissus gibi
güzelliğinin keyfini sürdürüyor burjuva düzeni
kopmuş dünyanın gerisinden
aşılmaz duvarıyla
üretim ilişkilerinin

yalnız bir insan
fazla bir şey yapamaz
duvarım üzerinden atlamaktan başka

kararlı insanlardan oluşan
büyük bir kitle
atlamaz üzerinden duvarım

yıkarak da geçer.

Yarın

söyle bana neyi sakladığını
neyi sakladığını
söyle bana
ve ben söyleyeceğim sana kim olduğunu
kim olduğunu
söyle bana

neden susuyorsun bugün
susuyorsun bugün
söyle bana
bugün konuşma zamanı olduğu halde
konuşma zamanı

bugün
bugün sakladığını senin
yarın söyleyeceğim sana
eğer kalırsan sen
yarma

konuşulacak
bugün
haykırılacak
bugün
kalabilmek için
yarına

Kış

toprak örtülmüş uzayın ışığıyla
kar yağıyor

buz oluşuyor
şiddet nedeniyle
bir parça ekmek için
serçelerle vuruşuyor barış güvercini
ve
meşalelerimizin ışığı
ulaşmıyor uzaya

yürüyüş sırasında
meşalelerin alevi değil
harekettir
donmamızı önleyen

ancak kıpırdanan su kurtulur
donun avı olmaktan

buz oluşuyor
ama sürdürüyoruz yürümeyi
elçiliğe doğru
çünkü meşalelerimizin soluk ışığı
barış güvercininin gagasında
ulaşacak Vietnam'a

ama meşalelerimizin ışığı değil
umuttur
işleyen madenlerdeki ince ışık

grevdir
aydınlatan uzayı

TÜSTAY



Bir öğretim yılı daha sona erdi. Bir öğretim yılı, öğrencilerin bilinç ve davranışlarında önemli değişmelerin sergilendiği bir yıl oldu. 1980 sonrası oluşan korkunun, YÖK'le oluşturulan baskının büyüdüğü politika dan uzaklaşmanın, giderek ortadan kalkacağına ilk ipuçlarının ortaya çıktığı yıl oldu. Öğrenciler, haklarını korumanın, yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmenin, kaderci bir anlayışla çözümü geleceğe bırakan suskunluğunu istlerinden atmalannın gereğini gördüler. Baskının oluşturduğu, politikadan uzaklaşmanın, ilgisizliğin, bireyselleşmiş günlük yaşama çekilmenin, haklarını arama ile bağdaşamayacağını kendi pratikleriyle öğrendiler.

Başbakan Özal son "İcratın İçinden" programında, gençlere seslendi. Öğrencilere, hükümetin kendilerine sunduğu refah içinde derslerine çok çalışarak, biran önce okullarını bitirip kendilerini bekleyen güzelim, bol paralı işlere girerek ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmalarını öngördü. Özal'ın söyledikleri sınavların yoğunluğunda monotonluğu ve sıkıcılığı hafifleten bir espi olarak nitelenebilir. Aynı zamanda bu öğrencilerin herşeyden önce yurtaş olduklarını unutmuraya çalışan, güncel politikadan uzaklaşmanın simmesini isteyen tutumun bir anlatımı, üniversiteyi kışlatarak isteyen anlayışın yansımasıdır. Çünkü, bannma gereksinimini karşılamaktan uzak yurt kapasitesiyle, geçindirmekten uzak ve yaygınlığı sınırlı kredi vb. ile öğrenciye sunulan refah değil, sefalettir. Sunulan bu sefaletle katlanarak onları bekleyen bol paralı güzelim işlere ulaşma vaadi ise bir yalandır. Bu yalanla işsizlerin büyük bir kısmının 25 yaş grubundan olduklarını, diplomalı işsizliğin yükselen bir hızla arttığını bilmeyenler kandırılır.

Kaldı ki, öğrencilerin işsiz olmaları için okulu bitirmelerine de gerek yok. Öğrenci bugün, büyük ölçüde kendi isteminin dışında 3 ve 4 üncü sınıfta okudan atılarak da işsizlere katılabilir. Aradaki tek fark ise diplomaya sahip olmadır.

Yürürlükteki üniversite politikası öğrenciyi can evinden vuruyor. Üniversitelerden "atılmalar", Eylül ve Ekim aylarında listelerin açıklanmasıyla birlikte, bütün yakıncılığıyla gündemin en başına yerleşecek. Milliyet Gazetesi'nin verdiği rakama göre bu yıl 40 bin öğrenci niteliksiz işgücü olarak ailesinin yanında birer sığınat olarak, üniversite kapısının önüne bırakılacaklar. Geleceğe ilişkin güzel umutlar, yıllarca harcanan emek ve zaman, ailelerinin sıkıntılarla yüklü özverileri, toplumun harcadığı milyarlarca lira bir anda, ve bir tek dersten başansız duruma düşmesiyle birlikte yok olup gidecektir. Bu durumu öğrencilerin tembelliği ile açıklayan ba-

biten bir öğrenim yılıyla, doğan umutlara

sıtcı anlatımlar kimseyi inandıramaz.

Atılmalar gündemin geçici maddesi değil. Bu sistem var olduğu sürece, her yıl onbinlerce öğrenciyi üniversitelerden uzaklaştırmak zorunda. Çıkartılmış öğrenci affı ise, mekanizmanın acımasızlığını ve gerçek boyutunun ortaya çıkmasını önledi. Gelecek yıl, öğrenci affının etkisi kalmayacağından, afla dönenlerin ve afftan önce atılma durumunda olup da atılmayanların da atılması gündeme gelecek. "Terör" nedeniyle okuyamayan öğrencilerin okullara dönmelerini sağlama gereğiyle çıkartılan öğrenci affının, gerçekte YÖK'ün yaptıklarını temizlediği artık biliniyor. Gerçekte de affın YÖK'e karşı öğrencilerin tepkisini yumuşatmayı, yürütülen öğretim üyesi kıyımında, öğretim üyelerini öğrencilerden soyutlayarak yalnızlaştırmayı sağlamaya yönelik olduğu daha açık biçimde görülmektedir.

Öğretim üyesi kıyımı önemli ölçüde tamamlanmış durumda. Sıra 'çok adam al-daha çok adam at' felsefesine dayalı ve öğrenci aleyhine olduğu kuşku götürmez bu sistemi, hiç bir engel tanımadan uygulamaya gelmiştir.

Ülkemizde üniversite öğrencileri ve genelde gençlik, korkulu terör edebiyatı ile "olası suçlu" konumuna getirilip toplumsal yalnızlığa itilmiş, politikadan uzaklaştırılmaya yönelik çabaların yoğunluğu altında kalmışlardır. Düşünülen belyidi aşında. Öğrenciler başlarına gelenleri kaderci bir anlayışla karşılayacaklar, susup haklarını aramaktan vazgeçecekler, haklarını aramaya kalkacak olan bir "azınlık" olursa da kolayca ezilip sindirilebilecek.

Geçtiğimiz öğrenim yılı bu düşünenlerin tutmayacağını ipuçlarını verdi. Ek sınav hakkı için verilen dilekçeler verilmiş biçimiyle ve verildiği yerin konumuyla bu yargıyı güçlendiren ilginç gelişmelere tanık oldu. Önceleri tek tek verilen dilekçeler, arkasında birlikte davranma alışkanlığı da bırakacak biçimde bir yaygınlığa ve toplu verilen dilekçeye dönüştü. Önceleri YÖK başkanlığına ve bakan-

lığa verilen dilekçeler, sonralan parlamentoya verilmeye başlandı. Giderek toplumsal muhalefetin ulaştığı boyuta karşın, YÖK'ün ayakta kalışı şaşkınlığa yol açar oldu. Şaşkınlık, YÖK'ün siyasal dayanaklarını zayıflatmadan, sorunlara kalıcı köklü çözümler bulunamayacağını kavratmaya yol açtı. Gruplar halinde parlamenter ziyaretleri, parlamento düzeyinde dert anlatmaya yönelişleri bunu gösteriyor. Bu görüşmeler ve karşılaştıkları baskılar; keyfiliğe dur diyen, derdini anlatmaya gittiklerinde gözaltına alınmayacakları bir parlamento isteminin, öğrenciler arasında yayılması hızlandırdı. Görerek öğrendiler. Ancak bütün kurum ve kurullarıyla işleyen bir demokraside haklarını arayabilir, sorunlarının çözümünün izleyicisi olabilirler. Bunu kavramaya başlayan öğrenciler, kuşkusuz kendi sorunlarının çözümü ile erken seçim istemini birleştirmeye de yöneleceklerdir.

Çok çeşitli ve derin sorunlarla karşı karşıya bulunan öğrenciler, bireyselliklerinin yalnızlığında bunlan üstesinden gelemeceklerini gördüler. Kaldı ki, öğrencilik sadece görevlerle dolu bir alan değil, hakların da bulunduğu bir alandır. Örgütlü davranmaya yönelmeli haklarından birisini kullanmalıydılar. Ancak o zaman seslerini duyurabilir, yalnızlıktan kurtulabilirlerdi. Böylece, öğrenciler, yasal hakları olan, sendikal, kitlesel örgütleri; öğrenci derneklerini kurmaya yöndiler. Geçen öğretim yılının en önemli kazancı da bu oldu. Bu nedenle de, gençlik yılının "katılım, gelişme, barış" biçiminde dile gelen ilkelerinden, "katılım" Türkiye'de öğrenci kitleleri için öne çıktı.

Önümüzdeki öğretim yılında öğrencilerin iki sorunla yoğun biçimde uğraşmak durumunda kalacakları görülüyor. Bunlardan biri; başvurularını yaptıkları öğrenci derneklerinin çalışmaya başlamasını sağlamak ve çalışmaya başladıktan sonra da gücünü ve temsil yetkisini üniversite yönetimlerine kabul ettirmek, üniversitelerde öğrencilerle ilgili bütün etkinlikle-

rin karar ve yönetim süreçlerine katılmak olarak özetlenebilir.

Öğrenci derneklerinin, öğrencileri aşan önemde olduğu, demokrasinin sınırlarının niteliğini gösteren önemli ölçülerden biri olduğu biliniyor. İşte buradan çıkışla da, öğrenci derneklerinin kurulması, "demokrasi isteyen" herkesi ilgilendirir bir gelişmedir. Bu nedenle de, kurul ve kurumlarıyla işleyen bir demokrasi isteyen, "ikinci sınıf bir demokrasiye razı olunamaz" diyen SODEP'i de ilgilendirmek durumundadır. Küçük kurultaylarının sonucunda açıklanan "Öncelikler Bildirgesi"nde dernekleri demokrasinin temel kurumlarından sayarak da ilgilendiğini ortaya koymuştur. Ancak sorun burada kalıp kalmayacağıdır. Demokrasinin gerçek güvencesinin örgütlü kitleler olduğu bilinciyle, öğrenci derneklerinin en kısa sürede çalışır konuma gelmesi istemini, SODEP politik ve pratik olarak desteklemelidir. Öğrencilerin karşısına çıkarılan yasal olmayan uygulamaların ve keyfi engellerin aşılmasına destek verilmeli. Bu amaçla da, "İnsan Hakları Komisyonu" benzeri bir çalışmaya başlatmalıdır. Hak ve özgürlüklerin öndeki sınırları olası bir iktidar sonrasında bırakılmasıysa, düşünülmemeli.

Öte yandan DYP, "tam demokrasi" istediğini belirten bir diğer partidir. Ancak bu kanıtlanıy bekleyen bir açıklamadır. Nasıl ki, "milli iradenin tecellisi" diye somutlanan isteğin inandırıcılığı, toplumda yeri olan tüm siyasal oluşumların da bu "iradeye" katılımı belirleyecekse ve bu yöndeki yasakları karşı takınılacak tavır öne çıkacaksa; "tam demokrasi" isteğinin inandırıcılığı da kitle örgütlenmelerine ve bu arada da öğrenci derneklerine karşı izlenecek politikayla ortaya çıkacaktır. Bunun, bugün somutlanan biçimi de, öğrencilerin derneklerini kurmalarına karşı çıkarılan keyfi uygulamalara karşı durmaktır.

Önümüzdeki öğretim yılının diğer öne çıkacak sorunu da, "yapısal" konuma ulaşan atılmalar olacaktır. Ve artık, atılmaların "tembel öğrenci"likle ilgili bir yanı kalmadığını kavrayan ana-babaların, çocuklarının bu oluşturma tek engel olabilmelerinin olanaksız olduğunu da kavramalarıyla; çalışmaya başlayabilir ve etkili tepkiler oluşturabilirlerse öğrenci dernekleri önemli işlevler yükümlenecek. Ama dernekleri ister çalışmaya başlayabilsin, isterse de bu daha bir süre geciksün, öğrencilerin, ana-babalarının etkin ve birleşik desteğine gereksinecekleri şimdiden görülen bir gerçektir.

Öğrencilere, hem en yakınları hem de demokrasi isteyen her kesim destek verilmelidir.

YARIN

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

□ Öğrenci olduğunuz dönemin politik, ekonomik koşullarıyla konuşmamıza başlayalım, sonra da bize o dönemde üniversitelerin durumunu özetleyin.

ERTEM ■Demokrat Parti İktidarının ilk yıllarıydı. "Yeter Söz Milletindir" sloganıyla iktidara gelen bir siyasi iktidar. Eh, biz de millet olar-k konuşuyorduk. Ortaokulda, lisede, üniversitede de. Basın da öyle. Hatta, bir yere kadar siyasi partiler dahi işlevlerini yerine getiriyorlardı.

Marshall planının gereği, Türkiye topraklarına binlerce traktör gelmişti. Toprak ilk defa derinlemesine işlenmeye başladı. Görülmemiş verim. Pamuk, tütün, zeytin, buğday depo depo. Dünyanın ikinci buğday ambarı olmuştuk. Bu arada ikinci dünya savaşı öncesi başlayan sanayi yatırımlarını bırakıverdik. O da başka.

Güçlüydük ya! Dışa açılıverdik. Serbest pazar. İzmir Fuarını anımsıyorum. Fuardaki yabancı pavilyonlardaki tüm mallar yerinde satılıyordu. Yalnız makine, traktör değil, iğneden ipliğe kadar. Ne istersen yabancı malı boldu. Al alabildiğin kadar. Adı "görülmemiş kalkınma"ydı.

Üniversitelerin, öğretim üyelerinden, öğrenci derneklerine, öğrencilerine kadar siyasi iktidara önemli bir karşı geliş yoktu. Beraberce geçinip gidiyorduk.

Bu gidiş 1957 seçimleri öncesi-ne kadar sürdü. Dünyanın üçüncü buğday ambarı, ikiden üçe düşmüştür. Türkiye, dışardan buğday almağa başlayınca alabildiğine bol malların yerine, en ufak ihtiyaçların temini için kuyuklara girilmeye başlanınca tüm işler tersine döndü. Balayı bitti. Odundan milletvekili çıkarma, her mahallede bir milyon yaratma politikası 1960 devrimiyile noktalandı.

□ Genel bir yaklaşımla, öğrenci derneklerinin 1960'a kadar, siyasi iktidarların denetiminde ve onların çizdiği sınırlar içinde çalışan yapılar olduğu görülüyor. Gençlikse, bu örgütleri bağımsız öğrenci dernekleri biçimine getirmeye çalışıyor. Bu çabalar da çatışmaların nedenleri oluyordu, değişkenlerimelerinizi anlatır mısınız?

■ Öğrenci Derneklerinin 1960'lara dek siyasal iktidarların denetiminde olduğunu söylemek yanlış olur. İki devre içinde incelenmesi gerekir kanısındayım. 1957 seçimleri öncesinde siyasi iktidarda öğrenci, gençlik dernekleri arasında belirgin bir çatışma yoktu. Çalışmalar belli bir paralellik içinde yürüyordu. Çatışma daha çok üniversite yönetimi ile öğrenci der-



Tam yirmibeş yıl önce, bu büyük öğrenci topluluğunun hedefi Taksim meydanı.

Raif Ertem

1936'da Bergama'da doğdu. İÜ Hukuk Fakültesi'ni 1966'da bitirdi. Akşam gazetesi ve Yön dergisinde çalıştı. 1962-63 döneminde TMTF genel sekreterliğinde bulundu. 61-62 uluslararası kültür festivallerinde yöneticilik yaptı. 1971'de bir dönem tutuklandı. 1968'den bu yana avukatlık yapıyor, Cumhuriyet gazetesinde "Rastgele" başlığı altında yazılan yayınlanıyor.

Konuşmalar: ORHAN SAMİ

Raif Ertem "Üniversitenin asıl varlığı öğretim üyesi öğrenci bütünlüğüdür"

nekleri arasında çıkıyordu. Örneğin açılışlarda, üniversitenin açılışlarında öğrenci temsilcilerine söz verilmediği için, aynı açılışlar yapıyor ve üniversite yönetimine veyansın ediliyordu. Üniversite yönetimi ile öğrenci dernekleri arasındaki çatışma 1960 sonrası da sürmüştür. Hatta 1960 yılında Milli Birlik Komitesinin çıkardığı 115 sayılı yasa ile öğrencilerin yönetime katılması gerekiyordu.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenci Derneklerinin seçtiği temsilcileri yönetime kabul etmediği için Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti (O günkü adı) olağanüstü kongre toplamıştı. Ben kongre başkanı seçilmiştim. Başkan olarak, gelen öneri sonucu, dekanı istifaya davet etmem üzerine iki dönem okuldan kovulmuşum. Üniversitenin bu yanlış tutumu yüzünden 1968'lerde dekanın kol-

tuğundan atılmasına kadar varan olaylar gelişecektir.

Prof. Tarık Zafer Tunaya ve arkadaşlarının tüm uyarılarına rağmen eski kafalı bazı yöneticiler tutumlarını değiştirmeyeceklerdir. Üniversitenin asıl varlığının öğrenci öğretim üyesi bütünlüğü olduğu kavranamayacaktır. Aynı mantık şimdi de, daha geliştirilmiş olarak YÖK ile yürütülmeye çalışılıyor. Yürümez. Bu arada belirteyim, Prof. Tunaya'nın bizler üzerinde büyük emeği vardır.

1957 yılına kadar siyasi iktidarların öğrenci dernekleriyle belirgin bir çatışması olmadığını söylemişim. Daha da ileri gidebiliriz. O günlerde devlet ve hükümet başkanları İstanbul'a geldiler mi, Vilayetten sonra öğrenci derneklerini ziyaret ederlerdi.

Öğrenci derneklerinin genel kurulları da küçük birer parlamento deneyimi içinde geçirdi. Genel kurullar açılır açılmaz, çeşitli konular içeren komisyonlar kurar ve hazırlanan raporlar genel kurullarda tartışılırdı. Bunlar yalnızca öğrenci sorunları değildi. İlaç sanayii tarım, sanayileşme gibi, bugün meclislerimizde tartışılmayan konular öğrenci derneklerinin genel kurullarında tartışılır, karara bağlanır, kamular da hükümete bildirilirdi.

Dediğim gibi 1957 yıllarına kadar bu tartışmalar siyasi iktidarların rahatsız etmiyordu. Ülkenin iktisadi ve siyasi düzeni bozulmaya başlayınca, raporlar siyasi ikti-

darlann hoşuna gitmemeye başladı. Öğrenci derneklerini ele geçirme çabasına giriştiler. Geçiremediği dernekler üzerine ağır baskılar yapmaya başladılar. Düzen burada bozulmaya başladı. İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu üzerinde bu baskılar ve müdahaleler daha belirgin olarak gözükmemekteydi.

Siyasi iktidar, o zamanki Demokrat Parti, çeşitli yöntemlerle etkin öğrenci derneklerini ele geçirmeye, öğrenciler dernekler dışı faaliyet göstermeye başladılar. Gerek CHP'de, gerekse parti dışı kendi aralarında örgütlenme yoluna gittiler. Fikir Kullupleri bunun başlangıcı oldu.

1960'da 27 Nisan'dan sonra patlayan gençlik hareketlerinde öğrenci derneklerinin etkisi pek yoktur.

Size başka bir şey daha söyleyeyim. 1960 sonrası, günümüze kadar parlamentolarda demokratik savaşım yapanlar, bu 1950-60 lı yıllarda, öğrenci derneklerinde çalışmışlardır. Parlamento deneyimini, öğrenci derneklerinde yapmış olan kişilerdir.

Nedense 1960 sonrası da siyasi iktidarda öğrenci derneklerinin önemini kavnyamadılar. Konuşmalar rahatsız etti. Öğrenci derneklerinin önemini kavnyamadılar. Demekler meclislerden daha iyi çalışıyordu. Öğrenci derneklerinin hazırladığı Türkiye sorunları üzerindeki raporlar meclis komisyonlarında hazırlanan raporlardan daha bilinçliydi. Araştırmaya dayanıyordu. Müdahaleler çoğaldı. Sonunda siyasi iktidar TMTF'ni kayyuma teslim etmeye kadar varan davranışlarını içine girdi. Öğrenci dernekleri bitti. Demokrasi bitti. Konuşulmayan, görüşü dinlenmeyen gençlik sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan örgütlere itildi.

Aslında fazla parti ayırarak yürütmüyorum kanılanı. Tüm siyasi partiler muhalefette iken gençlik yanlısı oldular. İktidarda geçince gençlik düşmanı. Siyasi iktidarların; gençliği anasının dizi dibinde, ders kitabı meleği, ülke sorunlarından uzak, konuşmayan gençlik kavramı dışında birer varlık olarak görme isteğinden doğan dü-

şünceleriyle, gençliğin gerçek yapısı karşı karşıya geldi.

□ **Dönemin gençlik örgütlerini, politik inanışlarıyla ve konumlarıyla birlikte ele alabilir miyiz, kısaca anlatsanız..**

■ Ülkemizde kurulmuş en büyük gençlik örgütü Türkiye Milli Gençlik Teşkilatıydı. Gücünü Türkiye Milli Talebe Federasyonunun kendisine bağlı olmasından alıyordu. TMTF öğrenci gençliğin büyük bir çoğunluğunu temsil eden bir örgüttü. Her fakülte ya da yüksek okulda bir dernek vardı. Üniversitelerdeki öğrenci dernekleri (Talebe Cemiyetleri) birleşerek O üniversitenin birliğini meydana getiriyorlardı. Yüksek okullar da öyle. Talebe Birlikleri de birleşerek TMTF'ni meydana getiriyorlardı. TMTF'un yaptığı çalışmalar günümüzde başarabilen başka bir örgüt yok.

Konuları, ülke sorunlarını kurullarda tartışıp, demokratik usullerle karara varabilme yeteneğini taşıyan parlamenterlerimizin çoğunluğunu TMTF ve bağlı örgütleri yetiştirmiştir. Fikre saygı, karşı fikre hoşgörü bu derneklerde yetişen kimselerde halen geçerlidir.

TMTF (Türkiye Milli Talebe Federasyonu) öğrenci gençliği temsil ediyordu. En dinamik güç TMGT (Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı) içinde işçi gençliğin temsilcisi TEKSİF, sonra TÜRK-İŞ; devrimci gençliği "Türk Devrim Ocakları"; ızci gençliği, "Türkiye İzciler Birliği", kadınlar da "Türk Kadınlar Birliği" temsil ediyordu. Bu örgütler genellikle ikerici kanatta yerlerini almışlardır.

MTTB (Milli Türk Talebe Birliği) ise bazı fakülte ve yüksek okullardaki öğrenci derneklerinin meydana getirdiği bir örgüttü. TMTF kadar etkili bir örgüt değildi. Daha çok günün koşullarına göre sağ kanat diyebileceğimiz yerdedi.

Yalnız şunu açıklamakta yarar var. 1960 Devriminde MTTB devrimci gençliğin yanında yer aldı. O devre yönetiminde bulunan kişilerin etkisi büyüktü. Hatırladığıma göre başkanı Yaşar Özdemir'di. Sonra da Yüksel Çengel bu geleneği yürüttü. Daha sonra birçok birleşme çabaları yürütüldüyse de sonuç alınmadı. TMTF Başkanı Sa-

Yol Ağzında

I.

Çoktandır bıçağımı tutuyorum kınımda
Karanlık geceye gül takıyorum, çoktandır
Geçmiş sorguluyorum fırtınalı akşamlarda

Bir düş görüyorum, güney düşü, biliyorum
Bir ezgi, destanımın tomurcuğu, yaşıyorum
Eylül lâl eden akşamlarda

Saklanmış kimi zaman gelirim
Kokar, ölür, hapsolür, yine gelirim
İnsanların sakınarak gezindiği akşamlarda

Bir delilik edeceğim sınıyorum kendimi
Sorgular da fısıltılarla yürümese
Geçmişin yargılandığı nazi akşamlarda

II.

Sular yolumu kesiyor, gidemem
-Geçmiş ki yanlışlar toplamıdır-
Kanayıp giden günlere

Kuşlar kanatlarını kesiyor, gidemem
-Milat sonrası yaşıyorum ben-
Delilik de olsa içimde, ölüm de

Çocuklar sözümü kesiyor, gidemem
-Sorumluyum onlara karşı-
Duran da suçlu, bırakıp giden de

Ve sen ey, yaklaş yaklaştığım yerlere
-Yüreğimden öp beni-
Yarın varsa yüreğimde

III.

Yol ağzındayım,
Herhangi bir yol ağzında
Aklımda yüreğimin isyan sesleri

Aklımda yüreğimin isyan sesleri,
Yiten tanrıları yiten umutlara eşliyorum
Bir sabırtaşı bırakıyorum insanlara

Bir sabırtaşı bırakıyorum insanlara,
İstiyorum ki onlar da karışım yolculuğumuza
Anlatsın sevdamızı birileri sonrasına

Anlatsın sevdamızı birileri sonrasına,
Törenler bitsin, yasalar bitsin, ayırdık bitsin
Yaratılsın sevgiden ne varsa

Yaratılsın sevgiden ne varsa,
Ne varsa özgürlük adına işlensin
Şiir mi demisti bir ozan adına

Bir yol ağzında,
Bakıp bakıp uzayan yollara
Herhangi bir yol ağzında

Güney Aras

29 Nisan günü saat 16.30 da toplanan kalabalığı, Lâleli ve Çarşıkapı yönünde ikiye ayırarak dağıtmağa çalışan asker, meydana kısa zamanda boşalmıştı. Lâleli yönündekiler daha kalabalıktı. Uzun boylu, Hukuklu bir öğrenci: Bayrak açarak öne geçti. Arkasında Üniversitelilerden ve halktan meydana gelen topluluk marşlar söyleyerek Ordu Caddesi'nden Aksaray'a doğru yürümeye başladı. "Şehitlerimizi istiyoruz" "İstifa Menderes" "Diktatörler kahrolsun" diye bağırıyordu. Apartmanlardan çalgıca alkışlanıyor, üzerlerine her pencereden bir bayrak atılıyordu. Yürüyüşe lise öğrenciler de katıldı. Unkapanı köprüsüne gelindiğinde kafile en az 30 bin kişiyi bulmuştu. Unkapanı köprüsünün Beyoğlu tarafında asker barikat kurmuş, bekliyordu. Barikatlar geçildi, yol veren asker ve subaylar omuzlara alınarak Tepebaşı'na kadar taşındı. Akşam karanlığı bastığı halde kafile büyük bir şevk ve iman ile ilerliyordu. Galatasaray ve İstiklal Caddesindeki bütün askeri barikatlardan kafileye yol verilmiştir. Taksim anıtına gelindiğinde saat 20 idi. Anıt bir anda bayraklarla donatıldı. İstiklal marşı söylendi ve yürüyüşün anlamını anlatan birkaç konuşmadan sonra topluluk sessizce dağıldı.

Muammer Taylak, Saltanat 2. Meşrutiyet ve I. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara

met Göldoğan günün siyasi iktidarı yakındı.

TMTF en güçlü örgüttü. TMTF' in yaptığı kültür festivallerini bugün devlet yapamıyor. Amerika Birleşik Devletlerinden, Sovyetler Birliğine, kara Afrikadan-san İsveç'e, İsrail ve Araplara beraber bulduğuna, İstanbul'dan başlayıp, Ankara, İzmir, Bursa ve bazı ufak illeri de kapsayan ve bir ay süren bir festivali henüz devletimiz düzenleyemedi.

O zaman Dünya Gazetesinde çalışan Sayın Hayati Aslyazıcı şöyle yazmıştı: "TMTF in yaptığı Kültür Festivalini T.C. Devleti başaramadı." İstanbul Festivallerini düzenleyenlerin kulakları çınlasın! Toprağı bol olsun Oktay Arayıcı, adını "Baş Festivali" koyarak yürüttü.

Öğrenci sorunları üzerine hazırlanan raporlar belki Devlet Planlama'da vardır. Uluslararası bir öğrenci konferansı için hazırlanan rapor çok önemliydi. 1960'lı yıllara ait.

Uluslararası ilişkilerdeki etkinliği neredeyse hükümetler gücündeydi. Dış ilişkiler konusunda Erol Unal iyi bilir. Nerelerde olduğunu

bilemiyorum bir de Taner Cömert vardı. Uluslararası çalışma kampı, dil kursları, bugün yok.

Günümüzdeki hemen hemen tüm turizmcileri ya TMTF den ya da TMGT den yetiştirmiştir. Çetin Kayna, Oktay Alp'in kulakları çınlasın.

Fikir Kulüpleri ilk 1959'lu yıllarda kurulmaya başladı. Yukarıda da belirttiğimiz gibi TMTF hükümet organizasyonlarıyla, DP'nin etkisi altına girince etkisiz hale geldi. İlk Fikir Kulüpleri Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nde kuruldu. Ankara'ninkini hatırlamıyorum ama İstanbul Hukuk Fakültesi Fikir Kulübünün ilk başkanı Asena Doru'ydu. Ben de yönetim kurulundaydım. Kubalı olayında etkin rol oynamıştı. Hatırlarsınız Kubalı olaylarını. Siyasi iktidar Prof. H.Naili Kubalı'nın görevine son verince Hukuk Fakültesi öğrencileri ayaklanmıştı. İktisat, Tıp gibi diğer fakülteler de derslerini bırakıp eyleme katılmışlardı. O zamanki eylemler kitlesel eylemlerdi.

■ Yöneticiliğinde bulunduğunuz dernek ya da demeklerin çalış-

malarını, güçlerini, okul yönetimiyle ilişkilerini, toplumdaki yerini, eylemlerini yani kısaca örgütünü bizlere anlatır mısınız?

■ Ben derneklere başkanlık yapmadım. Hemen hemen hepsinde yönetim kurulu üyeliği, genel sekreterlik gibi görevler aldım. Uluslararası kültür festivalleri yöneticiliği vb. gibi.

Bir defa TMGT Başkanlığına aday oldum. En yakın arkadaşlarım karşı çıktı. Oysa karşı çıkanların başkan olmasında benim epeyce rolüm olmuştu. Kırılmıştım. Acısını hep beraber çektik. Yanıldıklarını daha sonra gelip özür dileyerek gidermeye çalıştılar. İş isten geçmişti.

1964, 1965 yıllarına kadar öğrenci toplumu içinde saygın kişiydim. Öğrenciden amacım gençliktir. Etkin olan üniversite gençliğiydi. Gençlik eylemlerinin haklılığı tartışılmazdı. Yanılmamışlardı. Bu saygınlık 1965 yıllarına kadar sürdü. TMGT, TMTF gibi örgütler kapatılınca gençlik kendi arasında küçük küçük örgütlere dönüştü.*

Sonra Namık Gedik gibi bakanlar çıktı. Boşlukta kalan gençliği birbirine kırdırarak formüllü uyguladı. Birbirine kırdırarak.

Benim öğrencilik dönemimdeki eylemlerin çoğunluğu 1959 ve 1960 yıllarının başlarında geçmiştir. Öğrenci derneklerinin genel kurulları başına birer eylem geldi. Sonra Kubalı olayları. Yukarıda da belirttiğim, 28 Nisan, 29 Nisan, Nato toplantısı, Celal Bayar olayları gibi. Yönetici değil de katılan kişi olarak birçokta daha sonra da bulundum. Hatta 1968 yılında Aiesec olayında tutuklandım. Hem de akşam yemeğini hakaret edildiği iddia edilen Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'le beraber yiyip, karşılıklı kadeh kaldırdıktan sonra, geceye emniyette, sabaha da Sultanahmet Cezaevinde mehaba dedik.

28 Nisan Olaylarını bu kısa söyleşi içinde anlatmak mümkün değil. 27 Nisan günü CHP II binasında toplanmışım. Baskın yapıldığını polis haber vermesi. 28 Nisan 1960 günü Nuri Yazıcı'nın eylemi başlatması ardından öğrencilerin birinci anından dışarıya çıkışı, Hukuk Fakültesi birinci anısından. Orta bahçede toplanış, konuşmalar. Ön bahçeye geçen polis gaz bombası atışı. İstanbul Üniversite Rektörü Sayın Sıddık Sami Öner'in öğrencileri yatıştır-

DP'nin Üniversiteye siyasi sokan adamı: S. Göldoğan

1960 yılının bir günü idi. Takvimler o gün mayısın 18'i olduğunu söylüyordu. Egenin şirin isimli "Turgutlu" ilçesinde, bir yığın kalabalığın arasından kara gözlüklü bir adam kürsüye çıkmış konuşuyordu.

Saat: 11.30'a geliyordu. Kürsüdeki adam yumruğunu bütün sertliğiyle salladı ve bağardı:

"Öğrenciler gelince, bunlar sadece talebe. Sınıflarda döne döne başları dönmüş, 35 yaşına gelmiş hâlâ analarına bir lokma bile ekmeğin temin edemezler". Bu cümlelerle Türk Üniversitelerini ve Atatürk'ün bu yurdu emanet ettiği gençliği anlatan şahıs

Türkiye Cumhuriyetinin şimdi sabık olan Başbakanı Adnan Menderes idi.

Başbakanı bir bakıma hak (!) vermek doğru olurdu. Çünkü: Onun yanında gezen ve kendisinin Üniversite gençliğine baş yapmak istedikleri, târif ettiği kimselere çok benziyordu. Şimdi Diktatörya rejiminin zorla talebe başkanlığına getirdiği Namık Gedik kadar sevilme-yen bir kimseydi.

SAMET GÖLDOĞAN

Bu kişi dünkü nişamızda Elâzığ mahreçli bir haberle nezaret altına alındığı bildirilen, uhdesinde haksız olarak baskı ile Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanlığı'nı Hükümet idarecilerinin öğrencilere ve kongrelere yaptığı baskı ile tutan zattır.

Kayıtlar Samet Göldoğanın 1929 yılında Elâzığ'da dünyaya geldiğini yazarlar. Samet 1953 yılında Elâzığ Lisesini bitirmiş. 1953-54 yılında İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik dalına kaydolmuştur.

Bugün 1960 yılındayız. Samed hâlâ (Sabık Başbakanın dediği) talebedir.

Doldurulması gereken 100 puandan Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği başkanı daha (28) puan doldurmuş vaziyettedir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TMTF DAVASI

İstanbul Üniversitesi bağımsız olduğundan bu yana İstanbul Talebe Birliği de bağımsız çalışmış ve Birliğe bugün hepsi birer kıymet olan 11 başkan hizmet etmiştir. (Rüknettin Tüzün, Orhan Arıman, Babür Arun, Temel Enderoğlu, Turgut Sedele, Enver Aydın, Orhan Özkan, Osman Yılmaz, Behzat Akbulut, Tonguç Görker ve Aydın Tansan.)

Samet Göldoğan 1957-58 ocak ayında yapılan kongrede aday kifa-yetsizliğinden evvelce cemiyet işlerinde çalıştığı ve sessiz görülmesi mülâhazası ile bir yıl işler gericede olsa düşünceci ile seçildi.

Yeşil ters yüz edilmiş pardesülü mütevazı Samed'i günler birden bire arabadan inmez, hep Ankara ile temasta bir şahıs haline soktu.

Üniversiteler bunu kongrede tenkide hazırlıyorlardı ki: Samet Göldoğan 36.000 Mevcutlu İstanbul Üniversitesine hükümete arkasını dayıyarak meydan okudu ve kongreyi yapmaya yanaşmadı.

25 Mayıs 1959 daki talebe cemiyetlerinin seçim teşebbüsüne karşı sabık İstanbul Valisi Ethem Yetkiner "Yapılmasın tavsiyesinde bulundu." Bu cümleyi aldığı direktifle "Vali yasak etti" şeklinde kullanan Göldoğan 28 Nisan ve 8 Mayıs 1959 da hâdiselerle durdurulan T.M.T. Federasyonu kongresine adaylığını koydu. Kongre coplar, tevkifler arasında Bahkeshire taşındı 15 Temmuz 1959 da Bahkeshir Çimento Fabrikasının ve Öğretmen Okulunun bütün nimetleri Samet'e rey veriler için sarf edildi.

Mücadeleci hakiki talebe temsilcilerinin bulundu. Federasyonda fa-reler hulo-hoop yapıyor, telefonlar bin yıllık sağır gibi ben söylüyor ve ne de duyuyordu.

Samet sandalyaya oturduğu gün, merkezden gelen emre eski kol-tuklar uyup yeni telefonlar sesli oluverdiler. İki ay içinde nereden ve niçin ewelden verilmedikleri bilinmeyen (Kongrelerde bulunan D.P. Milletvekillerinin) saye-i âllerinde Tahsisat arttı ve kopıya konulan bekçi "Beyefendinin meşgul olduğunu" gelen talebelere söylemeye başladı.

Üniversitenin Fısıltı gazetelerinden bir kaçının manşetleri şöyle diyor.

"Site talebe yurdunda Samed'in radyolu döşeli hususi bir odası var.

...Nihayet asıl gazeteler yazdılar.

"Samet Elâzığ'da nezaret altına alındı ve ağıladı..."

Artık Türk milleti gibi İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu da hürlür.

Pek yakında verilecek hesaplardan sonra asıl meşru başkanlar vazife-lerine gelecekler, asil ve asil temsilciler olacaklardır.

mak için gelirken Bumin Yaman-
oğlu ve Zeki Şahin gibi polisler
tarafından tartaklanışı. Kanlı göm-
leğini gören öğrencilerin heyecan-
lanışı. Yenikapıdan, Beyazıt Mey-
danı.

Hiç unutamam. Esmer, ince ya-
pılı kasketli birisinin kütüphanenin
köşesinden öğrencilerin üzerine
ateş edışı. Beyaz saçlı, beyaz sa-
kallı bir adamın "oğlum arkadaşları-
na yat de" diye bağışışı. Sonra
aynı beyaz saçlı adamla beraber
İstanbul Üniversitesinin açılış ko-
nuşmasını yapacağıız. Turan Emek-
siz'in vuruşu. Almak istemeyen
arabann camlarının kırılışı, Hüseyin
Onur'un yaralanışı. Ertesi günü
üniversite bahçesi ve gece Davutpaşa
Kışlaşı.

NATO olayları. İstanbul Bele-
diye Sarayının önü. Büyük ve
inançlı kitle karşısında güvenlik
güçlerinin aciz kalışı. Nedim Öz-
pula'tın tankın üzerine atlayayım
derken paletlerin altında kalıp,
resminin asfaltta çizilişi. Alp Ku-
ran'ın evinde örgütlenip bir günde
Bakırköy'den Beykoz'a kadar du-
varların afişlenip, beyanname dağı-
tılışı.

Beyanname deyince aklıma gel-
di. Hiç unutamam. Nuri Yazıcı,
Yüksel Çekem oğlu ve ben. Arabamızı
Trafik Müdürlüğünden alınıp
CHP'ye gelen Sayın Orhan Eyyü-
oğlu kullanıyor. Toprağı bol ol-
sun. İnsancıl adamdı. Aksaray'daki
bir yurdun yanına geldik. Beyan-
name ve yasaklanan Ulus Gazetesinin
sayılarını bırakacağız. Eyüboğlu
durdurdu. "Polis bekliyor"
dedi. "Yıldız parlıyor." Yurdun ka-
pısının karşısında duran arabann
içinde sigaranın ateşi yandıkça
polislin şapkasındaki yıldız da par-
lıyor. Sokağa girmeden döndük.
Beyanname ve gazeteleri bırak-
mamız gerek. Birbirimizin yüzüne
bakıyoruz...

Yüksel Çekem oğlu söze girdi.
"Arkadaşlar beyannameyi yurda
ben bırakayım. Sizlerden biriniz
yakalanırsa örgüt dağılır. Ben ya-
kalanırsam hiçbir kopukluk olmaz,
yürür." Gözlerimizi yaşararak ver-
dik ve yurda girdi. Sonra...

İzmir'e gemi kaldırmışız. Ve
İzmir'de 14 Mayıs'ta Menderes'i
denizden çıkartmama çabamız.
Tekrar İstanbul. Olaylar, olaylar.
27 Mayıs 1960. Lale-Ali Oral-
oğlu'nun evinde ihtilal'in haberi
geliyor. Gece sokağa çıkmaya ha-
zırlanıyoruz. Küçük Alev uyanmış
Oraloğlu'nun kızı. Kucağıma otur-
du. "Gitme ağbey, seni yakalarlar-
sa ben ne olurum?" Nuri Yazıcıyla
fırılıyorz.

Sonrasını biliyorsunuz. Ordu-
Gençlik günleri. Umutlanmız. Ye-
ni bir Türkiye. Demokratik kural-
ların tam işlediği, kalkınmaya yö-
nelik bir Türkiye. Umutlanmız...
Yassıada Mahkemeleri. Yeni
Anayasa. Seçimler. Celal Bayar'ın
af olayları. Federasyon'un kay-
yuma teslimi. Gençlik örgütlerinin
küçük parçalama bölünüşü. Bunlar
1965'li yıllann olayları. 1971 Ha-
pishaneler.

1971-1980 arası olayları. Birbi-
rinden pek farklı değil. Bizden

sonraki kuşak daha içinde. Onla-
rın anlatması gerekiyor.

□ O yıllardan sonra gençlik hare-
ketleri hız kazanıyor, kısaca değer-
lendirmelerinizi aktarır mısınız?

■ 1960 ile 1965 arası ve sonrası
eylemler birbirinden farklı görü-
nümüdür. 1960'dan 1965'e kadar
eylemler kitle hareketleri şeklinde
gözüktür. Bunu 1968'lere kadar da
uzatabiliriz. 1968 den sonra ise ta-
mamen küçük gruplar halinde dir.

1961 Anayasasıyla birlikte, gü-
nüne kadar görülmemiş bir fikir
özgürlüğü gelmiştir ülkemize.
Buna toplanma, örgütlenme vb.
özgürlükleri de katabiliriz. Nerde o
günler?

En önemlisi de türk demokra-
sisine, kalkınma modelleri üzerin-
de tartışmanın gimesidir. YÖN
Dergisi bu tartışmayı başlatan en
önemli etken olmuştur. Kaynak-
ların millileştirilmesi. Milli Petrol,
Madenler vb. Gençlik kesiminin
çoğunluğunun savundugu kalkın-
ma yöntemi siyasi iktidarların pek
hoşuna gitmemeye başladı. Karşı
çıktılar. İlk önceleri TMTF gibi,
TMGT gibi örgütler çerçevesinde
toplu hareketler yoğunlaştı. Siyasi
iktidarlar idari ve hukuki oyunlar-
la bu büyük örgütleri ortadan kal-
dırınca, bildiğimiz diğer örgütler
doğdu. Düzensiz, kasıtlı yayımlann
özelliikle siyasi iktidarların, gençli-
ği-geçliğe kısıtlayıcı politikası,
olayın günümüze getirdi.

Gençliğin özlediği Türkiye ile,
Siyasi iktidarların özlediği Türkiye
paralellik içinde olmadığı için ca-
tışmalar gittikçe büyüdü.**

1956-57 yıllannnda başlayıp gü-
nümüze kadar uzanan olayların
pek yabancısı değilim. Bu olaylar
dizisi içinde, öncesi ve sonrası
gençliğin ruhsal durumunu anlat-
mak zor. Özellikle her olay öncesi
ve sonrası.

Yalnız iki ana bölüm içinde
özetleyebiliriz. 1960 kuşağı ve
sonrası. 1960 kuşağı ilk başta so-
yut özgürlükler sorunuyla eyleme
başladı. Sonuca ulaştı. Bir iş başar-
manın, sonuca ulaşmanın gururu ve
rahatlığı vardı. Sonra da kalkınma
savaşına girişti. Yani bir aşama da-
ha sağladı. Bunu da hemen hemen
sağlamak üzereydi. Yitirdi. Bu ku-
şak, ümitlerine kavuştu. Son anlar-
da, "tam mutlu oldum derken" yi-
tirdi.

* Burada bir saplama yapmak gereki-
yor, adı geçen örgütler kapatılmamış,
TMGT, 1980 sonuna kadar varlığını
yalnızca gençlik turizmi alanında da
olsa sürdürmüştür. TMTF'ye, tabansız
kalma sonucu kendiliğinden dağılma
süreci yaşamıştır.

** Bilindiği gibi bu bölümde 1960'ın
yakın öncesi ve 1964 sonuna kadar
olan dönem ele alınıyor, konuşuluyor.
Geçen sayıda da belirtildiği gibi, genel
onay gören bir dönem olduğu için de,
diziyi hazırlayanlar tartışmaya doğrudan
katılmıyorlar. Bu amaçla da 1965
sonrasına geçemeye özen gösterili-
yor. Ama, Sayın Ertem'in konuşmasın-
da da görüldüğü gibi, kimi değerlendirmeler
ister istemez yer alıyor. Belirtmek
gerekir ki, ele alınan bölüm di-
şındaki değerlendirmeler üzerinde
durulmaması, katıldığı anlamına gel-
memektedir. Dizinin başka bölümlerin-
de doğrudan tartışılacaktır.

Peygamberin Ölümü

Peygamber olduğunu anlamadılar
Kaf Dağına çıktılar Lermantovu
sabah akrepler yer ciğerini, akşam kartallar
insanlar ise lanetler şafağın oğlunu.

"Göremediğimizi görürsün demek pis büyücü
ya pek safsın, aptalsm ya da
sürüden ayrılanı da gördün mü
gurur ve uyumsuzluğun kurbanı oldu sonunda."

Öz ulusu taşıyarak öldürdü Peygamberi:
"Ölüm! tüm insanları seviyor diye."
Mesih gelirse kimi bekliyeceklerdi:
"Ölüm! Kutsal Yasaları değiştiremez kimse."

Ve sonradan yıkılan tapınaklarına kapanıp
kanlı elleriyle secde ettiler putlarına.
O, sunağın binlerce yıllık küfünü koklayıp
"Neredeyim?" dedi, "hangi kara çağda."

Kafkaslarda hâlâ çınlamadaydı ulu sesi
tanrılara başkaldırının: "Asla pişman değilim
hem bilerek, hem isteyerek söyledim hepsini
sanmayın ki başıma geleceklerden habersizdim."

Mucizesiydi aşktan tutuşan tanrısız ateş
şair, ki günahkâr bir peygamberdi
kendi Kutsal Kitabını indirmeye hüküm giymiş
tövbe ettiği de görülmemiştir.

Öylece yaşamak isterdi ya, nasibi yoktu
gerileceği çarmlı çaresiz taşınmalıydı sırtında
şiire teslim ettiği ruhu
belki hayat bulurdu İnsanoğlunun Diriliş anında.

Son yoldaşları da terketti onu çivilenirken
öldü yalnızlıktan, ah nasıl acıyla...
Ve geciklerin açtığı Mesarya Ovasına benziyen
alnında, telörgülerden bir tacla.

Yatıyor öldüğüne inanmadan bir küçük Ölü Asker
tabularla çivileniler tabutunu
gömmek için paramparça cesedini görmeden kimseler,
oysa kanatlanıyordu zehirli oklarla delik deşik ruhu.

Vurulan şiirkuşu tüylerini dökerek
kanatlanıyordu bir tanı suretinde
tek başına bir yıldız gibi yükselerek
kanatlanıyordu kara bulutlar üzerinde.

Ey Efendim! cankafesinde esir ettiğim
siz misiniz çözen acıdan tutulan dilimi.
Bu dünyadan uzaklaştıkça dünyaya yaklaşıyor sesim
Kardeşler! İşiyyor musunuz son sözlerimi

"SEVGİDİR TEK TANRI VE RESULÜDÜR ŞAİR."

Mehmet Yaşın

□ Sayın Nuhoglu, olaylarla dolu bir dönemi, yine olaylarla dolu olarak yaşadınız. Bir anlamda hemen tüm olayların içinde yer aldınız, belki bir kısmının doğrudan sorumluluğunu taşıyorsunuz. Sizinle o dönemi bir kez de birlikte yaşayalım istiyoruz. Biz bir takım sorular hazırladık, onlar üstünde ve gerekiyorsa onları da aşarak, bize 1960'lı yılları anlatır mısınız? İsterseniz o dönemin siyasal, ekonomik koşullarından ve üniversitelerin durumlarından başlayalım.

NUHOĞLU ■ Başlayalım, ama benim değişik bir önerim var, benimserseniz ben sizin sorularınıza bir bütün olarak yanıtlayayım, belki de bütünlüğü için daha yararlı olur, ne dersiniz?

□ Olur, öyleyse söz sizin, buyrun. ■ Liseyi, İzmir'de Namık Kemal lisesinde okudum. Özgür olmayan siyasal bir ortamda yetiştiğim için, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kayıt olmak için geldiğim sene yurt ve dünya sorunlarına ilişkin belirli bir bilgilenmem yoktu. Fakülteye girdiğim ilk sene DP iktidardaydı. Son iki yılını ben orada yaşadım. DP'yle. Belirli baskı kanunları, demokratik çizgi den uzaklaşma ve parlamenter bir diktatörye eğilimi vardı. Fakülte'deki öğrenciler arasında da ilerici-gerici ayrımı vardı. Yani biz daha çok muhafazakar olanlara ve DP yanlılarına gerici, CHP'li ve yandaşlarına da ilerici diyorduk. Ben kendimi birden bire bu politikamın içinde buldum. Nasıl seçtim, nasıl karıştım onu da bilmiyorum. Çünkü ben lisede ciddi bir politik eğitimin geçmişi değildim. Konuyu daha açmak istiyorum. Lisede benim kültürüm çok zayıftı. Zaten yayın organları da çok kısıtlı olduğu için ders dışında pek fazla birşey okuduğumu zannetmiyorum. 1959 senesinde İsmet İnönü, hükümetle ilgili bir siyasal propaganda gezisine çıktığı zaman, buna "ege taarruzu" diyordu, Uşak'ta yendiği orduların başkomutanı Trikopsis'i esir aldığı eve gitmek isterken, zamanın iktidar partilleri tarafından taş yağmuru na tutuldu ve başından yaralandı. İnönü de bunlara direnerek "ben emperyalizmi burda zorla yendim, siz bana mani olamazsınız" dedi ve bu eve girdi. Bu olay o devrin gençlerini duygulandırmıştı. Bu



27 Nisandan 27 Mayıs'a doğru. Öğrenciler üniversitenin bahçesinde. Yükselen sesler "bize katılın", "bizi destekleyin". (Fotograf: YENİ SABAH. M. Erkmen ve M. Teoman)

Bozkurt Nuhoglu

1939'da doğdu. İÜ Hukuk Fakültesi'ni 1971'de bitirdi. Öğrenciliği sırasında, İstanbul Üniversitesi Talebe Cemiyeti sekreterliği, genel sekreterliği, Üniversite Devrim Ocağı başkanlığı, İÜTB başkanlığı, Türk Devrim Ocakları genel sekreterliği, TMGT genel başkanlığı yaptı. Öğrenciliğinin son on yılında birçok kez gözaltına alındı, tutuldu. O yıllarda yapılan hemen tüm gösterilerde bulundu. 1977'de CHP'den aday oldu, veto edildi. 1973'den buyana avukatlık yapıyor.

Bozkurt Nuhoglu "İnsan kişiliğini özgür ortamda bulur"

bakımdan, İnönü'nün gezisinin son durağı olan İstanbul'a geldiği zaman biz de O'nu Topkapı'da karşılamak istedik. Bu biraz kendili-

ğinden olmuştu ama CHP'nin, DP'ye karşı yürüttüğü politika içerisinde gençlik, duygusal bazı hareketlerle etkilieniyordu. Şimdi anımsatıyorum ben de o gün kırmızı bir gül alarak İsmet Paşa'ya sunmak istemiştim. Ama olaylar düşündüğüm gibi olmadı. Oraya gittiğimiz zaman polis barajıyla karşılaştık. Gösteriler ve olaylar oldu. Güllü İsmet Paşa'ya veremedim, hatta kendisini de göremedim. Sonra akşam gözaltına alındığımı hatırlıyorum. Ve kendimi ilk kez siyasi poliste buldum. Bugün iki gün orada kaldığımı hatırlıyorum. Üçüncü gün Sultanahmet adliyesi yeni açılmıştı, beni oraya götürdüler. İlk kez resmi bir devlet yetkilisinin karşısına çıkıyordum. Olayı ben anlattım. Bir partili falan değilim dedim. Beni buraya sevk eden bir kurtuluş savaşı kahramanıdır. Uşak'ta belli kitleler tarafından saldırıya uğradı. Bundan

duygusal bir yakınlık duydum. Bir kurtuluş savaşı kahramanını karşılamak için gittim oraya. Benim yaptığım bu. Mahkemeye çıkardılar. Sonra serbest bıraktılar. İlk politikayla temasım böyle oldu.

Sonra, tahkikat komisyonu olayı. Bu tahkikat komisyonu meclise sevk edilince İnönü, meclise buna karşı çıktı. 18 Nisan 1960'ı hatırlıyorum. Yetki kanunları çıktığı gün İnönü şöyle bir konuşma yaptı: "Tarih kürsüsünden halinizi seyrediyorum. Suçluların telaşı sehpalardan. İdam sehpaları kurulduğu gün onun altından şimdilik kimin geçeceğini kestirmek güçtür. Sizi uyuyorum. Öyle bir gün gelecek ki ben bile sizi kurtaramam." Bu konuşması üzerine İnönü'ye, 12 oturum meclis toplantılarına katılmama cezası verildi ve bu konuşmasına yayın yasağı kondu. 19 Nisan tarihli Ulus gazetesi İnönü'nün bu demecini tam metin halinde yayınladı. Bu gazeteyi partililerden birisi bana ilettiler. Bu gazeteyi saat 10-11 dersi arasında hukuk fakültesinin anfsine astım. Herkes okumaya başladı. Roma hukuku hocamız Türkân Rado gelerek "Bunu indirin" dedi. Öğle tatili olmuştu. Gittim astığım yerden gazetemi aldım. Süleymaniye'ye yemeğe çıkıyordum. Polisler beni çevirdiler. Gözaltında dört gün kaldım. Mahkemede serbest bırakıldım. Fakülteye döndüğümde 28 Nisan olayları başladı. 28 Nisan olayları başladığı zaman adını, tadını bilmediğimiz demokrasinin gelmesini istiyorduk. Onu da bilmiyorduk, demokrasi ne diye. Ama arzuladığımız birşeydi. Bizi o zaman şartlarındaki istekler şuydu: Çift meclis, üniversitenin özerkliği, hakim teminatı ülkede olduğu zaman biz gerçekten daha iyi koşullarla, iyi vatandaş olarak hayatımızı sürdürebilmeye inanıyoruz. Böyle bir inanç içinde 28 Nisan'dan sonra DP iktidarına karşı siyasal nitelikli gösterilere başladık. 29 Nisan'da tekrar gözaltına alınarak Davutpaşa tutukevine götürüldüm, ikinci gün serbest bırakıldım. Elbette bunlar binlinci olarak DP iktidarına karşı yapılan hareketler değildi. Daha sonra 15 Mayıs'ta bir grup öğrenciyle İzmir'e gittik. 15 Mayıs 1960'ta başbakanın İzmir konuşması vardı, demokratik istemlerimizi bizzat kendisine sunmak istiyorduk, başanlı olmadık.

Bu arada şunu belirtmem gerekir. Aslında 28 Nisan olaylarında CHP'nin katkısı unutulmamalı. Çünkü gerçekten İnönü herşeye rağmen o devirde efsanevi bir liderdi. Yani ulusal kurtuluş savaşının gelmesi, Mustafa Kemal'in yakın arkadaşı olması, O'nun dediğinin doğru olduğu konusunda bizde yaygın bir kana uyandırmıştı. İ. İnönü, 1959'da bir basın toplantısı düzenlemişti. Sultanahmet'te. O gün de polis tarafından dövüldük. Biz gittik, polis, parti il merkezinde üniversite şebekelerimizi imzaladı ve sonra gasseti. Orada rahmetli İnönü'nün konuşmasını, yani ne dediğini anlamacık. Konuşması zor anlaşılırdı. Bize

Bir gün önce Tahkikat Encümeni'ne verilen olağan üstü yetkiler kanun kabul edildiğinde Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinden CHP Gençlik Kollarına mensup bir grup, 28 Nisan sabahı bazı Asistanlar ve genç öğretim üyeleri ile durumu konuşmuş ve artık derslere girmenin manasızlığını kabul ederek derslere öğretim üyeleri ile birlikte girmemeyi kararlaştırmış idiler.

Mülkiyeliler Birliği'nde (555 K)'nin planı hazırlanışı; CHP Gençlik Kollarının faaliyeti:

4 Mayıs günü Plevne Marsı'nın güftesini İstanbul'dan getirdiler. CHP Gençlik Kolları derhal faaliyete geçti; bundan binlerce çoğaltarak ekipler halinde Ankara'ya dağıtıldılar.

Gene 4 Mayıs gecesi Mülkiyeliler Birliğinin bulunduğu binada 7 kişi toplanmış (555 K) için planları hazırlıyorlardı.

Muammer Taylak, Saltanat 2.Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyette Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara

birşeyler anlattı. Hiçbir şey anlamadık. İkinci gün gazeteleri okuduğumuzda şöyle bir tüme kulanmıştı: "O kadar güzel günler göreceksiniz ki çocuklar, bu günleri hatırladığınız zaman oyuncaklarını anan bebekler gibi güleceksiniz" Bu sözleri gerçekten etkilemişti bizi. Yani 28 Nisan olaylarını, yahut da DP'ye karşı geniş kitle olaylarını benim inancımın göre CHP organize etti ve onun lideri İnönü etkiledi gençleri. 28 Nisan olayları ve en sonunda askerî müdahaleyle 27 Mayıs devrimi. Hepimiz yaşadık onu. Büyük bir coşkunlukla karşılandı. En azından aydın kesim tarafından. Elbette 25 sene öncesine gittiğimiz zaman, gerçekten kitlelerin bir yığın sorunundan haberi yok. Kitleler DP iktidarı destekledi ama, çok açık söyleyebilirim DP iktidarı, kitleleri aldatı. Yalan söyledi onlara. Ekonomik durumundan maddi durumuna kadar, eğitimden sağlığa kadar her şeyde kitleleri kandırdı. Aydınları da kandırdı. İktidara gelene kadar, onlara da demokrasi için söz verdi. Antidemokratik kanunların açıklanması üniversitenin özerkliği, basın özgürlüğü, güvencesi, hakim güvencesi DP iktidarının en çok işlediği konulardı. Ama iktidara gelir gelmez onları tümünü rafa kaldırdı. Ve giderek baskı rejimini 1960'a kadar getirdi. 1960'ta bir askerî müdahaleyle kendi hayatlarını noktalandırdılar.

O geniş özgürlükler içinde Türkiye'de yayın hayatı başladı. Benim okuduğum ilk kitap, 1961 yılında yayımlıyorsa John Strasi adlı bir İngiliz bilim adamının "Sosyalizme Giriş" isimli kitabıydı. Hangi yayınlardan çıktı anlamıyorum. İlk kez sosyalizm olayıyla böyle karşılaştım. Ve giderek süreç içinde klasik batı demokrasilerinin verdiği özgürlüklerin dışında da başka şeylerin kavgasını vermek gerektiğini anlamaya başladım. Toplumda kağıt üzerinde herkes özgür. Klasik bir örnek vereyim. Anayasalarda var. Seyahat özgürlüğü, herkes seyahat edebilir. Ama parasız bir adamın seyahat özgürlüğünün ne olduğunu o zaman kestiremiyordum. O günlerde, 1961 anayasasının getirdiği özgür ortamda yeni yayınlarda, iletişim olanaklarıyla yeni yeni şeyleri kavramaya başladık. Ve fakülte yönetimimize ilk çatışmamız da başladı. Bir anımı aktarmak istiyorum burada: Üniversiteye adım attığımız günlerde gözümüzde, profesörlerimiz o denli yüksekteydi ki, örneğin rahmetli rektör Şiddik Sami Onar'ın her sözü buyruktu. Düşünüyorduk ki, onlar ilke yönetimine atanmalıydılar, nedir bu DP ilerin hali böyle. Sonra adım adım farkına vardık ki, gözümüzde büyüttüğümüz bu kişilerin neredeyse hiçbirinin bilime bir katkısı yok. Olanakları iyiymiş, iki, üç dil öğrenmişler, çevirmişler kitapları, yeni diye sunmuşlar. Bunu kavrayınca, kabul edersiniz ki, yükseklerde olan o kişiler birden yere indiler gözümüzde.

Biz o özgürlük ortamında bazı



1960 nisanı, Ankara. Halk sabık başbakanı çevirmiş ve "İstifa et" diye bağırıyor, başbakanın yanıtı "beni öldürün". Buna karşı halk bağırıyor "Biz kaatil değiliz, siz kaatilisiniz."

sortulan sommaya başlayınca, İletişim gerçekleşince, okuyup biraz daha gelişince, üniversite reformu gibi bir gereklilik duymaya ve öğrenci derneklerinin önemini kavramaya başladık. Bizim ilk İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneğini ele almamız 1961 yılına rasdur. Onbin öğrenci vardı Hukuk fakültesinde. Öğrenci derneğinin ilk kez 1961 yılının başında üçbin öğrencinin katılmasıyla Spor ve Sergi Sarayında bir kongresi yapıldı. Bizim kurduğumuz "Altın Terazi" grubu olarak derneği ele geçirdik. Tank Zafer Tunaya kongre başkanlığı yapmıştı. O kongreyle beraber biz kendimizi politikamızın içinde bulmaya başladık. O devrin kendine has özelliği "Milli Birlik Komitesi" işbaşında. Sonra komiteye dayalı parti koalisyonları. Öğrencilerde politikaclann ve askerlerin yakın ilişkisi. Yassıada sorunu, affedilmeleri, affedilmemeleri sorunu, o iki üç yılın siyasi kavgasıydı. Ve yıl 1964. Gençlik içinde ilerici düşüncülerle beraber yeni gelişen özgür ortamla, yeni kıpırdamalarla beraber öğrenci örgütlerinde yeni biçimlenmeler başladı. Hukuk fakültesi öğrenci derneğini, demokrat-

ilerici öğrencilerin alması İstanbul'da diğer dernekleri de etkiledi. İstanbul Üniversitesi Öğrenci Birliği yönetimine gelindi. DP iktidarında öğrenci derneklerini kendi siyasi borazanlığını yapmakla koşullandırmışlardı. Yani DP ilk kez kendi kitlesel gücünü kaybedince, öğrenci cemiyetlerinden kendine bir güç sağlamak istedi. Bu bakımdan 1958'de Balıkesir kongresiyle beraber, valinin de katkısıyla yetkisi olmayan bir gruba TMTF terkedildi. 1961'de Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği alınca Türkiye'de, o özgül ortam içinde ilerici öğrenciler hemen hemen bütün öğrenci örgütlerini ele geçirdiler. Bu süreç 1964'e kadar sürdü ve 1964'te Türkiye'nin o devirde en güçlü öğrenci örgütü olan TMTF ele geçirildi ilerici öğrenciler tarafından.

O dönemde yabancı petrol kumpanyaları Türkiye'de petrol aranıyordu. "Ortadoğu bir petrol havzasıdır. Suriye'de, İran'da, Irak ta petrol var da bizde niye yok. O zaman yabancılar burda kasıtlı bir biçimde petrol aranıyordu. Milli petrolü biz çıkaralım, biz sataalım, enerji konusunda kararları biz verelim" diye TMTF bir kampan-

ya başlattı. Bu kampanya ile o tarihlerde ilk defa sokaklara yazılar yazıldı, duvarlar resimlendi, afişlendi. Ve ilk kez TPAO ile Petrol-İş arasında olan grevde TMTF aracılık yaptı ve iki tarafı uzlaştırdı. Öğrenciler şöyle bakıyorlardı olaya. Ülkede millî petrol kavgası var. Bunu da petrol ofisi yürütüyor, o zaman işçiler Petrol Ofisinin taleplerini kabul etmeli, özveri göstermeli diyorlardı. Şimdi daha farklı düşünüyorum. Daha sonra bu olay tatlı bir çözüme ulaştı. 1964'te gençler TMTF ve TMGT etrafında kitlesel bir güç ve örgüt oluşturunca, siyasi iktidarlar bundan rahatsız olmaya başladılar.

Şimdi biraz daha geriye gitmek istiyorum. 1960'a kadar hatta 1964'e kadar diyebilirim öğrenci dernekleri siyasi iktidarların yahut egemenlerin denetiminde örgütler olduğu için, onları kendi yaptırmak istedikleri eylemler doğrultusunda yönlendirmek çok kolay oluyordu. Bu eylemleri sayabilirim: Kıbrıs mitingleri tümüyle egemenler tarafından yönlendirildi. Bir sürü sloganlar bağlandı: "Ya taksim, ya ölüm", "Kıbrıs bizim canımız feda olsun kanımız", "Askerî müdahale yapılınsın", 6-7 Eylül olayları, Vagon-İi olayı, Bulgar mezarlığı baskını, Tan matbaasının basılması hepsi kıskırtmaydı. 1960'a kadar bütün öğrenci hareketleri diyebilirim ki egemenlerin istemleri doğrultusunda idi. Yani onlar duygularını okuyorlardı, gençler sokaklara çıkıyorlardı. Tan matbaasını basın, basıyorlardı. 1960'tan sonra özgürlük ortamı içinde gençler bilinçlenince, kitlesel örgütleri ilerici-demokratlar ellerine geçirince, siyasi iktidarlar bu gelişimden kaygılandılar. Ve gençliği, siyasi bir güç olarak değerlendirmeye başladılar.

1964'ten itibaren yeni bir yol izlenmeye başlandı. İÜTB'nin parçalanmaya karar verildi. Ben 1964'te İÜTB'nin başkanlarından biriyim. Bütün öğrenci derneklerinin katılmasıyla beraber ben başkan seçildim. Ama öyle bir provokas-

Bayaz ve Koraltan'la birlikte Meclisten çıkan Başbakan Menderes, yanındakiilerin telkini ile Kızılay'a gitmeğe ve olanları bizzat görmeğe karar verdi. Kötü bir günü ve saati seçmişti. Yanıtılmış idi. Nitekim Orduveinin önünden yaya olarak yürüyen Menderes, temin edilmiş bir kaç kişi önünden koşarak alkışlıyor ve Kızılaya hadiselerin içine adım adım çekiyordu. Kızılaydaki gençlik bekledikleri bir anda Menderesi karşılarında görünce "İstifa Menderes, istifa" "Hürriyet, hürriyet" diye tempoya başlamışlardır. Menderes'in şaşkınlığı bir kat daha artmış ve denilebilirki bir anda perişan olmuş ve büyük bir paniğe kapılmış idi. Ne istiyorsunuz, ne bağırıyorsunuz?" diye soruyor ve "İstifanı istiyorum, hürriyet istiyorum" cevabını alıyordu. Perişan Menderes, yakası paçası bir yanda "Öyle ise öldürün beni, haydi öldürsenize" diye bağırıyor. Gençlik bağırıyor "Biz katil değiliz" Bu perişanlılık bir müddet devam ettikten sonra Menderes 1.Şb. Müdürü Bicioğlu'nun yardımı ile bir arabaya bindirilerek hadise yerinden uzaklaştırılmış daha doğrusu kaçırılmıştır.

Muammer Taylak, Saltanat 2. Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara

Yona girdiler ki sanki kahvede bir kongre olmuş gibi, bir başka başkan yaratıldı. Sirkülerlerle öğrenci lideri yaratmaya kalktılar. Bu olayı giderek geliştirdiler. 1966'da Adapazarı'nda TMTF'nun 15 gün süren bir kongresi bitti, Arkadan zamanın İçişleri bakanı Faruk Sükan'ın emri ile yeni bir kongre topladılar. Her kongrenin muhalifi olur. Bu demokrasinin gereğidir. Kongrelerde muhalif olması kadar doğal bir şey yoktur. Ama 5 tane muhalifi Adapazarı'na toplayıp yeni bir kongre oluşturdu ve dedi ki "biziz TMTF'ni temsil eden". 1966-67 yılları diyebiliriz ki federasyonun esas sahiplerini bulma konusunda yapılan eylemlerle geçti. Biz sahibiyiz, siz sahibisiniz. Basıldı, alındı. Talebe birliği öyle. Onlar bastılar, biz bastık. Polis bir bizi, bir onları tuttu. Bir denge vardı toplandı. Bir demokratik dengedir o devirler. Egemenler aşıktan kimseye karşı tavır koymuyorlardı. O devirde Türkiye'nin legal, hukuki statüye sahip gençlik dernekleri, gençlik birimleri, gençlik örgütleri siyasal iktidarlar ve egemenler tarafından bu biçimde dejenerer edilince, o devire göre kendisini sosyalist sayan, sosyalist olduğuna inanan bir grup insan Ankara'da Fikir Kulüpleri Federasyonu diye bir örgüt oluşturdu. Fikir kulüpleri bir gereksinimden doğdu. Çünkü egemenler Türkiye'deki legal hukuki örgütleri bölük pörçük ederek işlemez hale getirdiler. Artık bağımsız olarak hareket etmeye olanak yoktu. Çünkü bütün dernekler iki başlı yapılmışlardı. O ortamda FKF doğdu. FKF'de sosyalist arkadaşlar, anti emperyalist arkadaşlar, ilerici demokrat arkadaşlar vardı. Şimdi

birşeyi ammsadım, çok ilginçtir. 1950'lerden önce İÜTB'nin başkanı İÜ rektörüydü. Başkanı öğrenciydi. Düşünebiliyor musunuz bağımsız bir öğrenci örgütünden bahsetmenin olanağı yoktu.

FKF kurulduğu zaman, dernekler iki başlıydı. Türkiye'de hukuki yapıya sahip, gençliği demokratik anlamda destekleyen dernek kalmamıştı fazla. Bir TMGT ayaklandı. Onun da en güçlü kanadı olan TMTF mevcut durumdaydı. FKF bu ortamda yükselmeye başladı. Önce Ankara, sonra İstanbul sonra değişik yörelerde yayılmaya başladı.

■ Sayın Nuhoglu, isterseniz konuyu burada noktalayalım, çünkü bundan sonrası 65-68 ve 68-71 dönemlerine giriyor. Biz, dizide dönem tartışmayı yararlı ve gerekli gördük, o dönemlere ilişkin düşüncelerinizi de almak üzere isterseniz, özet bir yorumunuzu alalım, nedir bu dönemde yaşadıklarınız, neler öneriyorsunuz?

■ Olur. Hemen belirteyim. Ek mek, yurt, işsizlik, okulu bitirdikten sonra iş, evlilik ve ailelerin sorunları var. Ama temel sorunu belirtmek istiyorum. Bütün bu sorunların çözümü politiktir. Gençlere politikayla uğraşmalarını öneriyorum. Sevdikleri kızdan yedikleri aşı kadar, yürüdükleri yola kadar her sorun politiktir. Politikayla uğraşmayıp kendi çıkarlarını düşünüyorsa, ben yarıdan umutlu olmam o zaman. Onlar, yarı hiçbir sorunlarını çözmezler. Bütün sorunların özü politikaya dayanır. Onun için iyi okumalarını, bilimle içli dış olmalarını isterim. Ama mutlaka yurt sorunlarıyla ilgilensinler. Niçin,

neden sorunlarını hem muhataplarına, hem de kendilerine sorsunlar. Her olayın çözümünü politiktir. Bugün anlamadığım bir şey var. Bu günkü yönetim diyor ki "Biz Atatürk ilkeleğine uygun gençler yetiştirmek istiyoruz." Atatürk ilkeleleri politik birer eylemdir. Karakterini anti-emperyalist olmak ve tam bağımsızlık belirler. Öyleyse neden gençleri politikadan uzak tutuyorlar. Atatürkçülük de siyasi bir eylemdir. Gençler politika yapmalı. Hem ülke için, hem de kendileri için politika yapmalı. Gençler, ülkeden iyi bir gelecek bekliyorsa politikanın içinde olmalı. Başka bir örnek vereceğim emperyalizm konusunda. 1977'de Ankara'daki gençler İsrail için gösteri yaptılar. Polis gözaltına aldı, 25 kadar genç. Mahkemeye çıkarıldılar. O günkü hüküm-

lere göre yargılandılar. 8. Asliye ceza mahkemesi diyor ki "Emperyalizm karşı çıkmak bir yurtseverlik borcudur. O bakımdan bunlar, İsrail emperyalizmine ortaklaşa karşı çıkıyorsa bir yurtsever olduklarının gereğini yerine getirmek için karşı çıkıyorlar. Bu bakımdan tümünün beraatlerine karar veriyorum." Yani gençlere şunu vurgulamak istiyorum. Emperyalizm bir yere düşman olduğu kadar, ulusumuza da düşman. Gençler yarı iyi bir gelecek bekliyorsa emperyalizme karşı çıkınlar. Ülkede kararların yalnızca bizim tarafımızdan verilmesini sağlasınlar. Ülke için biz karar verelim. Yabancılar değil. Benim önerim bu. Kendi bilim dalları dışında bol kitap okusunlar ve her türlü yayım, tabii bulabilirlerse, okusunlar.



Resim: Albert Birke

Nöbet

verilen bir kavgayı soluyarak yaşar hergin duru sabahlara uyanırdık ellerimiz hep tutkulu ve sevcen akan bir suya benzedi ömrümüz

ama coşkun bir suya benzedi ömrümüz ve hiç yorulmadık, savaşın yorulmaz yalnızca gidenler çok özledik birer yol gibi gidip de dönemeyenleri

bir türlü alışamadık bırakıp gitmeler kesip sohbeti karanlığa dalmak var ya o anda konuşuyor, susturulmuyor ne varsa bizi bir araya getiren

işte o anda bir içli isyan kimselerin duymadığı usul vedalaşmalar kimimiz mahpus, asker kimimiz geride hayatı devralan çocuklar

Ekim'84

A.Çağrı Çınar

TAHKİKAT KOMİSYONU

1960'da, 27 Mayıs öncesi olaylara neden olduğu öne sürülen, TBMM'de çoğunluğu oluşturan partinin, yasaları aşacak biçimde yetkilerle donatılması sonucuna ulaşan "Tahkikat Komisyonu"yla ilgili olarak, ikinci ve üçüncü bildirisini aşağıda yayımlıyoruz. Bildiriler oldukça net ve tartışmaya yer bırakmayacak düzeyde. Komisyon kendisini şöyle anlatıyor:

"Memleketin ihlâl edilme istenilen huzur ve asayişini korumak ve vukuu teşvik edilen kardeş kavgalarını önlemek için alınması lüzumlu tedbirleri sebepleri ile birlikte tesbit etmek üzere, kurulan encümenimizin daha vazifeye başladığı ilk anda hangi ahval ve şartlara karşı karşıya getirildiğinin büyük Türk milletine duyurulması zarureti hissedilmiştir.

"Cumhuriyet Halk Partisi ile bir kısım basın faaliyetleri tahkiki memur Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat Encümeninin 2 numaralı teliği:

Tahkikatın selameti cereyanını temin maksadı ile bütün siyasi partilerin ve bunlara bağlı teşekkül ve kolları her türlü kongreleri ve kademelerin bünyeleri içinde veya kademeler arasında tertiplenecek müşterek toplantılarla, ağılumun siyasi mahiyetteki toplantılar ve partilere yeni kademeler ve teşkilat kurulması, tahkikatın neticesine kadar durdurulmuştur. 18.4.1960
3 Numaralı Tebliğ

Tahkikatın selamette cereyanının temin maksadı ile tahkikata mevzu teşkil eden maddelere tahkikat encümeninin vazife selahiyetlerini ve bilimum karar, tedbir ve faaliyetlerine müteallik her türlü haber, havadis, beyan, teliği, mütalaa, vesika, resim ve yazıların ve (Türkiye Büyük Millet Meclisi zabıt cerideleri hariç) bu tahkirdde alakalı Türkiye Büyük Millet Meclisi müzakerelelerinin her türlü vasıtalarla neşri yasak edilmiştir. 18.4.1960" Tahkikat Encümeni Reisi Denizli Mebusu Hamdi Sancar - Cumhuriyet Gazetesi, 19.4.1960

Muammer Taylak, Saltanat 2. Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara

Atina belediyesinin trolleybus sürücüsü, trolleybusünü alıp PASOK bayraklarıyla süsleyerek seçim zaferini kutlamaya gelmişti..

"Sintagme" diye anılan Anayasa Alanı'na açılan anayollardan birinin başında, trafik akışını yönetmekte görevli trafik polisi, yeşil beyaz bayraklarla süslü binlerce araca yol gösterirken, parmaklarını "V" şeklinde açarak zafer işareti yapıyordu..

Belki de 100 yaşlarında bir kadın, belki de 7 yaşlarında bir çocuk, binlerce araç, onbinlerce insan sokaklardaydı. PASOK'un yeşil beyazlı bayraklarının arasında, zaman zaman orak çekiç emblemlili KKE bayrakları göze çarpıyordu.

Bu görkemli kutlamaları yol kıyısından izleyen, bir komşu ülkeden Atina'ya gelmiş bir gazeteci, hüzünlü bir coşkuyla seyrediyordu bu demokrasi şölenini..

Yunan halkı, demokrasiyi yaşıyordu...

ÖNCE DEMOKRASİ

PASOK lideri Papandreu, seçimden iki gün önce Atina'nın Anayasa Alanındaki yaklaşık bir buçuk milyon kişiye yaptığı konuşmada, öncelikle demokratik özelemlerin üzerine gitmiş, iç savaş dönemi ile 7 yıllık Cunta dönemini anımsatmıştı halka. Özellikle cunta döneminin halkta yarattığı nefret duygusundan yola çıkan Papandreu, seçim sonunda kendi partisinin kurnaylarının bile ummadığı bir seçim zaferi kazanmıştı. Bu seçim zaferinin temelinde, hiç kuşkusuz, halkın bir kez kavuştuğu demokrasiyi bir daha geri vermeye istemi ve (bir dönem için) PASOK'a akan yüzde 3-3,5 oranında KKE oyu yatıyordu.

Papandreu, seçim kampanyası sırasında, Amerikan üslerinin kapatılacağını bildirmiş, NATO ile Yunanistan arasında "mesafe" konuşacağını "ima" etmişti. Birçok militan PASOK yandaşının halk arasında yaydıkları inanç, NATO ile ilişkilerin zaman içinde tavsatılarak, gelecekte Yunanistan'ın bağılantısız bir ülke haline getirileceği yolundaydı. Papandreu, bununla da kalmıyor, Yunanistan'ın dış politikadaki çıkarlarını en iyi kendi iktidarlarının koruyabileceği konusunda halkta bir inanç yerleştirmeye çalışıyordu. Örneğin, Kıbrıs'tan sadece Türk askerlerinin değil, bütün yabancı birliklerin çekilmesinden yana olduklarını, ülkedeki KKE'nin oylarına göz kırpar biçimde vurguluyor, ya da geniş yetkilerle donatılmış (teknik değil siyasal anlam taşıyacak) bir Ege Bakanlığı kurulacağını açıklıyordu. Bu da Ege'nin Yunanistan kıyısındaki ve Yunan adalarındaki halkına gönderilen bir mesajdı ve seçim sonuçlarından mesajların hepsinin gönderildikleri kesimlere ulaştığı gözleniyordu.

MİTSOTAKİS DİYE BİRİ...

Papandreu'nun karşısında ise, Yeni Demokrasi Partisi lideri bir

Bir Demokrasi Şöleni ve Sonrası

Tahsin Güven



Yunan halkı, demokrasiyi yalnızca seçimlerde yaşamıyor.

garip adam vardı. Bu adam'ın garipliği, yalnızca partinin başına geçtikten kısa bir süre sonra partisini iktidar adayı haline getirmesinden kaynaklanmıyordu. Çok garip bir yükselişi vardı bu kişinin. Parlamentoda iki üyeye sahip bir partideyken zamanında Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenmiş, daha sonra iltilhak ettiği partiyi ele geçirecek şaşırtıcı bir yükseliş göstermişti.

Eski Cuntacılarla yakınlığı olduğu söyleniyor ve bu PASOK tarafından dağıtılan bazı fotoğraflarla belgeleniyordu. Bu gün için en önemli özelliği ise, kuşkusuz ödün vermez bir Amerikan yandaşı olmasıydı.

Türkiye ile diyalog kurulmasından yana olduğunu söylüyor, ve bunu Papandreu'ya karşı en büyük silah olarak kullanmaya çalışıyordu. Bu tutumu, Türk basınının "uyanık" bazı gazetelerinin gözünü de boyuyordu. Öyle ya, Türkiye Yunanistan ile diyalog kurulmasını istiyor, Papandreu buna karşı önşartlar ileri sürüyor ve bunlar da "kabul edilemez" bulunuyordu. Mitsotakis ise, diyalog kurulmasından yana olduğunu "ısrarla" belirtiyordu. Yoksa, Yunanistan'da da bir "Türk dostu" politikayı mı zuhur ediyordu?

Oysa, Mitsotakis kaba söyleyişle bir "şark kurnazı" idi. Nitekim, PASOK'tan bir gün önce Atina'da partisinin büyük mitingindeki konuşmasında, bunu ortaya koyuyordu. Papandreu'yu Türkiye ile diyalog kurmakla bazı "haklardan" vazgeçmek ve (örneğin Türk uçaklarının Yunan hava sahalarını ihlal idialarında) suskun kalmakla suçlarken, kendisi de benzer

iddiaları tekrarlayacaktı.

Papandreu, Türkiye ile diyalog kurmak için Kıbrıs'taki Türk askerlerinin geri çekilmesi şartını öne sürerken, Mitsotakis bu şart olmadan masaya oturacağını bildiriyor, ancak daha sonra bu konuda "ne yapacağını" hiç açıklamıyordu. Ege konusunda da benzer tutum içindeydi. Seçimi kazanıp Türkiye ile diyalog kurduğu takdirde, masada Amerikan önerilerinin bir temsilcisi gibi olacağı kanısı, politik çevrelerde oldukça yaygındı.

Papandreu, özellikle demokrasi konusunda net bir tutum izlerken, Mitsotakis iç ve dış politikada birtakım ardıyedi belirsiz tutumlar içinde seçime yaklaşıyor, kamuoyu araştırılmasına göre de iktidara yakın bir aday durumuna geliyordu...

İŞTE KARAMANLIS...

Seçimden bir gün önce, cumayı cumartesiye bağlayan gece yansını birkaç dakika geç, bütün gazetecileri ayağa kaldıran ve politik gözlemlerinin kafasını allak bullak eden bir gelişme oluyordu. Papandreu'nun belki de dünya siyasal literatürüne geçecek bir politik manevrayla Mart ayında yerinden ettiği eski Cumhurbaşkanı Karamanlis, seçimlerde halkın tercihini değiştirmeyi amaçlayan bir açıklama yapıyor ve kendince ağırlık koyuyordu. Karamanlis, PASOK'un maceracı olduğunu, ülkenin "kritik ve tehlikeli" bir yöne sürüklediğini söylüyor ve Yunan halkının seçimde düşeceği bir "yanlış"ın başlanamayacağını "tebliğ ediyordu".

PASOK bunu hemen ve çok sert biçimde yanıtladı. Parti merkezi'nce yayımlanan bildiride, "Yunan halkının himayeci ve korumacılarına ihtiyacı olmadığı ve kendisi için karar verebilecek olgunluğa sahip olduğu" belirtildi.

Aslında Karamanlis'in Mitsotakis'ten pek hoşlanmadığı biliniyordu. Ancak eski Cumhurbaşkanı, siyasal karizmasını kendine göre "ehveni şer" bir yönde kullanıp, kafa yapısına ve dünya görüşüne en uygun adayı iktidara getirme gibi bir saplantı içine düşmüştü. Ne var ki, bu hedef ve Karamanlis'in ağırlığı ters tepecek, PASOK ile Yeni Demokrasi Partisi arasındaki yüzde 1-1,5 olması beklenen oy farkı, yüzde 5'e sıçrayacaktı. Bunda kuşkusuz, Papandreu'yu "ülke yararına ve bağımsızlıktan yana bir program ortaya koyarsa destekleyeceğimi" açıklayan Yunanistan Komünist Partisi'nin yüzde 13'ten yüzde 10'a gerileyen oylan da önemli rol oynayacaktı.

SEÇİMİN SONRASI...

Seçimleri PASOK tek başına iktidar kuracak bir çoğunlukla kazandı. Mitsotakis, yüzde 40,5 oranında oy aldı. Komünist Parti 12 üye ile, İç Komünist Parti'de 1 üye ile Meclis'e girdiler.

Seçim sonrası, muhalefet yönünden bilinen görüşler yineleni. Mitsotakis, taraftarlarına baskı yapıldığını, Yunan radyo televizyonundan yararlanamadığını iddia etti ve "Seçimin tek kazanımı bizim, çünkü oylanmış arttı" dedi.

Ancak, seçim sonrası kazanan tarafın lideri Papandreu'da belirgin bir değişim gözlemlendi. Papandreu, ilk basın toplantısında, kampanya sırasındaki bazı sözlerinden "ustaca" çark etmeye çalışıyordu.

Basın toplantısında, bir gazeteci, Papandreu'ya Amerikan üslerinin kapatılıp kapatılmayacağı konusunu soracak ve PASOK lideri,

"Canım, gazeteciler neden bu işin üzerine bu kadar fazla gidiyor, anlamıyorum" diyecekti. Papandreu, Reagan'dan "çok sıcak" bir mesaj aldığını ve "çok sıcak" bir yanıt gönderdiğini de açıklayacaktı.

Anlaşılan, Amerikan üslerinin kapatılması, NATO ile ilişkiler, batı ile ilişkiler, vesaire vesaire, bir başka bahara kalmıştı.

Doğal olarak Yunan halkının beklentileri de..

Ama Yunan halkı, bu seçimde yaptığı kararı ve bilinçli bir tercihle, demokrasiyenin vazgeçmeyeceğini ve onu savunacağını kanıtlanmıştı.

Müzik, sanırız tüm sanat dalları içerisinde, daha çok insana, dolaysız yoldan ulaşma sorununun en aza inmiş olanı. Bunun yanısıra, gündelik yaşama katılması, onun bir parçası duruma gelmesi açısından da aynı şey söylenebilir. Bu, müziğin bunca yıllar tartışıldığı, üzerine laf edildiği Türkiye için de farklı değil. Hatta giderek, ülkemizde müziğin kitlelere ulaşması için çok daha dolaysız yollar olduğu ve çok daha geniş boyutlarda yaşandığı bile söylenebilir. Daha çok müzik kültürüyle ilgili olmakla birlikte, batılı toplumlarda müzikle dinlenme, uykuya dalma, sabah müzikle uyanma gibi, kısacası, müziğin yaşanması olgusu, her ne kadar bizde darbuka, zurna sesleriyle sabahlara kadar uyuyamama, ya da ramazanda davul sesleriyle uyanma şeklinde kendini gösteriyor olsa da. Bu anlamda, batılı toplumlarda bir müzik dinleme kültürünün ya da müzik yaşantısının varlığından söz etmek olasıyken, bizde tam tersine bir beğensizlikten ya da "hayatın müziksizleştirilmesinden" söz edilebilir. Müziğin, aşağıdaki örneklerle bakarak, toplumumuzda her an yaşandığı da düşünülebilir. İçki içirken, akşam evde demlenirken, dolmuşta, kamyonda ya da gazinoda. Ancak bunların da olumlu yaşayışlar olmadığı ortadadır.

Müzik, yıllardır tartışılıyor dedik Müziğin Türkiye'de bunca sorun olmasının çeşitli nedenleri var. Bundan en önemlisi müzik alanındaki resmi politikalar ve bunun doğrultusunda yıllarca planlı bir şekilde yerleştirilmesine çalışıldılar. Burada atlanmaması gereken bir dişi etken daha var ki, bu da müzik dinleyicisi ile ilgili. Bu iki etkenin birbirleriyle yakın, hatta içiçe geçmiş olduklarını da bu arada gözden çıkarmamak gerekir.

Bu bağlamda, doğrudürüst bir müzik dinleme alışkanlığı ve kültürü yaratamamış bir toplumda müzik sorununa bir takım önyargı ve bağnazlıkların da katkısından söz edilebilir. Barakalm genel olarak toplumun müziğe (burada daha çok batı kökenli müzikten sözediyoruz) yaklaşımını, çağdaş olma savındaki insanlarımız arasında bile bu olumsuzlukları saptamak o denli zor değil. Örneğe, bir rock müzik topluluğunun dinlenilmesinin uyutucu, zararlı, anlaşılmaz müzik dinlemekle nitelenmesi. Yine benzer şekilde, klasik müzik dinlemenin pasif olmakla, kaypak olmakla eşdeğer sayıldığı günler o kadar uzak değil. (Tüm bunların günümüzde değişen ölçütlerinden ise ileride sözedeceğiz.)

Burada konuya daha bir açıklık getirmek için bir alıntı yapalım. Ünlü estetikçi **Amer Ziss** bunları yazıyor: "Doğrudan doğruya yararı bir amaç gütmeyen sanatlar bile gerçekliğin kavranmasında belli bir rol oynar. Bu bakımdan müzik, tartışma götürmez bir biçimde edebiyattan ayrılar; ekonomik ilişkileri ve yaşam koşullarını göstermez o... müzik, bir halkın ruhunu ve geleneklerini, belli bir toplumsal düzeni doğrudan doğruya duyulan ve özemleri ile getirebilir gerçekten."²

Müzikten bir slogan, bir marş du-

zeyinde "yama" bekleyen bu tür yaklaşımların yanlışlığı ortadadır. Ve bunlar, yukarıda da görüldüğü gibi müziğin asıl işlevinin yanlış yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Oysa, kuşkuyla bakılan, küçümsenen pop müzik, üzerine düşen sorumluluğu her zaman yerine getirdi. İçinden çıktığı toplumun duygu ve düşüncelerini, özlemlerini yansıttı. Onunla karşılıklı bir etkileşim içinde oldu. Özellikle 60'lı yıllarda milyonlarca genç insanı peşinden sürükledi. Onların dinamizminin, enerjisinin ve toplumu dönüştürme özlemlerinin somut bir ifadesi haline geldi. Savaşa, sömürüye, militarizme, bir Vietnam olayına karşı, insani olanı, sevgiyi, barışı iietti. Bu anlamda, bir Beatles'in **Happiness is a Warm Gun** (mutluluk sıcak bir silahtır) adlı parçası, **John Lennon'un** "asker olmak istemiyorum anne, olmak istemiyorum" diyen dizeleri ya da **Pink Floyd'un**, "sizin eğitiminize ihtiyacımız yok" diyen şarkısı bir söylevden ya da slogandan daha mı az şey başarmıştır?

Sonuçta bu tür yaklaşımlar, kitlelere malolabilmiş, evrensel boyutlara varabilmiş kültürel değerlere sırt çevirmek talihsizliğine takılıp kalıyor. Ayrıca bunların, evrensel müziğin asıl sendiği kitle olan genç insanlarda ortaya çıkması, konunun üzerinde önemle durulmayı gerektiren bir diğer yönü.

Arabeskin, en çok tartışılanların başında yer alıyor. Arabeskin yoz bir müzik olduğu, insanları uyuşturup, kadereyle yöneltiltiği hep yinelenen savlar oldu. Ama, müzikteki genel olumsuzluklar ve eksik yakla-

şımalar burada da uç veriyor. İlk önce, arabeskin -deyim doğru ya da yanlış- salt bir müzik olayının değil, Türkiye'nin son 10-20 yıllık gündemini oluşturan toplumsal-kültürel çıkılmaz bir yansıması, giderek kendisi olduğu geçeceği vurgulanmalı. Oysa, tam tersine arabeskin genellekle, salt birkaç şarkıcı adına ya da "arap çalgıları ile yapılan müzik" gibi yüzeysel bazı tanımlamaları indirgenerek ele alındı. Oysa, çalgılık boyutlarını çoktan aşan ansiklopedicilik furyasından, çıplak ressam

le geri çevrilirken, insanlara ölçütlerin ne denli 'nesnel' ve 'sanatsal' olduğu yolunda bir yutturmacaya inanmaları için de makul bir kanıt verilmiş oluyordu. (Kurul üyeleri daha sonra, karar istemeye istemeye aldıklarını, Zeki Bey adına çok üzgün olduklarını söylediler.) Bunun yanında, söylemek bile gereksiz, radyo ve tv'yi ilericiler sanatçılara bir daha açmamak üzere kapatan da aynı çevre değil miydi? Ancak, ilericiler sanatçılar, hiçbir zaman Zeki Bey gibi sanatsal gerçekçilerle

Müzikte Tartışılma Yanlılar ve 'Demokratlık' Örnekleri

Hatay Dumlupınar

lara, bakanların topluca yedikleri iftar yemeklerinden, seks filmlerine, videodan, anadolu lisesi sınavlarına kadar genel bir toplumsal panoramanın adı arabeskin. Arabeskin, bu şekilde tanımlamak, tüm bu olumsuzluklara karşı doğru bir tavır almak ve çözüm yollarını görebilmek için zorunlu da.

Arabeskin müzik alanındaki yansıması ise bizim asıl konumuz oluşturunuyor. Arabeskin müzik, devletin radyo ve tv'sinden yasaklama görüntüsü altında gizli destek göreberek bu boyutlara ulaştı. Ancak bu, o denli akılcıca yürütüldü ki, arabeskin topluma yayılmasındaki asıl sorumluluğun kimlere ait olduğu hep gözden kaçırıldı. **Orhan Gencebay**, **Ferdi Tayfur** gibi arabeskin müziğin ilk temsilcilerine radyo ve tv hep kapalı tutulurken, müziklerindeki düzey ve kalite hiçbir zaman yukarıdakiler düzeyine ulaşmayan "şantörler" ve bunların en başyığı şarkılarına sürekli yer verildi. Diğer yandan, arabeskin yasaklanıyor görüntüsü altında, arabeskin en düzeyli örneklerini yayınlamak için adeta korsan çalışan radyolar kullanıldı. Polis radyosu, şarkı armağan etmeli programlarıyla, askerdeki akrabaya radyo aracılığıyla selam yollamalı köşeleriyle, kayıp eşya haberleriyle, "polise güveniniz, polis sizi canından çok sever, siz de onu seviniz"li 'belgeselleriyle' bunların en ünlüsüdür.

Televizyondaki, **Zeki Müren**'li reklam programı, Televizyon Denetleme Kurulu tarafından "diksiyonu bozuk" gibi çok ilginç bir gerekçeyle

reddedilmek şansına sahip olmadı. Eserleri yayınlanmaz ya da fon müziği olarak izinsiz yayınlanıp, hiçbir telif ücreti ödenmezken, reddedilme gerekçeleri hep politikti.

İlerici müziği hep yoksayan, dışlayan, ama, arabeske savaşa çıkmak yutturmacalarıyla arabeskin, aranjman, türkçe sözlü hafif batı müziği gibi yoz müzik örnekleriyle saatlerce yayın yapan radyo ve tv, Türkiye'nin bugünkü müzik çıkarmada en önemli sorumluluğu üstlendi. Yanlış, çağdaş değerleri körükledi, beyinlere kazdı. Müzikal adı altında arabeskin yayın yaptı, sanat konseri diye sarhoş seyirciyi içkili halde şarkı söyleyen "sanat güneşlerini" izletti, halkımızın bayramlarda nasıl eğlendiğini göstermek amacıyla, bir odaya dolmuş, yaş ortalaması 50'nin üzerinde, 20-30 kişilinin birbirlerini pantolon kayışlarıyla dövmelerini ardından da çiğ köfte yemelerini gösterdi.

Arabeskin üzerine diğer bir yanlış, yine ilericiler/dinleyici çevresinden kaynaklandı. Yukarıda değindiğimiz, arabeskin kavramının içeriğinin tam doldurulamamış olmasında somutlanan yanlış, bu kez arabeskin değerlendirenler ve ona karşı tavır alırken ortaya çıkıyordu. Arabeskin dinleyicisi saptanırken, "arada kalmış, ne kentli, ne köylü olabilmemiş insanların müziği", "dolmuş müziği" gibi artık bilimselliği çok şüpheli götürür saptamalar yeğlendi, hala da yeğleniyor. Yüzbinlerce insanı, giderek tüm toplumu ilgilendiren bir olguya "arada kalmak" ya da "dolmuşta olmak" gibi niteliklemlerle yaklaşmak artık çok şey anlatmı-

yor. Sorunun çok daha karmaşık olduğu ve çok daha derin toplumsal araştırmaları gerektirdiği artık açık.

Tüm bunlarda, dünyanın başka hiçbir yerinde görülemeyecek, bize özgü garpliklere yolaçıyor sonuçta. Arabeske karşı olmak, alaya almak, küfür etmek dünya görüşünün bir gereğiymişçesine algılanıyor. Hiçbir arabesk şarkıyı dinlememiş, duymamış, bunu düşünmeyi bile kendisine yakıştıramamış insanlar, ona karşı olmakla bir "gereği" yerine getirmiş sayılıyorlar kendilerini. Diğer yandan, bir dönem herkesin bu şekilde karşı olduğu arabeskin, şimdilerde hazır demokrasi tartışmaları da varken-bazılarına dinlenilebilmesi, demokratlığın aydınlık kafalı olmanın bir gereği gibi rağbet bulabiliyor. Her iki yaklaşımın yanlışlığı da ortadadır. Bir arabesk şarkıdan hoşlanmanın, onda müzik adına, ezgi adına birşeyler bulabilmenin demokrasi ve demokratlıkla ne ilgisi olabilir? Bundan, arabeski savunduğumuz gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Sorun, arabeske karşı olup olmamak sorunu değil, insanların diledikleri müziği ya da sanatçıyı dinleyebilmeleri, gerçek eğilimlerinin farkına varabilmeleri ve kendi kişisel beğenilerini oluşturabilmeleri sorunudur. Bunun da müzik sorununun çözümü ulaşmasında azımsanamıyacak bir adım olacağı

kuşkusuzdur. Müzikte bugün zorunluluğu daha da ortada olan, sağlıklı bir tartışma ve dialog ortamının kurulması da ancak bu ve benzeri olumsuzlukları, önyargıları aşmakla mümkündür. Tersî durumda ise, ancak, toplumsal bir olgu olan arabeski "dolmuş müziği" olarak değerlendirilmemeli, yanlış şeyler düşünülür diye arabeski (ya da herhangi bir müziği) evde dinleyip, arkadaşlarıyla Pink Floyd ya da Vivaldi dinleyen insanlar yaratmak, bir dönem klasik müzik dinlemeyi pasiflik olarak nitelendirirken, şimdi dönemin gereklerine uyup, sabahın 8'inde, CSO'nun önünde uzun kuyruklar oluşturmak, dünyada sanınız yalnızca Türkiye'de rastlanabilecek bir olayla, sanatçılarına bir dönem politik misyonlar yükleyip, sanatçının da bunu yüklenmeyip, reddettiğini belirtmesiyse o sanatçıya düşman kesilen bir acayip dinleyici konumuna düşmek ve tüm bunlar bir yana müzik diye salt bir-iki türk sanatçı ya da topluluğunun yaptıklarını bilip, evrensel boyutlarda eserler yaratmış, sanatını halkın hizmetine sunup, savaşın bir aracı haline getirmiş, bir Victor Jara'dan, bir Teodorakis'ten, bir Pete Seeger'dan habersiz olmanın eksikliğini görememek mümkündür.

Olumsuzlukları hep yaşadık, hala da yaşıyoruz. Bunları saptayabilmek, görebilmek o denli zor değil.

Çözüm ise herşeyden önce, daha sağlıklı bir tartışma ortamının yaratılmasından geçiyor. (Ama bu kez müzikle uğraşan insanların da tartışmaya girilmesiyle.) İki değişik anlayıştan sanatçının oturup tartışmasından, görüş alış-verişinde bulunmasından hatta ortak çalışmalarında yer almasından daha doğal olabilir? Demokrasi ve demokratlık burada, bu ve benzeri birliklerde aranmalı. Yoksa, herkesin aynı müziği dinlemesinde ya da hiç kimsenin arabeski dinlememesinde değil.

Örneğe, hemen yanışımızda. Teodorakis, Hacıdakis'le aralarındaki temel ayrımı soran Çengiz Çandar'a şunları söylüyor: "Temel ayrılığımız şudur: Hacıdakis, Yunan halk motiflerini bir hammadde olarak görüp yümüştür. Bense, bizzat bu halk motiflerini yaratmak üzerinden yürüdüm. Ben içeriden, O dışardan çalıştı. Ama çağdaş Yunan müziğinin kurucuları ikimiziz. Ben halk hareketi içinde bir hücreyken, O dışından seyrediyordu. Kinamıyordum ama. Böylece siyasi farklılıklarımız da oluştu. Ben halk hareketleri içinde eserler yaratırken, Hacıdakis dışardan izledi. Eğer ben üçüncü taraf olsam ve bana sorulsa derim ki: Teodorakis de, Hacıdakis de iyi iş yapmıştır. Hacıdakis'le bir-birimizi tamamlıyoruz."³

Politik görüşleri taban tabana farklı ve çağdaş Yunan müziğinin

birer parçası olan iki sanatçıdan biri söylüyor bunları, Hacıdakis'in de katıldığına şüphe yok. Yunan tv'sinde Teodorakis'in konserinin yayını birkaç hafta ertelenince, ilk tepkiyi de Hacıdakis göstermemiş miydi?

Çağdaş türk müziği nasıl oluşturulacak, hangi kaynaklardan ne ölçüde yararlanılacak nasıl bir senteze ulaşılacak? İleri ve nitelikli müzik her türlü yasaklama ve baskıdan aşip, daha geniş yığınları nasıl kavrayacak. Yoz ve yanlış içerikli müzik nasıl etkisizleştirilecek, toplumun, müziği daha içerikli ve boyutlu yaşamasa nasıl sağlanacak, yeni seçenekler, arayışlar nasıl ortaya konulacak? Müziğin evrensel boyuttaki değerleri, nasıl daha çok insana tanıtılacak, salt kendi müziğimize dönük beğeni nasıl, başka halkların sevgilerini, başkaldırıları, acılarını yanıttanmış ezgilere ve sanatçılara doğru genişleyecek? Bunlar Türkiye'nin müzik gündeminde hiç eskimeyen hep varolan sorunları, bugün de varlar. Çözüm ise, soruna doğru tanı koyabildikten sonra, daha kolaylaşacaktır.

1. Yılmaz Onay, Temel Sorun: "Hayatın Müzikleştirilmesi", Bilim ve Sanat sayı: 13, s. 43
2. Avner Ziss, Estetik, Çeviren: Yakup Şahan, De Yayınevi 1984 s. 45
3. Cumhuriyet, 6 Ağustos 1984

İşeveli gazeteci ve müzik araştırmacısı KERSTIN LUND-
MAN Vietnam'da uzun süre bulunmuş, Vietnam müziği
üzerine araştırma yapmış birisi. Aşağıda, kendisinin
sevilen Vietnamlı besteci ve Vietnam Müzisyenler Birliği
yönetim kurulu üyesi VAN KY ile yaptığı söyleşiye
bulacaksınız.



Van Ky

VAN KY

**"Şarkı,
zamanın soluk alışdır,
zamanın sorunlarına
yanıt getirmeye çalışır"**

□ Sizin için şarkı nedir,
■ Savaş sırasında hepimiz
şarkılar, türküler söyledik.
Biz besteciler de aynı za-
manda askerdik. Şarkıları-
mızla hep halkın isteğini
dile getirdik. Şarkı, zama-
nımızın soluk alışdır, günü-
müzün ve yaşamın sorunla-
rına yanıt getirmeye çalışır.
Toplumun ve toplumsal
uğraşın gelişmesiyle oranlı
olarak gelişir.

□ Şarkıların hangi konu-
ları işleminin istiyorsunuz?
Burda da radyoda hafif ba-
tı müziği parçaları duy-
yoruz.

■ Bizim göz yumamaya-
cağımız tek şarkı sözü,
"Beni bırakırsan öldürürüm
kendimi" türünden sözler-
dir. Bizim toplumumuzda
da bireycilik ile toplumcu-
luk arasında uğraş sürüyor
ama yukardaki tür söz,
bireyciliğin çok aşırıya gi-
mesi oluyor. İnsan yalnız
bile olsa, uğruna yaşayaca-
ğı başka şeyler var, mem-
leket, gelecek gibi... Ülke-
mizde bizim için sadece iki
seçenek var: Ya bileğimizin
güçüyle yaşacağız, ya da
sürünüp gideceğiz. Biz ilki-
ni seçtik. Teknik olarak
eksiklerimiz büyük. Nota
kâğıdı, enstrüman bile bul-
makta güçlük çekiyoruz.
Ama geleceğe inanıyoruz,
bu güçlükleri yeneceğimize
inanıyoruz.

Her tür şarkı çoğunluk-
la aşk konusunu işliyor.
Doğru. Biz eskiden Kon-
füçyuscu bir ülkedik. O

zaman birbirlerini sevenle-
rin evlenmelerini güçleştiren,
çoğu kez olanakız hale
getiren birçok kural
vardı. Şimdi bunları ortadan
kaldırdık. Kimse, kim-
seye evlenebilmek için
zengin olmak zorunda de-
ğil. Artık aylık şarkıları,
tanımsal nedenlerle belirli
süre birbirinden ayrı yaşa-
mak zorunda kalan çiftle-
rin özlemlerini dile getiri-
yor ve geleceğe umutla
bakıyor.

□ Batılı besteciler üzerine
ne düşünüyorsunuz?

■ Beethoven ve Schubert'i
burjuva müzisyenleri ola-
rak görmüyoruz. Onları ya-
şadıkları devrin tarihinin
ışığında değerlendirmek
gerekliyor. Büyük hümanist-
ler olduklarını unutmaya-
lım. Beethoven'ın müziği,
zamanımızın zıtlıklarını
yanıtıyor; insanın değerini
işliyor. Bizler, Vietnam
halkına bu müziği tanı-
tımak, onun anlamını açık-
lamak istiyoruz. Çünkü her
ülkede güzel çiçekler bul-
nur. Büyük besteciler, yer-
yüzünün müziksel mirasdır-
lar. Bu miras değerlidir.
İşlemek bizlerin göre-
vidir. Her tür müziğin bir
yeri vardır. Batının eğlen-
dirici hafif müziğinin de.
Yığın bir işgünden sonra
böyle bir müzik türü,
bizleri dinlendirir. Ne ki
bu müzik türü, en önemli
müzik türleri arasında de-
ğildir.

Bize savaşla birlikte ge-

len Amerikan müziğinin
bir bölümü hiç de kötü de-
ğildi. Onların politik ve
toplumsal içeriğine boş-
vermiş eğlendirici yönüne ba-
kıyoruz. Yararlılık, bu bi-
çimiyle de insan için önem-
li. Amerikan pop müziğinin
değiştirebilirliği dikkatle
inceliyoruz. Bireyin topl-
um içindeki yeri de önem-
lidir. Ne ki bizler en çok
işin teknik yanı ile ilgile-
niyoruz; Schubert'ten de,
pop müziğinden de öğre-
neceğimiz şeyler var çünkü

□ Eğitimde kullandığınız
belirli bir müzik teorisi var
mı?

■ Okullar için hazırladığımız
bir kitap var. Tüm müzik
okullarında okutuluyor.
Müzik, somut yaşamı işle-
melidir; aynı zamanda ya-
şamın koşullarını da. Baş-
ka zaman ve ülkelerden
müzik söz konusu olduğu
zaman bizler şöyle diyoruz.
İnsanın iki taşı birbirine
sürtmesi sonucu kibrit bu-
lunu. Kıvılcım ortalığı
aydınlatmak için kullan-
dıkça, iyi. Ama evi yakmak
için ateş çıkartıldıysa, kö-
tülü! Biz de kendi gelenek-
sel müziğimiz ile sizlerin
müziğini eleştirilmez geç-
tirmiyoruz. Günümü-
zün müziği bundan yararlı
çıkacaktır.

Türkçesi: YARIN
ÇEVİRİ KURULU

Silvio Rodriguez, Küba'nın La Nueva Trova diye adlandırılan Yeni Truva müzik akımının öncülerinden. Besteleri yanında çok başarılı bir gitarist olarak da uluslararası ün yapmış durumda. 1979'da Avrupa'da yaptığı bir turne sırasında kendisiyle yapılan bir söyleşiden bölümleri aşağıda bulacaksınız.

Yeni Truva Müzik Akımı

Truva akımı, gitara dayanan ve kökü 1800'lü yılların ortalarında olan duygusal bir müzik türü. Afrika ve İspanya miraslarının karışımından doğmuş. Şarkı sözleri çoğu kez aşk ve doğa üzerine.

Yeni Truva akımı, geleneksel müzikten yeni uygulamalar arayan bir müzik türü oldu. Bizim ortak yanlarımız, hepimizin genç olması, aynı toplumsal süreçten geçmemiz ve aynı dış tehlike altında büyümemiz. Başlangıçta küçük bir topluluk olan bizler, daha sonra geliştik, çoğaldık ve 1972'de bir müzik hareketi haline geldik. Bu hareket içinde yer almak için kişiye belirli bir düzeyde müzik yeteneği ve şarkıların nitelikli olması yanında, her şeyden önce yaşama karşı tutarlı bir tavır taşıması gerekir. Bugün bu hareketin içinde en az 1200 sanatçının yer aldığı söyleyebiliriz.

Devrim ve sanatçı

Devrim bir gün içinde gerçekleşen bir şey değil, zaman alan bir süreçtir. Bizler devrimin getirdiği değişiklikleri, daha ilk gün gördük. Kendi doğduğum kent olan San Antonio de los Baños'da halk bir daha hiç unutulmayacak bir çocuk ve şenlik ile kutladı devrimi. Hepimiz dağdan inen sakallı insanlara hayrandık.

14 yaşındayken ben de, diğer binlercesi gibi okuma yazma kampanyasına katıldım. Okuma-yazma bilenler, bilmeyenlere öğretiyorlardı. Domuz Bumu çıkartması sırasında ben de milis olarak ülkeyi savundum. ABD tehlikesine karşı tüm halk birдик içindeydi. 1962'de her an atom bombası tehlikesi altında yaşadık.

15 yaşından 17'ye dek sosyalist gençliğin dergisinde çizerlik yaptım. 1964 yılında askere alındım. İlk kez o zaman gitar çalmaya ve şarkı söylemeye başladım. Çeşitli amatör festivallere katıldım. Bunlardan birinde bir TV yapımcısının beni görüp,



Silvio Rodriguez

SILVIO RODRIGUEZ

"Ne denli masum gözükmüşse gözüksün şarkı hep politiktir."

kamerayı bana doğrultması ile müzik yolu "profesyonelleşti!"

1969'da adı "Ses Denemeleri Grubu" anlamına gelen bir müzik topluluğu kurdum. Bu toplulukla geçirdiğim yedi yıl süresince müzik teorisini ve şarkı bestelemeyi öğrendim. En çok yaram, çok çalışkan, başanlı gitarist ve besteci Leo Brower'den gördüm

Şarkı sözlerinin içeriği

Şarkılanm, yaşadığım, algıladığım ve gördüğüm her şey üzerinedir. Evet, çoğunlukla sevgi ağır basıyor ama bu sevgi, iki kişinin birbirinden başkasını görmeyecek denli soyutlanması değil, toplum içinde yerini etkenolarak alıp, insanları sevmesi. Sevgi, tekdüze ve alışagelmiş bir şey değil. Mutlak derinliği olan bir duygu, bir dene-

...bana uzanan tüm eller dost elimi tutmak isteyenler tümü vardılar bana ama yokum ben eğer otursana insan kendi kafası içinde kapanmışsa kendinden başkasına...

ya da gülünce ancak yarım gülenler sınırlamak isteyenler ilkyazı onlar beni yok bilsinler

o büyük söz panayırlarında bulunmadım benim dediklerim hep kendi sözlerim evet güç şeyler ağızdan çıkan ama neler yapılabildiğini ben de bilirim...

(Resumen de noticias-Haber özetlerinden.)

lışlan yaşama biçimidir; müzikten yola çıkarak insanı belirli bir kılığa sokma çabalarıdır. Ne ki devrimden ötürü bizim kendi kişiliğimiz, kolay kolay sarsılmayacak duruma gelmiştir. Her yere yayılmaya çalışan kültür emperyalizminin bizde ayağı kayıyor ve bizi kendine uyduracağına, o bize uyuyor.

Hangi sanatçıların kendisini etkilediği konusunda

Her şeyden önce, geleneksel Truva'nın sanatçıları beni etkiledi. Violeta Parra ilk aklıma gelen ve en çok önemli olan adlardan biri. Charles Aznavour'dan söz etmem sizleri şaşırtmasın; şarkı söyleyiş biçimi beni çok etkiliyor. Amerikalı, emekçilerin şarkıcısı Woody Guthrie ve İtalyan Lucio Battista burada anmayı borç bildiğim sanatçılar. Saymakla biter gibi değil. Bob Dylan eski zamanına değinmeden geçilemez. Ne ki o, diğer birçokları gibi Kuzey Amerika toplumunca özümlemedi ve eskisinin tam karşısındaki kanatta yerini aldı. Yine de ona oportünist (fırsatçı) demek istemem.

Latin Amerika müziğinin rolü ve geleceği

Karayip müziği, başta ABD olmak üzere birçok ülkeye yayılmakta. Daha çok Portoriko kökeninden söz ediyorlar ama bu müziğin en güçlü örnekleri Küba'dan çıkmıştır. Nitekim "Salsa" adını takarak Küba adı kullanmaktan kurtuldular. Reggae de bir Karayip ürünü. Öyle sanyorum, Karayip ve Brezilya müzikleri, gelecekte giderek yayılacak ve Rock'un ciddi rakibi haline gelecek. Küba'da kültürün yeri

Kültür bize nereden gelip nereye gittiğine olduğumuzu gösterir. Halkın bilgisi ve yeteneği ile şekillenir. Küba'da kültürün işlevi giderek daha önem kazanıyor. Eskiden bir kültür merkezi vardı; şimdi kültür bakanlığımız var. Sanatçı, geçimini sağlamak için liste başı parçalar üretmek zorunda değil; yani ticaret aracı değil. Sanatçıları belirli sayıda konser verme koşuluyla aylık ücrete bağlanmış durumdadır; yani ekonomik özgürlüğe sahipler. ●

Türkçesi : YARIN ÇEVİRİ KURULU

yim ve yaşam.

Küba'da sanatçının toplum içindeki yeri

Küba toplumu kusursuz değil ama sosyalizme giden bir toplum. Üretim ilişkilerindeki devrim, insanı baştan aşağı değiştirmiş değil. Ne ki ideolojik uğraş sürüyor. İnsanın en iyiyi edinmesini isterken, sanatın yüzeyde kalan bir şey olmasına izin veremeyiz. Nitelik derecesini yüksek tutmak için çaba gösteriyoruz. Yeni Truva içinde bizler, şiirin önemine inanıyoruz. Şiir, müzik ile birlikte müthiş bir silah çünkü. Ancak müziği güzelleştirerek, içeriğinin görkemini ortaya çıkarabiliriz. Ve şiirsel niteliği yükseltmek, devrim yapmaktır aynı zamanda.

Bizler, yeryüzünün dört bir yanında, bu uğraşın askerleriyiz. Sanatçıları eğitmen gibidiler ve mikrofon

gibi büyük bir ayrıcalığa sahiptirler. Onunla halk batırılır da, çıkarılır da. Ne denli masum gözükmüşse gözüksün şarkı hep politiktir. Bir dayanışma biçimi olarak sevgiyi iletirsen, ideolojik bir katkıda bulunmuş olursun.

Bu görüşler, benim kendi görüşlerim; ülkenin resmi görüşleri değil. Ama devrimin derin çıkarlarına uygun. Ben, insanların iyiliğini ve sanatın derine inmesini yüzeyde kalmamasını istiyorum. Bugün Küba'da yüzeyde kalan şarkılar söyleyenler de var. Kimse onları engellemiyor. Ben buna karşı olduğumu açıkça söylüyorum.

Kültür emperyalizmi

Emperyalist müzik diye bir şey yoktur. Notalar, nereden bakarsanız bakın aynı yazılır. Tehlikeli ve emperyalistçe olan, müzik ile topluma getirilmeye ça-

Kitlenin Sesi Olarak Müzik

Gürhan Uçkan



Malvina Reynolds Foto: G. UÇKAN



Pete Seeger



Jan Hammarlund Foto: G. UÇKAN

Bakın nasıl sesleniyor Papa'ya: "Alırken elimizden özgürlüğü bir de oturup özgürlükten söz ederler, biz cehennem acısı çekerken boyun eğmemizi söylerler... Ne diyor yüce Papa Roma'daki koltuğundan? Elindeki güvercini kopandıktan boynundan?"

Sanatçı tarih boyu sanatı ile halkın sesi olmayı bilmiştir. Müzik, en yaygın ve sevilen sanat dalı olduğu için, hiçbir sınır tanımadan ülkeden ülkeye gezmiş, kulaktan kulağa, ağızdan ağıza yayılmıştır. Birbirinden çok ayrı koşullar altında da olsa şarkıcılar, doğruya ve ileriye dönük olanlar, kitlelerin sesi olma işlevini yerine getirmişler, getirmektedirler.

Woody Guthrie (1912-1967) Amerikan toplumunun yeni tarihini seslendirmiş, çağımızın en büyük halk ozanlarından biri. Daha sendika sözcüğünün bile polis dayacağı ve işten atılma demek olduğu yıllarda Amerikan işçisine, tanımlanmış emekçisine elinde gitar olarak gitmiş, defalarca tutuklandığı ve dayak yediği halde onurlu bir yaşama olan özlemini dile getirmekten ve haklarını alınması için haykurmaktan vazgeçmemiştir. 1941'de kendisi gibi bir başka büyük halk ozanı Pete Seeger ile "Almanac Singers" adlı müzik topluluğunu kuran Guthrie, tüm ABD'yi dolaşarak sendikalar

yaşama güç kattı. Amerikan adaletinin yüzkarası olarak tarihe geçen "Sacco ve Vanzetti" olayını (1927) seslendirerek günümüze armağan etti. Kavga arkadaşı Pete Seeger, bu gün de sürdürüyor kitlenin sesi olma işlevini.

Victor Jara'nın öyküsünü burada yinelemek gereksiz. İşte Şili, işte diktatörler ve işte gitar!.. Zamanımıza baktığımızda değişen fazla bir şey yok. Alınan haklar çoğaldıkça, hakları kırmak isteyenler çoğaldı. Kitle ezildikçe, kitlenin sesi yükseliyor. Bir ülkede çıkamaz hale geldikçe -geçici olarak- başka ülkeden o ülke için çıkıyor aynı ses. Bu nedenle değil mi yeryüzünün bir ucundaki baskıya, taa öbür ucunda karşı konuyor ve ilerledikçe teknoloji, küçülüyor yeryüzü. Nâzım'ın dediği gibi, "bize şarkılarımızı söyletirmiyorlar", yine de, birçok ülkede. Yaşamını yurdundan uzak sürdürmek zorunda bırakılan Uruguaylı şarkıcı ve ozan Daniel Viglietti, konser vermek için geldiği İngiltere'de terörist gibi karşılanıyor ve bir günden fazla oda hapsi gördükten sonra, gerisin geriye gönderilebiliyor. Bunu yapan ne Şilili diktatör, ne de İranlı gerici.. ABD'nin kara listesinden adlan bulunan birçok sanatçı, Amerikan halkından çağrı üzerine çağrı aldıkları halde, ülke kapalılarından içeri gremiyorlar. Amerikan anayasasının kendine verdiği görüş belirtme özgürlüğü hakkını kullanmak isteyen Harry Bela-



Isabel-Alugel Parra

Foto: G. UÇKAN

Kadın 76 yaşındaydı. Ak saçları, sahneye yönelik spot ışıkları altında parlıyor, kalın gözükleri ardına gizleyemediği sıcak gülümsemesi, salonun en arkalarından bile görülmüyordu. Mikrofonun önüne konmuş sandalyeye basarak, dizine oturduğu gitarını çalıyordu. Önceleri sesi basbayağı yaşlı bir kadın sesi olarak geldi kulağıma. Sonra değişmeye başladı her şey. Kadın gençleştikçe gençleşti, güzelleştikçe güzelleşti. Olmayan bir orkestranın sesi eşlik etmeye başladı. Ya da bana öyle geldi. Kadın anlatıyordu:

"Hep aynı küçük kutular, içinde doğduğunuz, büyüdüğünüz, çocuklarınızı üniversitede okuttuktan sonra getirip içine tıktığımız, hep aynı olan küçük kutular"

Sözünü ettiğim, bu anımdan bir buçuk yıl sonra ölen (1978) Amerikalı sanatçı Malvina Reynolds. İçinde doğduğu büyüdüğü toplumu uzun yıllar beklemeden sonra artık dayanamayan kırıyası eleştirmesi ve özgün besteleriyle, kendi yazdığı sözlerle yerden yere varması ile kitlelerin sevgisini, resmi makamların öfkesini üzerinde toplayan bir annesine, bir anne; kısacası yaşlı bir kadın.

"Ve bu doktorlar, avukatlar, işadamlar hep aynı küçük tuğlalardan yapılmış hep birbirinin aynı olan insanlar hep golf oynayıp, martini içenler tümünün çocukları var okula giden yazları tatil kamplarına gönderilen ve ardından üniversiteye yazılmış orada küçük kutulara yerleştirildikten sonra birbirinin tıpkısı olarak çıkan delikanlılar derken iş yaşamına atılan, evlenen ve sonunda birbirinin aynı küçük kutulara yerleşen..."

Birden aklıma bambaşka bir ülkenin, bambaşka bir kadını geliyor: Şilili Violeta Parra (1917-1967). Halkını, elinde gitar ile meydanlarda başkaldırmaya çağıran, yaşamı süresince her türlü yokluğu ve baskıyı çeken bir kadın. Yoksul bir evin, tamtaktır mutfağındaki esarete başkaldıran yorulmaz bir kavgacı.

fonte, Güney Afrika ırkçıları kınamak için Beyaz Saray'ın önündeki parkta her şarkı söylediğinde tutuklanıyor. Bir zamanlar ezilen halklardan yana olduğu için polis baskısından başka bir resmi ilgi görmeyen Amerikalı sanatçı Joan Baez, Polpot rejiminin sorumlularını destekleyip, bağımsız Vietnam halkına karşı tavır alınca, apansız, ülkenin neredeyse kültür büyükelçisi gibi el üstünde tutulabiliyor.

Olaylar ne denli garip gözükseler de, o denli açıktır. Bugün nükleer tehlike karşısında Yeni Zelanda ve Avustralya gibi Batı yarımkürenin yöneticileri bile "Artık yeter," derlerken, başlıca eylemlerinin öncülükleri, en kötü davranışlara layık görülüyor. Guthrie'nin McCarty devrinde söylediği "This Land Is My Land" (Bu ülke, benim ülkem), Seeger'in grev gözükleriyle omuz omuza söylediği "Where Have All the Flowers Gone" (Tüm çiçekler neredeler?) ve büyük insan Martin Luther King'in yüzbinlere söylettiği "We Shall Overcome" (Zafer Bizim Olacaktır) şarkılarını, şimdi Brüksel'de, Londra'da, Viyana'da, Amsterdam'da, Kopenhag'da ve Roma'da milyonlarca insan tek bir ağzından, banşık olarak ve savaş çılgınlığına son vermek için söylüyorlar. Cuntaclar tarafından demir parmaklıklar ardına kapatılmak istenen Teodorakis'i dinlemek için binlerce insan geceyarılarından başlayarak bilet kuyruğuna girebiliyorlar. Ülkesinde özgürlüğü kısıtlı ve sağlık durumu kuşku verici durumda olan sanatçılara, dayanışma içinde olan başka ülkelerin sanatçıları günün günün geçmesiyle çıkabiliyorlar...

Yani artık, sanatçı kitlenin sesi olduktan, kitle de onu bağına basıyor. İster akı sağlı yaşlı tayze olsun, ister incecek sesli genç kız; ister hiç kimsede görülmemiş gürlükteki sesi ile kulaklanmaktan çıkmayan adam olsun, ister elleri çizmelerle ezilen genç adam, tümü bir daha böylecek bir alevlin kıvılcımları olma işlevini yerine getirmişlerdir. Bu alevi söndürmemek, kitlelerin elindedir. Ve işte bundan ötürü yeryüzünün her köşesinde milyonlarca insan, sokakları ve meydanları dolduruyor ve "karanlıkların aydınlığa çıkması için" uğraş veriyor.



Fotoğraf: GURHAN UCKAN

Daniel Viglietti

Uruguaylı şarkıcı ve ozan DANIEL VIGLIETTI'yi okurlarımız 15. sayımızdan (Kasım-82) tanıyacaklardır. Viglietti'nin göçmenliği süniyor; ama inancında ve kararlı olan ozan ile Hollandalı yazar Pedro van der Lee'nin yaptığı söyleşişi okurlarımıza sunuyoruz.

DANIEL VIGLIETTI

“Önemli olan insanın gerçekten ve inancından göç etmemesidir.”

□ “Ne zaman müziğe başladınız?”

■ Annem piyano çalardı; babam da gitar çalmaya uğraşır, caz dinlemeden yapamazdı. 1957 yılına girdiğimizde, hangi tür müzik üzerine eğileceğimi bilemiyordum. Müzik Konservatuvarına gittim ama, klasik müzikten çok halk müziği ilgimi çekiyordu. Giderek kendim beste yapma gereksinmesini duymaya başladım. İlk şarkılarım, sevdâ, doğa ve insanlar üzerineydi. Ne ki Uruguay'ın gerçekleri katılaşmaya başlayınca, benim de şarkılarım gerçek üzerine yazıldı, bestelendi. Ayrıca ölüme, daha önce varıklarım bilincinde olmadığım birçok sorun çıktı. Gerçek bana, bunca zaman az ya da çok uyuyan orta sınıfa ait ol-

duğumu gösterdi.

□ “Şarkılarının içeriğinin bilinçli bir gerçekçiliği bulunmasında rol oynayan özel bir olay var mı?”

■ Benim için, aynen benim neslim için olduğu gibi, Küba Devrimi'nin çok önemli bir yeri var. Küba kültürü, başta *Nicolas Guillen* olmak üzere, beni çok etkiledi. Irkçılık ve eşitsizlik konularında gözlerimi onun şiirleri açtı. Uruguay'lı sanatçı *Yupanqui*'nin şarkılarının da etkisiyle bu şiirler, bendeki bilinçlenmenin temelini oluşturdular.

Domuz Bumu çıkartmasından sonra bilinçlenmem çok radikalleşti. O andan itibaren şarkılarım, toplumsal gerçekleri çok daha kesin bir biçimde işlemeye

başladı. O zaman, *Hombre de Neutra Tierra* (Yeryüzümüzün insanı) adlı yapıtı tamamladım. Ayrıca tiyatro ve sinema için müzik yapıyordum.

Tam bu arada, ikinci bir çarpıcı olay yaşadım. 1967'de Küba'da yapılan "Birinci Protesto Şarkıları Festivaline" katıldım. Bu olay, beni iki ayrı düzeye sarstı. İnsanın yapmaya çalıştıklarına, benzerini yapmakta olan çok sayıda sesin katılmasında yarattığı çok yönlü şarkı ve onun sunuluşundaki zenginlik bunlardan ilki; ikincisi ise devrimini gerçekleştirmiş halkta gördüğüm coşku ve yaratıcılık.

Değişmiş bir Uruguay'a değişmiş bir insan olarak döndüm. Ülkemde 1968 yılı, önemli bir dönüm noktası oldu. Arjantin'de birçok küçük konserlere katıldım. Bunların küçük salonlarda olmasını, diktatörün gözüne çarpmamak

sanatçının değil, şarkının da zorunlu göçmen olması demek. Bildiğim kadar bugün bizim şarkılarımız, bir tek belleklerde dolaşiyor.

□ “Şimdi politik bir göçmensiniz. Bu durum sizi nasıl etkiliyor?”

■ Vatanı terk etmek zorunda kalmak, sanırım herkes için bir boy ölçme demek. Öyle bir boy ölçme ki bu, çok kişi için başarısızlık, acı çekmek, yokluk yaşamak ve boşluk demek. Bu durumu insanın bir meydan okuma olarak kabul etmesi ve kesinlikle trajedi ya da melodram olarak nitelenmesi gerek. Tüm şaşkınlık, korku ve kararsızlık içinde bizler, durumun olumlu yönlerini görmek zorundayız. Vatanı terk etmek, insanın kendini terk etmesi anlamına gelmemeli. Böyle bir şey insanın tümüyle yenilmesi demektir, geçici değil. Önemli olan insanın gerçekten ve inancından da göç etmemesidir. Tıpkı duygumuzdan ve sevecenliğimizden olduğu gibi. Belki bu sözler biraz basma kalıp geliyor ama gerçek olan, bu geçiş sürecinin çok tehlikeli ve sert olduğudur.

Şunu da unutmayalım: insan belki vatanında kalmıştır ama birçok şeyden yine de göç etmek zorunda bırakılmıştır: Onurlu bir yaşamdan, alınterinin karşılığını veren bir iş sahibi olmaktan ve inancına göre davranmaktan!...

□ “Günümüzde sanatçının işlevi nedir?”

■ Benim görüşüme göre sanatçının en önemli işlevi yaratıcılığını canlı tutmaktır. Kendimden örnek vereyim: yurtdışına çıkınca önceleri yaratıcılığım durmuştu. Yazmayı azalttım ve yazdıklarımı da beğenmedim. Bunca ölüm, işkence ve saldırı sürerken sanatçının sesini duyurması güç bir şey, ama olanaksız değil. Şimdi vereceğim yeni şeyler var olduğunu düşünüyorum. Bilmiyorum belki kendimi kandırıyorum...Yine de şarkı, halkın ortak duygularını ve yaşadığı olayları dile getirmeyi sürdürüyor.

□ “Zorunlu göçmenlerin durumunu işleyen yeterince şarkı yapılmıyor. Bu konuda ne diyorsunuz?”

■ Bu tür şarkılar için yeterince malzeme var. Yine de az sayıda şarkının zorunlu göçmenliği işlemesinde, bu kavramın kalıcı bir şey olarak kabul edilmesine karşı olunmasının rol oynadığını sanıyorum. Sanık zorunlu göçmen sanatçı özel bir kategoriye alınmak istemiyor.

Bunda rol oynayan bir başka etken ise, sanatçının şarkıları ile her tür insana ulaşmayı yeğ tutması. Evet, benim en yakınlarım hep zorunlu göçmen ama ben şarkılarla Meksikalılara, Almanlara, Fransızlara, İspanyollara, Cezayirlilere... de sesleniyorum. Tüm bu insanlara tek bir şarkı, tek bir dize ile ulaşılabilir. Yaratmak ve kitlere ulaşabilmek, bizim içinde patlayan bir gerçek durumunda, Şarkıcıyı yazarken, "Acaba anılar mı?" diye bir önyargı içinde değiliz kuşkusuz. Ne ki yine de bir çeşit "getto müziği" yazmak da istemiyoruz.

□ “Sizlerle dayanışma içinde olan sanatçıların sayılan giderek artıyor. Bunlardan birkaçını söyleyiniz?”

■ Anglosakson müzik için de bazı şarkıcıların bizler için önemli büyük. Kuzey Amerikalı *Phil Ochs*'u



Athualpa Yupanqui

anımsıyorum. Başta Uruguay ve Şili olmak üzere, tüm Latin Amerika'yı tanımıştı. Uruguay polisine değin deneyimi de oldu. Birkaç gün tutuklu kaldıktan sonra yurtdışına atıldı. Phil Ochs, ABD'nin göbeğinde bizlerle dayanışma kavgası verdi. *Bob Dylan* 'n Şili için 1974'de konser vermesini o sağladı. İsveç'ten *Jan Hammarlund* Fransadan *Serge Reggiani*, *Yves Montand*, *Maxime Le Forestier*, *Colette Magny*, Meksika'dan *Judith Reyes*, İspanya'dan *Raimon*. Ve bu arada, hiç kuşkusuz, *Pete Seeger*.

Türkçesi: YARIN ÇEVİRİ KURULU

WOODY GUTHRIE



"Woody Guthrie"

Desen : ANTONIO FRASCONI

Bilmek İstiyorum

Bilmeliyim ahbab, bilmek istiyorum
Nereye gitsem her yanımda aç insanlar
Dostlarım yoldaşlarım bana soruyorlar
Bilmeliyim, evet, bilmek istiyorum

Neden doğru dürüst bir işim yok?
Oysa bu eller ekmenin, biçmenin, sürmenin ustası.
Yasalarınız neden beni yerimden yurdumdan kopardı?
Bilmeliyim ahbab, bilmek istiyorum.

İşe yarar ne iş yaptınız şimdiye kadar
-Beni soymaktan öte- sorarım size.
Kaçıp saklandığımız evleri bile size ben yaptım
Hem neden, kimden kaçuyorsunuz, bilmek istiyorum.

Bizi hapisanelerde çürüten sizlersiniz,
Hastaneleriniz, tımarhaneleriniz tuklüm tuklüm
Polisleriniz neden vuruyor sendikali işçileri?
Açık konuşun beyler, bilmek istiyorum.

Neden iş bulamıyoruz, boşta geziyoruz?
Neden ekmecek paramız yok, neden?
Neden hepimiz açlığa mahkum olduk?
Soruyorum beyler, çünkü bilmek istiyorum.

Türkçesi: GÜNEY GÖNENÇ

□ Ben söyleşiye Sanat Olayı dergisinin Şubat '81 sayısında yayınlanan bir yazınızdan bir bölümü anımsatarak başlamak istiyorum. Orada "Kendini yalnız ve anlaşılmaz hissettiğin bir yerde, sana çok uzak ama kitleye kendini kanıtlamış bir adam senin gibi düşündüğünü, seninle bir olduğunu anlatmaktadır şarkılarında. O artık sana en yakındır; senin sırdaşın, sana en çok benzeyen, seninle bir olandır." diyorsunuz. Bu tümceden, bireyin sanatçıya bakışını açılmamanızın yanı sıra, sanatçıya da bireye, giderek topluma karşı bir sorumluluk yüklediğinizi çıkarıyorum. Buradan hareketle, genel olarak sanatın, özel olarak da müziğin toplumsal işlevi, sosyolojik boyutu üzerine neler söyleyebilirsiniz?

■ Sözü ettiğiniz bu konu John Lennon üzerine bir yazıydı. Sanatçının dinleyici ile özdeşleşmesi olgusuna dayanıyor ki, bu bütün dünyada söz konusu sanıyorum. Yani pop müzikten arabeske kadar kitle önüne çıkan sanatçılardan, İspanya'daki boğa güreşçilerine kadar, etrafında az ya da çok bir hayranlık boyutunun oluşması, dinleyici/seyirci kitlelerinin tutkuyla bağlanması bir özdeşlik olayından kaynaklanıyor. Şöyle söyleyelim: Eğer Türkiye'deki birey, Türkiye'deki geçmişi düzen içinde, gazeteleri kupon kesmek için alıyor, piyangoya, çekilişlere katılıyorsa ve bütün hayali bir gün televizyon reklamlarında gördüğü insanlar gibi olmaksızın, bundan öteye gidemiyorsa dış gücü, imgelemi, özdeşleşeceği sanatçı elbette ki şu günkü koşullar içinde parlamış, öne çıkmış sanatçı olacak. Oysa biz, deyim yerindeyse, bir alternatif sanat oluşturuyoruz. Daha doğrusu birtakım kültürel değerlere eleştiriler getiriyoruz. Bu eleştiriler bazen yazı, bazen türkü, bazen film yoluyla olabilir ama bunlardan da önemlisi, tavnımız değişik. Bu tavrı şöyle belirtiyorum: Diyelim ki, TRT'nin bir programındaki dizeysizliklerde, Türkiye'nin geçmişten kaynaklanıp geleceğe uzanan kültürü içinde bir yozluk olduğunu gören bir dinleyici buna katılmayan, bunun alternatifini oluşturulan sanatçıyla özdeşlik kuruyor. Diyor ki, "bu da benim gibi düşünüyor, benim duygularımı temsil ediyor." John Lennon meselesinde de öyleydi. Beatles, biliyorsunuz genç insanların yaşamında giyiminden konuşmaya kadar devrim yaratmış bir gruptu. Topluluğun üyeleri kendilerine birtakım amaçlar seçtiler. John Lennon, dünyada başı için, kardeşlik için, Vietnam savaşına karşı, nükleer savaşa karşı çok önemli mesajlar olan bir sanatçıydı. Ve O'nun öldürülmesinde kitle de kendisinin bir yanının öldürüldüğünü duyumsadı. Yalnız, ben bu ilişkinin bu kadar direkt olduğuna inanmıyorum. Deminden beri söylediklerim kuşkusuz gerçek. Ama sanatın bir işlevi daha olduğu kanısındayım. Bu da doğrudan işlevinin yanı sıra, daha dolaylı ve daha uzun vadeli bir ilişki. Bunu şöyle açayım, biz şu anda burada oturmuş konuşuyoruz. Bir terminolojimiz var, bir platformumuz var, üzerinde konuşabileceğimiz bazı değer

Zülfü "Günlük mesaj inanm

yargılar var. Bu birikimi yaşama süreçlerimizde edindik. Bu bizi nasıl oluşturuyor? Çocukluğumuzda ya da gençliğimizde okuduğumuz kitaplar, din de içinde olmak üzere, aile yapılan, baba çocuk ilişkisi, kültürel ortam... Bütün bunlar bizi oluşturmuş bir birikim ve bugün bu biçimde konuşmamızı sağlıyor. Demek ki, yirmi yıl önce yazılmış bir şiir bizim bugünümüzü de etkiliyor. Bu sadece bizim ömrümüz için değil, şifan şeyler de değil. Türkiye'nin yüzlerce yıllık birikimi de bizi biçimlendiriyor. Daha da geliştirsek, dünya kültürünün geldiği noktaya bizi biçimlendiriyor. O halde sanat olaylarının böyle uzun vadeli etkileri var. Yani üçyüz yıla, beşyüz yıla dayanan etkileri olduğu gibi, yirmi yıl içinde, on yıl içinde sonucu alınabilecek etkiler de söz konusu. Ben hiçbir zaman gündelik mesajla inmadım. Bugün bir türküyü yapacağım, şu mesajı vereceğim, insanlar bunu dinleyecek... Yarın ne olacak? Onun için bana geliyor: Sanat insanın dünyayla olan ilişkisinde, toplumla olan ilişkisinde daha değişik boyutlar geliştirmek işlevini yitiriyor. Zaten yaptıkları işte kalite yaratmış insanlar da bu yüzden benimsiyoruz. Diyelim ki Fellini'nin bir filmi seyrediyoruz. Fellini'nin verdiği bir mesaj bizi çok fazla ilgilendirmeyebilir. Örneğin, Roma Roma filminde İtalya'daki papalık kurumuna alay eden o defile bizim gerçekliğimiz değil, biz bunu yaşamıyoruz. Ama işini yaparken gösterdiği ustalık, incelik, geliştirdiği biçimler bizi etkiliyor. Dolayısıyla bize dünyayla ilişkimizin nasıl olması gerektiği konusunda bazı ipuçları veriyor. Sanatın propaganda ve ajitasyon alanında kullanıldığı da oluyor. Bazı parti ve kurumlar, bazı devletler sanata böyle bir işlev yüklerler. Yani, sanat bizim düşüncelerimizi halk yığınlarına kabul ettirecek, onları coşku halinde tutacak ve biz, insanlar mobilize edebileceğiz. Ben böyle birşeye de hiçbir zaman inanmadım. Benim inandığım sanat birikimidir. Ajitasyon bir rahatlatma, bir boşaltmadır. Oysa ben tam tersine, birikime inanıyorum. Birikim de, bize kalite duygusu verildiği, bizde için bir değer yarattığı zaman oluşuyor. Şöyle bir örnek vermek istiyorum, 1982 yılı Şubat ayında Paris'te Sorbonne'da bir toplantı yapıldı. Mitterand'ın, Mitterand'ın danışmanı Jack Attali'

Livaneli k a hiçbir zaman madım”

Konuşan: Gürsel AKSEVEN

nin ve kültür bakanı Jack Lang'ın düzenlediği büyük bir konferansta bu. Panelin konusu kültür ve gelişmeydi. Kapanış konuşmasında Mitterand'ın söylediği çok önemli birşey var. "Dünyada şöyle sanılır" dedi "insanların siyasi iktidarlar tarafından ekonomik gereksinimleri karşılanacak, kannan doyacak, insanlar yaşayacaklar, ondan sonra da sanatla uğraşacaklar. Çünkü gelececekler. Ve bir fantezi gerek. Ben bunun tersine inanıyorum. Sanat ve kültür bizim ilişkilerimizi belirlediği için toplumdaki organizasyonu da belirliyor. Dolayısıyla fabrikalarımızı, gündelik iş hayatımızı, gündelik ilişkilerimizi, politikanızı, yani hayatın her alanını ekonomiye kadar belirleyen bir boyutu var." Gerçekten, ben de buna inanıyorum.

□ Ülkemizde müziğin gelişimi açısından, müzik türleri arasındaki sınırların kaldırılması, bir senteze varılması gerektiğini; arabeskin de el yordamıyla da olsa bunu yapmaya yönelik gerekli bir çıkış olduğunu söylüyorsunuz daha önceki söyleşilerinizde birinde. Arabeskin kültür birikimine katkıları var mıdır? Müzikalite açısından konumu nedir? Lumpen kültüre dayalı yapıtlar sanatsal işlev yürütebilirler mi?

■ Ben arabesk üzerine görüşlerimi ilk olarak 1979 yılında Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan "Yunus Emre'den Ferdi Tayfur'a" adlı yazı dizisinde açıklamıştım. Arabesk karşısında benim başından beri tutumum şudur: Biz kültürel olayları suçlamak, yasalamak, aklamak durumunda değiliz. Sanat mahkemelerine kesinlikle inanmıyorum, sanat savcılına, sanat avukatlarına da. Bir olgu var. Bunu araştırmak, incelemek ve bu konuda bazı düşüncelere sahip olmak gerek. Arabesk konusundaki görüşlerimi kısaca belirtirim. Türkiye'de geçmiş dönemlerdeki değişik toplumsal yapıların yansımaları olarak birbirine değmeyen, birbirine paralel bile olmayan ayrı sanat türleri, kültürleri vardı. Bunları en kaba biçimiyle söylersek,

İstanbul saray çevresinde oluşan emperyal kültür, anadolu kültürü -anadolu kültürünü tek bir çizgi olarak alamayız, kendi içinde çeşitli bölümleri var ama şimdilik tek bir kültür olarak ele alalım. Bir de tanzimattan sonra gelen batı kültürü. Bunlar uzun bir süre birbirlerine değmeden geliştiler. Örneğin Osmanlı kültürü senteze dayalı bir kültürdü ve bütün dünya kültürlerine açıktı. Zaten o zamanlar bir ulusallık kavramı olmadığı için arap, fars balkan ve batı kültürünü alabilirdi. Enstrümanlarını aldı, kendi müziğinden kullandı. Mutfağından, müziğinden, giyim tarzına kadar hiçbir kompleks duymadı dünyayla ilişkiye girerken. Sadece bir tek kültüre kapalıydı o da anadolu kültürü. Yani bu kadar yüzyıl içinde ne bir saz girdi Osmanlı'ya ne halk şüri girdi, ne halk dili girdi. Köçekçelerle, sirtolarla -ki sirtakilerdir- balkan kültürüne anadolu kültüründen daha çok açıktı. Fakat bu ayrımlar yapay kaldı artık. Kendi içinde kurulmuş yürüyen bu değişik sentezler, şehidre göçle ve zaten hiçbir zaman tam olarak oluşmamış Osmanlı aristokrasisinin yıkılmasıyla birden kanıştı. Herşey birbirine geçti. Gazinolarda, saray içoğlanı geleneğinden gelen Bülent Ersoy'la Urfa barakları söyleyen İbrahim Tahses'i yan yana çıkıp neredeyse aynı şeyleri söylerken görmeye başladık. Bu bağlamda çağdaş bir sentez gerekiyordu. 20. yüzyıl Türkiye'sinin bu kargaşasının bu geçişinin bir dili olması gerekiyordu. Ve bu dil de bütün unsurları kapsamalı, bütün mirasımıza sahip çıkmalıydı. Fakat bu, TRT ve diğer resmi kuruluşlar tarafından engellendi. Halk bu durumda el yordamıyla kendi sentezine gitti. Yani sazı elektro yaptı, onun yanına keman koydu, başka şeyler ekledi ve daha ritmik, kendi yaşam koşullarına uygun bir müzik türü geliştirme yolunu tuttu. Yalnız, bu bilinçli bir müzik türü gelişimi değildi. Bunun müzikte gerekli bir girişim, bir atılım olarak sayamam. Arabesk olayının yaygınlığı daha çok şehirlerdeydi, gecekondu

minibislerde falan yayıldı. Bu bizim aydınlarımızı şoka uğrattı. Çünkü ister istemez bütün kültürler içinde geçmek, bir potada erimek zorundaydı. Arabesk artık geçmek üzere. Kendimden bir örnek vereyim. Türkiye'ye son dönüşümden sonra gördüğüm bir olgu var. "Leylim Ley" gibi on yıllık ya da "Karlı Kayın Ormanı" gibi yedi sekiz yıllık parçaların birdenbire bazı çevrelerce benimsenmeye başladı. Bugün aşağı yukarı yirmi-yirmibeş solist bu parçaları söylüyor. Bunlar arasında o kadar değişik türde söyleyenler var ki. Örneğin Nuri Sesigüzel ve İbrahim Tahses var. Leman Sam, Taşkın Sabah gibi gece kulübü türünde söyleyenler var. Nühket Duru, Sezen Aksu gibi Türk hafif müziği sanatçıları var. Hiçbir ortak şarkıcı yokken, "Leylim Ley" hepsinin söylediği ortak parça haline geldi, herbiri kendi türünde söylemeye başladı. Yıllardır bizde elit kültür, popüler kültür tartışmaları yapılır ama şu anda ilginç bir gelişme, ilginç bir olgu yaşanıyor. "Leylim Ley" on yıldır elit kültürün malıydı. Şimdi ise popüler kültüre dönüştü.

□ "Aldırma Gönül" için de benzer bir gelişimi yaşadık diyebilir miyiz? Bir dönem...

■ Hayır. "Aldırma Gönül" baştan da elit bir kültür olayı değildi. Daha başında halka yansımıştı. "Leylim Ley" türü bir gelişim ilginç. Diğer ülkelerde edindiğimiz deneyimler bunun bilinçli bir şekilde yapıldığını gösteriyor. Yakından bildiğim Yunan müziğinden örnek vereyim. Bu soruların Teodorakis'le, Hacıdakis'le, Faranduri ile de çok tartıştık. Orada da aynı şeyler yaşanmış ama orada Yunan radyo televizyonu böyle yasaklamamıştı. Devlet kurumları sanatçılarına daha sıcak daha sıcak daha sevecen baktığı için başka türlü gelişmiş. Rebetica'dan geliştirmişler müziği Teodorakis ve Hacıdakis. Rebetica, 1920'lerde İzmir'den göç eden yunanlıların yarattığı bir müzik türü. Önce şehir varoşlarında başlıyor, buzuki denilen alet icat ediliyor -o zamana kadar yok buzuki- ve bunu alıp işliyordur bütün teknikleriyle, bütün batı müziği armonileriyle. Fakat Türkiye tabii yunanlılara bakarak çok daha geleneksel bir toplum. Yenilikler kolay benimsenmiyor. Çünkü kendi kafamızın içindeki sansürler bugün bizim yakındığımız dış yasaklamalardan daha etkili oluyor. İlerici de olsak, aydın da olsak kafamızda tabular, yapılabilecek ve yapılamıyacak şeyler kategorileri var. O yüzden klasik türde herhangi birşey yaptığımız ve bunu sürdürdüğünüz zaman bir yere oturtuluyorsunuz. Oturtulduğunuz yer sizi belirliyor ve herkes mahdiyor. Yani, bu buradadır, tanıma yapılmıştır, etiketi üzerine asılıp dolaba konmuştur, işi tamam. Fakat benim başıma geldiği gibi bir dolaptan öbürüne geçersen yerini belirlemek zorluk çekiliyor. O zaman büyük bir tepki başlıyor. Ve bu tepki de, sandığımız aksine, buna en az tepki duyması gereken, en aydınlık, en ilerici çevrelerden geliyor... ●





Gençliğin Uluslararası Coş

Gençlik festivalleri; demokrat ve ilerici düşünceleri paylaşan dünya gençlerinin en önemli, en geniş katılımlı ve kendi halklarının safında ulusal bağımsızlık, barış, demokrasi ve ilerleme hedefleri için verilen savaşımın en güzel göstergelerini oluşturan olaylardır. Kültürel çalışmaların, sanat ve spor gösterilerinin yer aldığı bu günler, gençliğin bir sonraki heyecanlı beklendiği güzelliğindedir.

Bir gençlik festivali düzenleme düşüncesi, ikinci dünya savaşının bitiminde, 1945 Kasımında Londra'da toplanan 63 ülke gençlik temsilcilerinin Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu'nu kurmayı kararlaştırdıkları "Dünya Gençlik Konferansı" günlerinde oluştu. İlk festivali düzenleme onuru da, savaş sırasında nazî işgaline karşı unutulmaz 17 Kasım direnişini gerçekleştiren Çekoslovak gençlerine, öğrencilerine verildi.*

Savaşın enkazının henüz kaldırılmadığı o günlerden bu yana yapılmış olan onbir festival de, gençlerin dil, din, inanç, düşünce, renk ayrımı tanımaksızın kaynaş-

tırılan, bağımsızlık, barış, demokrasi istemlerini coşkun biçimde sergiledikleri dünya çapında gösteriler oldu. Herbir festival, bir uluslararası deney aktarımı ve bir sonraki için daha iyi hazırlanma yarışına dönüşü.

1947 Prag, 20 Temmuz-17 Ağustos; "Gençlik barışa, uluslararası işbirliği ve ülkelerinin yeniden inşası yoluyla yardım eder." İşte Birinci Dünya Gençlik Festivali.

17 ülkenin gençlik temsilcilerinin oluşturduğu 17 bin kişilik coşkun gösteri. Festivalin dünyaya yayınladığı çağrı, "barış ve demokrasi"yi di-



1949 Budapeste, 14-18 Ağustos; "Gençler birleşin! Sürekli barış, demokrasi ve halkların ulusal bağımsızlığı ve daha iyi bir

gelecek için ileri!" İşte festivallerin gelenekleşmesi için alınan kararın en güzel kanıtı, İkinci Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

90 ülkenin 12 bin delegıyla temsil edildiği, soğuk savaş rüzgarlarına karşı halkların "hayır" diyen seslerini getirmiş olan gençlerin büyük barış eylemi. Bu festival, tarihe, batı ülkelerinin gençlerine çıkış izni vermeleriyle ve gençlerinin ne

pahasına olursa olsun katılım yollarını bulmalarıyla geçmiştir.

1951 Berlin, 5-19 Ağustos; "Gençlik barış, ulusal bağımsızlık ve daha iyi bir gelecek için birleşti." Üçüncü Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

Bu kez, savaşın en çok tahrip ettiği kentte, Berlin'de 104 ülkenin gençlerinin 26 bin delegesi toplandı. Öncekilere farklı olarak, Berlin'de festival öncesi oluşturulan dayanışma fonu yardımıyla üçüncü dünya ülkelerinden ilk kez kitlesel katılım gerçekleşti. Gençler yeni bir savaşa asla evet demeyeceklerini tüm dünyaya duyurdular.



1957 Moskova, 28 Temmuz, 11 Ağustos; Altıncı Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

137 ülkeden 34 bin gençlik temsilcisinin katıldığı festival, katılımın engellenmesine karşı verilen mücadelelerin zaferiydi. Barış ve dostluk için çağrılan tüm dünyaya yayılırken, buna karşı durulamayacağının da gençlerce gösterilmesi ve belki de savaş rüzgarlarının durdurulması önemini taşıyordu.

Festival, barış içinde biranada yaşamın gereklilikten yaşama geçilmesinin güzel bir örneğiydi.



1953 Bükreş, 30 Temmuz, 14 Ağustos; "Barış ve dostluk için," "Dördüncü Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali"

Kore savaşının sürdüğü, üstelik de yayılma tehlikesinin yükseldiği günlerde yapılan festival doğal olarak savaşa karşı gerçekleştirilmiştir. 111 ülkeden 30 bin gencin katıldığı ve daha ileri amaçlar için etkin işbirliği kararlarının alındığı bu festival, gençliğin, dünya barış hareketine çok daha etkin katılımını, insan hakları ve demokratik özgürlükler için verilen savaşımın, ilerici gençliğin dünya çapında çok daha kitlesel birleşme amaçlarını gözler önüne sermiştir.

1955 Varşova, 30 Temmuz, 14 Ağustos; Beşinci Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

1959 Viyana, 26 Temmuz, 4 Ağustos; "Barış ve dostluk için," Yedinci

Humma

Uzaklık ve kargaşa günlerin
Kilitledi tomurcukları, açamadım dudaklarımı.

Özlemlerin ayışığı indi güzel yüzüne
Ayışığı, dağılmış bir anda gülüşün yine.

Aynılık yolları kapadı iri bir anahtarla
Araya iklim girdi —başka birşey yok!—

Yıldızlar ne kadar uzak dışarda
İnsandan başka herşey gece

Günler ışık geçirmeyen siyah camlardır burda
Derin bir nefeste fırtına kabarrı içinde.

Kendi fırtınasında boğdurmak istiyor bunlar adamı
Eğin başlarınıızı
Moramış cesetlerinizi taşıyan diyorlar kucaklarınızda.

Bitmeyen sorular ayakta tutuyor bedeni
Koltuk altları kanırtmış dal
Salmaklar kurup sallandıkları çocuklarını.

Görüyorum. Özlemlerin ayışığı indi güzel yüzüne
Gülüyorsunuz. Burdan, acıdan daha net görülüyor sevinç.

Gözler kapalı da olsa, çok uzaklara bakabiliyormuş insan.

Muzaffer Kale



ilk kez ve daha sonrakilerde katılma isteğiyle festivale geldi. Festivalin tüm etkinliklerine etkin biçimde katıldı. Böylece, festival, dünya gençlerinin barıştan yana, demokrasiden yana tüm örgütlerinin elele verdiği ve renk, inanç aynı gözetilmediğinin tüm dünyaya kanıtlandığı politik bir eylem oldu.

Festival, festival tarihinin güzel bir bileşeni oldu. Gençlerin, on festival içinde dile getirdikleri sorun ve istemlerin, gerçekleştirildikleri etkinliklerin hemen tümünün yer aldığı biçimde gerçekleşti. Gençliğin barış içinde barınarak yaşama amacından kesinlikle vazgeçmeyeceğinin ve daha iyi bir yaşam için birlikte olma azimlerinin toplu dile gelişi idi.



* Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu (WEDY), bugün dünyanın tüm ülkelerinden çeşitli düşüncelerdeki gençlik örgütlerinin üye olduğu ve Birleşmiş Milletler'de daimi delegeyle temsil edilen yijünlü örgüttür.

** 17 Kasım, aynı zamanda Uluslararası Öğrenci Birliği (IUS)'nin de kuruluş yıldönümüdür. 10-17 Kasım arası da "Dünya Gençlik Haftası" olarak Birleşmiş Milletler örgütü başta olmak üzere tüm dünyada kutlamalara geçer. Son günü olan 17 Kasım da, her yıl, "Öğrenci Günü" olarak kutlanılır.

YARIN ARAŞTIRMA BÜROSU

ku Günleri: FESTİVALLER

Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

122 ülkenin 18 bingenci tarafından temsil edilen 1200 gençlik örgütünün katılımıyla gerçekleşen festival silahlanmaya karşı ve barış yanlısı bir toplu gösteriye dönüştü. Barış içinde barınarak yaşama istekleri yeniden, yeniden dile getirildi.

rildi.

Festivalin temel ilgi alanı, Vietnam halkının bağımsızlık ve birleşme için verdiği savaşa uluslararası destek verilmesi ve dayanışmanın yüksetilmesi çabalarıydı.

Yüzlerce politik, kültürel, sanatsal, sportif etkinlik gerçekleştirildi. Irkçılığa, sömürgecilığe, faşizme karşı dünya gençliğinin birlikte, elele yürüteceği çalışmalar tartışıldı.

1973 Berlin, 28 Temmuz, 5 Ağustos: "Barış ve dostluk için anti emperyalist dayanışma," "Onuncu Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

140 ülkeye yükselen katılım, 25 bin gencin biraraya gelmesiyle somutlanıyordu. Festival tarihinin ikinci önemli gelişimi sağlandı. Bu tarihe kadar festivallere katılmayan ya da katılmak istemeyen gençlik örgütleri de

1978 Havana, 28 Temmuz, 5 Ağustos: "Anti emperyalist barış, dostluk, dayanışma için," On birinci Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

145 ülkenin iki bin gençlik örgütünü temsil eden 18 bin 500 gencin Castro'nun "Dünya gençliği Küba senin evindir" diyerek başlattığı festivale katılımıyla gerçekleşti.



1962 Helsinki, 29 Temmuz, 6 Ağustos; Sekizinci Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

Gelenekselleşen bir festivalin, engellenmeyen delegelerce gerçekleştirilen bu sekizincisi, 137 ülkeden, 18 bin genç tarafından temsil edilen 1500 öğrenci ve gençlik kuruluşunun katılımıyla yapıldı. İlk kez Birleşmiş Milletler ve UNESCO temsilcileri de resmen festivalde yer aldılar.



12. FESTİVAL MOSKOVA'DA

1985 Moskova, 27 Temmuz-3 Ağustos; "Anti emperyalist dayanışma, barış ve dostluk için," On ikinci Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

1985, İkinci dünya savaşında faşizme karşı kazanılan zaferin 40. yılı; 1985, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombasının 40. yılı; 1985, Avrupa Savunma ve İşbirliği Sonuç Anlaşması'nın imzalanmasının 10. yılı; 1985, Birleşmiş Milletlerin oluşturulmasının 40. yılı ve 1985 Dünya Gençlik Yılıdır.

1985 yılında yapılan festival işte tüm bu yıldönümlerinin çakıştığı bir yılda yapılmasıyla festival tarihinde apayn bir yer tutmaktadır. Düzenleme Komitesi'nin de, beş yıldabir yapılmaya başlanan festivali iki yıl geciktirerek 1985'e getirmesi tüm bu önemli yıldönümlerinin birikte ve daha bir coşkulu anılması içindir.

Festival, Gençlik Yılı'nın "katılım, gelişme, barış" ilkelerini temel alan ve 130'u aşan alanda etkinlikler düzenleyerek, festivalin daha yetkin ve ileriyeye dönük geçmesini amaçlamıştır. Bu 130 konuyu şu ana başlıklarda toplamak olasıdır: Barış ve silahsızlanma, nükleer savaş önleme; emperyalizm karşı dayanışma; gençlik ve öğrenci hakları; ekonomik işbirliği, gelişme, yeni ekonomik düzen; savunma ve işbirliği...

Festival çalışmalarını onbeş ayrı merkezde yürütüldü. Bunlar yukarıda sözünü ettiğimiz ana bölümleri inceliyor, işliyor. Ayrıca, genç kadınların hakları, çalışan gençler özel merkezlerde ele alınıyor.

Öğrencilerin yoğun desteğini çeken, öğrenci hakları, öğrencilerin toplumsal konumlan, okumuş işsizler, eğitime reform ve demokratikleşme, üniversitelerin özerkliği konularıyla festivalin ilginç merkezlerini oluşturuyor.

Kültür ve spor programıysa; dayanışma konserleri, klasik ve pop müzik konserleri, folklor gösterileri ve sportif yarışmalarla festivali renklendiriyor.

Bilindiği gibi, festivaller, ülkelerde gençlik örgütlerinden bağımsız hazırlık komiteleri aracılığıyla kullanılır ve bu komiteler de, festivale temsilci gönderen gençlik kuruluşlarının delegeleriyle oluşturuluyor.

Festivale bölgesel ve uluslararası düzeyde örgütlenen gençlik ve öğrenci birliklerinden büyük çoğunluğu da doğrudan katılıyor.

Festivalin yapılacağı on günü hazırlayan, öncesinde ülkelerde ayrı ayrı yürütülen etkinlikleri yönlendiren, önerilerle festivali bir anlamda bir yıldır kutlayan Düzenleme Komitesi Sürekli Komisyonu 34 ülkenin gençlik temsilcilerinden oluşuyor.

Fransa/Koordinatör Sekreter, SSCB/Düzenleyen Ülke, Macaristan/Mali İşler, Cezayir, Angola, Arjantin, Bulgaristan, Şii, Kongo, Küba, Çekoslovakya, Ekvator, El Salvador, Etopya, F.Almanya, Finlandiya, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Yunanistan, Gine, Hindistan, İtalya, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Lübnan, Nikaragua, Filistin, Polonya, Portekiz, Porto Riko, Romanya, Güney Africa-Amiral Gençlik Örgütü, Suriye, Vietnam, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti, ABD

Bütün Afrika Öğrencileri Birliği (AASU)/Avrupa Konseyi Ulusal Gençlik Komiteleri (CENYC)/Uluslararası Liberal ve Radikal Gençlik Federasyonu (IFLRY)/Uluslararası Sosyalist Gençlik Birliği (IUSY)/Uluslararası Öğrenci Birliği (IUS)/Latin Amerika Kitasa Öğrenci Örgütü (OCLAE)/İskandinav Gençlik Merkezi (NCY)/Bütün Afrika Gençlik Hareketi (MPY)/Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu (WFDY)/



1968 Sofya, 26 Temmuz, 6 Ağustos; Dokuzuncu Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali.

142 ülkeden 20 bin gencin katılımıyla yapılan festival, ikinci dünya savaşının trajik olaylarının yaşandığı kentlerden, Hiroşima, Belgrad, Stalingrad'dan gençlerin de sembolik olarak bir araya gelmesiyle gerçekleşti.

Neredeyse yetmiş yıl olacak... Kapitalizmin egemen dünya sistemi olma özelliğini yitirme sürecini somut biçimde yaşamaya başlaması ve kapitalizmin içinde, kapitalist üretim ilişkilerine karşı biçimde oluşan emek-güdümlü ekonomik sistemin tüm kurumlarıyla uygulamaya geçirilmesinin üzerinden yetmiş yıla yakın bir süre geçti.

Kuşkusuz böyle bir yapının ikinci cildinden başlayarak sözünü ettiği kapitalizm, artık oluşum sürecindeki yaşama niteliğini gerilerde bırakarak tekeli kimliğine bürünmüştür. Ve gene kuşkusuz, sözkö-

ren Jerry'i odak almak, belki bize Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomik ve siyasal iktidarı elinde bulunduran egemen sınıfın gençliğini tanımak fırsatı verecek, silah tekelleri, petrolcüler, holding sahiplerinin kültürsüzleştirilmiş, yozlaştırılmış ve birer zaman öldürmeden öte amacı olmayan uğraşlarının zamanla yerlerini bıraktığı uyuşturucu, toplu seks, ve her türlü şiddet eylemi gibi zararlı alışkanlıklar sahibi oğulları, kızlarını tanımak, onların içinde buldukları koşulları eleştirmek olanağı sağlayacaktır. Ancak 230 milyon nüfuslu Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük burjuva gençliği öylesine küçük bir azınlıktır ki, babalannın, amcalan-



IBRAHİM USLU

nusu sistemin altyapıyı aşır, ustapısal kurumlarıyla da kendini gösterdiği, siyasal ve sosyal yaşamı da neredeyse ekonomik yaşam kadar kesin bir etki altına aldığı toplumlara verilecek en iyi örnek Amerika Birleşik Devletleri olacaktır.

İşte bugün Amerikan toplumuna, yaşam biçimine bakılırken, gözönünde tutulması gereken ilk şey, ülkenin bu örnek konumudur. Tüm diğer kapitalist ülkelerin bir "ideal" gibi gördüğü, Üçüncü Dünya ülkelerinin kimi zaman hayranlıkla, gıpta ile ne yediğini, ne giydiğini, ne dinlediğini çok iyi bilecek kadar yakından izlediği Amerikan gençliğine toplumbilimsel bir açıdan yaklaşmanın ilk koşulu da, tekeli kapitalizmin bu ülkedeki ekonomik, siyasal ve sosyal varlığını, gelişkinliğini gözden irak tutmamaktır. Kendisini bu kadar iyi izleyen kapitalist ülkeleri, "Federal Almanya'da elektrik var mı?", "Üçüncü Dünya'yı "Bolivya Afrika'da değil mi?" sorularıyla anlamaya çalışan, Sosyalist ülkeleri ise anlama güdüsünden, meraktan tümüyle uzak bir tutum ve "demir perde" gibi anlamsız bir sözcük çerçevesinde "çok iyi" kavrayan Amerikan gençliğinin evrensel yalnızlığını, kopukluğunu, bunalmını incelemek için gereklidir bu.

Elbette, Amerikan gençliğine yaklaşılması gereken bir başka şey de genelleştirilmiş bir gençlik tanımına saptanıp kalmaktansa, toplumun sınıfsal yapısını irdeleyerek, gençliğin de sınıfı bir topluluk olduğunu akıldta tutarak hareket etmek olacaktır.

Ancak bu iki önkoşulu gerçekleştiren bir inceleme nesnel olabilecektir, yalızdır bir Amerikan gençliği imgesindeki yanlışlama payını açık biçimde ortaya koyacaktır.

Büyük kentlerden banliyölere

Amerikan gençliğini inceleyen Teksas'lı petrol zengini babasının Miami'deki villasında tüm gününü sukayağı yapıp, parti vererek geçi-

nın yani kendi sınıfının yarattığı, devamı için çabaladığı koşullarda, bu gençlerin ne gibi olumsuzluklar içine düştüklerini incelemek işe biraz ironi katmaktan öte bir yarar sağlamaz. Kaldı ki bu mutlu azınlık gençleri çok geçmeden "önemli" bir miras devralacakları için, anne babaları tarafından burjuva etik'inin çeşitli kurumları çerçevesinde "Yola getirileceklerdir". İşte bunun için Jerry'nin anlık ve bireysel bunalımı, ne Amerikan gençliğinin, ne de bu gençlik üzerine bir inceleme-nin sorunsal değildir. Sorunsal, Jerry'nin flerde üstleneceği patronluk görevi bağlamında kendisini bile bunalıma iten koşulların süregelenliği için çaba gösterecek olmasıdır.

İşte bu nedenle, Amerikan gençliğini tartışırken, büyük burjuvaziyi bir nesne değil, bir etken, bir özne olarak aldığımız bir köşesine koyup, küçük burjuvazi diyebileceğimiz alabildiğine geniş bir orta sınıf ve 70 milyonluk bir işçi sınıfı üzerinde durmak istiyoruz. Böylelikle, Jerry Miami'de kalıyor, biz de gözlerimizi büyük kentlerde banliyölerin anlamli gelişmesine çeviriyoruz...

Michelle onyedisinde bir genç kızdır. Üç milyon nüfuslu Chicago kentinin zenci mahallesi olarak tanınan bir kesiminde, yedi kişilik ailesi ile birlikte yaşar. Ev olarak kullandıkları hurdası çıkmış bir otobüstür. Ağabeyi Michael onu iki yıl önce, kent dışındaki arabamezarlığından çıkartıp getirmişti. O zamanlar Michelle gebeydi. Şimdi bir

çocuğu var. Adı Willy. Babası belli değil. Çünkü Michelle eskiden iş-tardı. Sonra kazayla gebe kaldı ve bir türlü düşüremedi çocuğu. Üstelik çalışmaya da ara verdi zorunlu olarak. Ve Willy sakat doğdu. Ağabeyi Michael ailenin en büyük çocuğu, Willy'i saymazsan tek erkeği. Michael'ın kaç yaşında olduğunu kimse tam bilmiyor ama herhalde 25 in üstünde değildir. Ayda 280 dolar kazandığı bir işte çalışıyor. Kent dışındaki besin fabrikalardan birinde. Chicago'da yedi kişilik bir ailenin bannabileceği en küçük evin kirası ayda 200 dolar. Bu nedenle otobüsleri çok değerli bir varlık onlar için. Michael kendisine "genç" diyenlere kızıyor. Neden acaba? Oniki, ondört ve onbeş yaşlarında üç kardeşleri daha var. Özellikle iki büyük oğlanın boğazları iyi, yiyeceklere yiyorlar. Neyse ki el çabukluğu var, aşınıyorlar bir şeyler, ama yetmiyor, yedi kişiyi doyurmak güç. Oniki yaşındaki Sheila, dokuzuncu sınıfta okuyor ama hep en kötü notları alıyor. Okulda mariyuana içmeye de şimdinden alıştı. Michael'ın bu aralar canı sıkıyor, patronuyla kavga etmiş. Elini makineye kaptıran arkadaşına sigortasını ödenmediyse sana ne? Neden gidip patronuna çıkışyorsun? Michael'ı anlamak güç.

Michelle bugün sabahın kilişeye gitti, ama dua etmek için değil. Eline üç büyük kap aldı. Kilsiden dağıttıkları çorbadan alıp eve götürülecek ama en az bir saat beklemesi gerek. Kuyruk öyle kalabalık ki...

Bu arada, sakın gidip Michelle'in omuzuna dokunayım demeyin. İrki-lectektir. Kocaman, korku dolu gözlerle bakacaktır size. Chicago kentinde, Michelle gibi yan aç, yan tok yaşayan 890 bin kişi daha var. Bunların yarı milyonu 25 yaşının altındaki gençler. 25 bini aşkın insan, eski otomobillerde, otobüslerde yaşıyor, kiliselerin önünde yemek kuyruğuna giriyorlar. Michelle'in yaşında binlerce genç kız vücudunu satıyor birkaç dolar için. Ağabeyi Michael gibi onbinlercesinin emeği sömürülüyor, sigortalı, fazla çalışmıyorsa ödenmiyor. Michelle tüm bunları görüyor, yaşıyor çevresinde. Sıradan bir Amerikan genci o, ya da nüfusu 50 milyona yaklaşan işçi gençliğinin içinden herhangi birisi. Michelle yalnız değil, ama gidip omzuna dokunamaz yine de irkilecektir.

Amerikan gençliğini bu alt sınıf, Micheller, Michaelar daha niceleleri, kapitalist sistemin ta 1832'lerde, endüstri çalışanlarının altıda birini 18 yaşından küçüklerden oluşturduğu yıllarda başlattığı emek sömürüsünün kurbanları. Amerikan işçi sınıfı, gençliği, bu sömürünün en yoğun biçimiyle karşı karşıya sürdürüyor, teknolojiye "alıp başını gitmiş" bu "ileri" ülkenin büyük kentlerindeki "boğaz tokluğu" motifyle snırlan çizilecek denli ilkel yaşantısını.

Bu arada Jerry su kayağı yap-

maktan sıkıldı, deniz kenarındaki villasının önünde bir parti vermeye başladı arkadaşlarına. Kulakları sağır edici bir müziğin çaldığı "çalgın" bir parti...

Bizse Chicago'dan ayrılmış bir başka Orta-batı kenti olan Minneapolis'te mola verelim. 400 bin nüfusu ve bir sanat merkezi kimliği taşıyan bu kentte de, Friedman'ın ekonomik modeline örneklik eden Chicago'dakine benzer görüntülerle karşılaşmak olasıdır. Oysa biz artık Amerikan küçük burjuva gençliğini tanımak istediğimize göre, Minneapolis'in göl kenarındaki banliyölerinden birine, örneğin Edina'ya uzansak daha iyi. Gene 17 yaşındaki bir gençlikle tanışsak ve adı Caroline olsa bu genç kızın.

Caroline lise son sınıf öğrencisi. Babası Honeywell şirketinde çalışıyor. Annesi ortaokul öğretmeni. Üç kardeşi, iki köpeği, bir kedisi ve bir kuşu var. En değerli varlığı vişne çürüğü rengi arabası. Bir de erkek arkadaşı. Punk tipi saçları olduğu için annesiyle babası biraz yadırgıyor George'u, ama aslında iyi çocuk, punkçularla da pek ilgisi yok. Caroline okuldan sonra çalıştığı hamburgerciye kazandığı paranın önemli bir bölümünü giyime yatırıyor, sonra benzine, birazını da üniversite için biriktiriyor. Onlar, o ve üç kardeşi, iki ayaklarının üzerinde durmaya başladıkları gündün itibaren birer birey olduklarını öğrendiler. Bu yüzden arabayı kullandıkları sürece, benzini parasını kendileri öderler. Tümünüle bağımsızdırlar, hiçbir yaptıkları kimseden, yeter ki para tutsun elleri. Caroline bu durumdan hoşnut, gerçi annesiyle konuşmak isteyip de bir türlü zaman bulamadıkları konular oluyor ama, neyse. Okulda durumu iyi, ABD ekonomisinin iyi işlediğini, Vietnam savaşında haklı olduklarını ve Sovyetler'in KAL 007'yi düşürmekle "savaş yanlısı" politikalarını ortaya koyduklarını biliyor. Bunları iyi bilmesinin ötesinde başka birşey öğrenmesi pek gerekmiyor. Okul hemen hiç ilgilendirmiyor onu. Edina'nın beyaz ve birbirinin aynı görünümlü gençlerle dolu sokaklarını turlamayı seviyor. Siyahları buralara girmesi yasak. Caroline'in annesi "ırkçılığa karşı" olduğunu ancak zencilerin "farklı" olduğunu da kabul etmek gerektiğini söylüyor. Bir de cuma gecesi partilerini seviyor Caroline. Her cuma, Edina'lı gençler, saat 10 dolaylarında başlayan bu partilere dolurlar. Minnesota eyaletinde 19 yaşından küçüklerin içki alması yasak olduğu için, 20 yaşında bir arkadaşası altı yedi kasa bira ismarlar. Ve evlerin bodrumlarında sabaha kadar tenekelerce bira, paketlenmiş sigara, mariyuana varsa o da, içilir. Bütün gece pek az konuşulur, pek az dans edilir. Çalgın bir müzik çalar: "Ölüler ülkesinde, en iyisi uyumak, la, la, la..." Ertesi sabaha şış gözlerle kalkılır ve hamburgerciye, kızarmış patatesleri kutulara yerleştirmeye gidilir. Caroline arasıra, yani pek seyrek düşünür, bazen yatağında İsa'ya da sorar ya pek yanıt alamaz, neden bunca sıkıcıdır bu yaşam? Neden böylesine boştur dünya?

Bu arada Jerry ve arkadaşları da kumsaldaki partiyi, evin bodrumunda sürdürüşüne karar vermişlerdir. Boyun eğişim müziği sürüyor urpikapta, göz gözü göremeyecek kadar dumandır hava...

Toplumsal ve evrensel yalnızlık

Amerika Birleşik Devletleri'nde oyun, öğrenim, çalışma gibi toplumsal süreçlerin içine girmeleriyle birlikte, birer "birey", ya da yanlış atı kimliği kazanmış gençler. Kapitalizmin çarkları arasında sıkışıp kalmamak için yarışmak, başkalarının önüne geçmek, para kazanmak, maddi çıkarları bireysel çabalarla gözetmek gençliğe öğretilen. "Her koyun kendi bacağından asılır", "İnsan birey olarak doğar, birey olarak ölür" sözleri ilkokulları duvarlarına yazılacak kadar çok beynimsenir. Burjuva ahlakı, iyi birey olmayı öngörmektedir. Toplumsallık bireysellik, evrensellik ulusallıkla çürütülmek istenir.

Jerry'nin babasının ve babası gibilerinin, dizginlerini ellerinde tuttukları tüm üstyapısal kurumlar gibi eğitim de tekeli kapitalizmin ilkeleriyle, burjuva etikleriyle biçimlenir. Bir kültürleştirme, beyin yıkama aklın gelişme yollarını takama organına döndürür eğitim kurumları. Gençler ya Michelle gibi emek sömürsüyle biçimlenmiş yaşamlarında, fırsat eşitsizliğinin bir sonucu olarak eğitimden yararlanamaz, ya da Caroline gibi kısır, kılıplaşmış ve gerçeklerden kopuk bir eğitim yoluyla düşünce sömürsüsünden paylanmazlar.

Amerikan gençliği kapitalizmin günümüz koşullarında giderek yoğunlaşan bunalımına koşut olarak, giderek daha "tutucu" bir kimlik kazanan eğitim politikası tarafından yalnızlığa itilmektedir. Anlamı ve amacı bireyin toplumsallaşması, toplumsal bilinç, ulusal ve evrensel kültür edinimi olan, olması gereken eğitimin, bu yolda adımlar atması tekellerin işine gelmez. Toplumsallaşmanın oluşturabileceği bir toplumsal birlik, dayanışma, bir sınıf anlayışı sorun çıkaracaktır. Emegi sömürülen bir işçi, olayın bireysel değil sınıfsal içerik taşıdığı kavrayarsa, bu işveren zararına olacaktır. Uluslararası ilişkileri daha iyi tanıma, Amerika Birleşik Devletleri'nin "en iyi, en iletir," ülke olduğu yolundaki inançlara gölge düşürebilecektir. Evrensel bilinç gelişmesi, ya günün birinde Amerika Birleşik Devletleri'nin silah dışatımının hiç de evrensel başsa hizmet etmediği gibi bir düşünce uyardırısı silah tekelleri ne yapacak?

Tüm bu olasılıkları gözönünde tutmayan egemen sınıf, Amerikan gençliğini bilinçli bir kültürleştirme politikasına kurban etmekte, yaşamak için para kazanacak bir işin, TV gibi bir eğlencenin, bir de birbirinden farklı olduğu öne sürülen binlerce din kurumundan birinin varlığıyla genç yaşamları sınırlandırmaktadır. ABD'de bir genç liseden mezun olduğunda araba kullanmayı bilmiyorsa bu, ayıp karşılanır, ancak aynı gençin Türkiye'nin adını duymuş olması bile şartırcı bir bilgililik göstergesidir!

Kapitalizmin yapısal nitelikleri olan sömür ve saldırganlık, bireysellik ve ulusallık kapsamındaki gerekçelerle gençliğe kabul ettirilmek istenir. Onlara tanıtılan düzen, en iyi ve değişmez olandır. Bireysel ve ulusal çıkarların gözetilmesi ancak, bu düzenin sürengiği içinde olabilir. Bu bağlamda sömür ve saldırganlığın da haklı gösterebileceği kılıflar bulmak pek güç değildir zaten

Sistemin bunalımı ve gençliğin arayışları

Antatının başından beri sözettir

ğimiz gibi kapitalizm, sömürüye dayalı düzeninin sonunun yaklaştığını bilincindedir. Giderek artan bunalım içinde, düzenin kalıcılığını sağlamak amacıyla, toplumun geleceği olan gençlere kendi ideolojisini benimsetmek zorundadır. Bunun yolu da topluma/evrene karşı yazıtsızlıkla başlayıp, sistemi besleyen bir tüketim özlemi ve her türlü düzen-karşıtı savaşımın köküne kibrit suyu sıcaacak ve bireysel kurtuluş, bunalım felsefesinden geçer. Gençler, özellikle de küçük burjuva gençliği, Caroline gibi "neden böylesine boş bir yaşam bu?" sorularının ötesine gidemeden, anlamsız, bir dizgede yaşantılarına sürdürürler. Başkaldırma güdeleri ya tümüyle köreltilmiş, ya da varoluşculuk, hippilik, punkçılık gibi çok çeşitli biçimlerle etkisizleştirilmiş, giderek gene bir boyuncuşe dönüştürülmüştür.

Tüm insanlık değerleri doğası gereği bir "meta" olarak gören kapitalizm, sözkonusu bunalım ortamının yaratılmasında kitle iletişimi araçlarından en geniş biçimde yararlanır. 50 milyon kişinin serbestçe silah taşıdığı ülkede, gençler şiddet öğeleriyle bezeli, kanlı, vurdulu, kırıldı filmlere beslenir. Okullarda mariyuana gibi uyuşturucuların kullanılmasına tam anlamıyla göz yumulur. Edina lisesinin müdürü, "nasıl olsa alışkanlık yapmıyor, öldürücü etkisi yok, bırakalım biraz yüksel-sin şu gençler" diyerek bu tutumu açıklayabilir. Gençliğin istediği sistemin bunalıtıldığından kurtulmaktır oysa. Eh, bunun iki yolundan biri sistem karşıtı savaşım verecek, değiştirme çabası göstermek ise, diğeri de ayaklanma yerdin kesip, bir uyuşturucu yardımıyla yükselmek olmalı. Sistemin sürmesini isteyenlerin yeglediği de ikinci yoldur işte.

Amerikan gençinin yaşamında "metalaşma" sürecinden en çok payını alan olgulardan biridir cinsellik. Amerika Birleşik Devletleri'nde her yedi saniyede bir kadının ırzına geçiriliyorsa ve cinsel suçların büyük bölümünü 25 yaşının altındakiler işli-yorsa, sorgulanması gereken güçlük değil, bu metalaşma sürecinin kendisidir. Seks filmleri, seks dergileri, strip-tease gösterileri sarıştır her yanı. Seksin kârı bir iş olduğu-nu gören şirketler, bunları satışı artırarak için çabalarlar. Giderek daha çok seks filmi, daha çok seks dergisi sürerler piyasaya. Yaptıkları daha çok şiddet, daha sapık unsurlar katmayı da unutmazlar. Ve sonra ABD'de porno film çeviren çocuk sayısının yılda 300 bine ulaştığı öğrenilir. Köşebaşlarında üç dört yaşında çocukların ırzına geçilir. Chicago'lu Michelle 17 yaşında, babasının kim olduğu belirsiz sakat doğmuş bir çocuk sahibidir.

Ve gene aynı ülkede nüfusun yüzde 98'i tannya inanır, yüzde 60'ü düzenli olarak kiliseye gider. 14-15 yaşlarında erişen "iyi hristiyan" gençleri" İsa'nın gelip onlara görünmesini beklerler. Hangi sınıftan olurlarsa olsunlar, genç beyinler din yoluyla da uyuşturulmaktadır. Zaten çağdışı bir eğitim vermekte direnen okullarda, Başkan'ın isteğiyle evrim teorisinin öğretilmesinden vaz geçilebilir. İlkokullarda dua dersi zorunlu kılınabilir rahatlıkla.

Jerry'nin iyi bir mirasıydı, Caroline'in düzene düzenini uydurmuş sıradan bir birey, Michelle'in ise sömürüye sessizce boyun eğen bir insan olarak yetişmesi istenmektedir. Bunalımı aşmanın, sonu geciktirmenin tek yolu olarak görülmek-

tedir bu. Gençliğin din, uyuşturucu-seks gibi ters etkili çözümler aradığı bunalımı ise, sistemin içinde bulunduğu durumun yansımalarından başka bir şey değildir.

Bunaya kadar, sınıfı bir topluluk olarak ele aldığımız Amerikan gençliğini, sistemin birer sonucu olan olumsuzlukları içinde tanıttık. Gençliğin ırkçılıktan, kültürsüzlüğe, yabancılaşmaya kadar birbirine bağlı tüm sorunlarının sistemin birer yaratısı olduğu açıktır.

Ancak ortaya çıkan görünümün "olumsuz" olması yanında "umutsuz" olduğu da düşünülmesin. Bizim burada verdiğimiz örnekler, umutsuz bir bakışın değil, çoğunluğu tanıtıma yönelik bir inceleme-nin genel örnekleridir. "Umut" dediğimiz şey ise, Michel'in, Michael'ın içinde buldukları nesnel koşullarda, tüm olumsuzlukların göbeğinden oluşur, gelişir. Michael'ın sigortası ödenmeyen arkadaşının hakkını bireysel değil, toplu arayacağı günlerin tüm güçlükleri karşın geleceğini bilmektir umut. Sistemin en ağır bunalım sürecini yaşadığı şu günlerde, bu bunalımın en büyük kurbanlarından biri olan Amerikan gençliğinin toplumsal savaşımında yerini alacağından kuşku duymamaktır. Nasıl ki Jerry, eminde sonunda sistemi savunan bir kişi durumuna gelecekti, ABD'nin 70 milyonluk işçi kesimi ve bunun içindeki gençlik de hergün kapitalist üretim ilişkilerini yaşayarak, kendisinin sistemle çelişki içinde olduğunu kavramaktadır. Öte yanda, giderek varlığını daha çok duyan bir nükleer savaş tehdidine karşın, yanlarını savunan gençlerin, tüm baş güçleriyle evrensel dayanışması da gelişmektedir. Bu dayanışma içinde kuşkusuz, dünyadan habersiz kılınmak istenen Amerikan gençliğinin de katılımı ve yeri vardır, daha da gelişmeyecektir. Nitekim, Columbia ve New York üniversitelerinde okuyan binlerce gençler, ırkçı Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Botswana'ya müdahalesini hemen ertesi gün yoğun biçimde protesto etme duyarlılığını göstermesi, ülkenin büyük kentlerinde yönetimin silahlanma, yayılma ve eşitsizlik politikalarını knama amaçlı yürüyüşlere özellikle üniversite gençliğini giderek artan bir katılım göstermesi, 18 yaşındaki Kendall Logan adlı bir gençnin çırpıp her dizesi başı dokulu şifirlerden bir kitap oluşturması, snrılı ve genel bir incelemede yeralacak kadar yaygın örnekler olmasa da, yoksanlamayacak önemli çabalarlardır.

Evet, Amerikan gençliğine girişte sözünü ettiğimiz önkoşulları gerekçelen bir yaklaşımla baktığımızda, "coca-cola" reklamlarındaki güler yüzlere başka görünümlele karşılayabiliyoruz. Ancak, bu ölçüler çerçevesinde yapılan her incelemede, "umutluluk" da tarih bilinci ve tüm olumsuzluklara karşın gelişerek süren ilerici çabalarla, güçlenen, bir "yarına gülümseyerek başlı" biçiminde genel bir koşul olmaktadır.

Unutmayalım ki, Yirminci Yüzyıl Tarihi'nin kalın ciltleri vardır. Bu ciltlerde örnek verilen yalnızca ABD'deki kapitalist gelişme değildir. Bilinçli bir okuma, tüm ülkelerin halklarının ve doğal olarak gençlerinin de eminde sonunda benimseyecekleri örneklerin gözümüzden kaçmamasına fırsat tanımak. İşte umut da orada başlar asıl...

Birçok ülkedeki öğrenci hareketlerinin doğuşunu ve gelişimini dolaylı ya da dolaysız etkileyen ortak unsurlar vardır. Bunlar; ulusal ve uluslararası durumu, yaşam ve çalışma koşulları, demokratik ve ilerici güçlerin durumu, vb. gibi etmenlerdir. Bu özellikli Afrikalı öğrenciler ve onların hareketi için de kuşkusuz geçerlidir.

ULUSLARARASI DURUMUN AFRIKA'DAKİ YANSIMASI

Bariş, bağımsızlık, demokrasi için kazanılan sayısız zaferler, başçı ve ilerici güçlerin insanlık adına kazandıkları başarılar emperyalizme karşı mücadeleyle birbirini destekleyen gelişmelerdir.

Bu mücadelenin en acılarına dolu olanlardan Afrika da, bu süreçte ABD ve yandaşı ülkelerin saldırgan tutumlarına hedef olmaktan kurtulamamıştır. ABD, dünya çapında sürdürdüğü silahlanma yarışına Afrika'yı da katarak sürdürüyor. Kitadaki askeri üslerini yaygınlaştırıp modernleştirmeye önem veriyor. Doğaldır ki, bunları yaparken, bir yandan da bölgede kendisine daha "yakın" yönetimler oluşmasına "katkıda" bulunuyor.

Reagan'ın çokönem verdiği "yıldızlar savaşı"ndan bu gelişmeler sonucunda "geri katan" etkilenmemesi düşünülemez. Nükleer savaş, yıldızlar savaşı vb. gibi tehditlerle birlikte bu kitada Afrikalı halk ve öğrencilere karşı başlayan ve pek de masum olmayan ilgi, dikkatleri çeker ölçülere ulaşıyor.

Kapitalizmin içinde bulunduğu uluslararası krizle birlikte emperyalizmin giderek artan saldırganlığı siyasal, askeri ve ekonomik alanlardaki ilişkilerde ciddi hasarlara yol açıyor. Emperyalizm Afrika kıtasındaki gerginlikleri artırıyor ve Afrika yönetimlerinin gelişmelerini bastıra-

rak, yerlerini yeni sömürgeci olanların almasını sağlamaya çalışıyor. Pekçok ülke hükümetleri IMF ve Dünya Bankası'nın dikta altına girmeyi kabullenmekle, Ulusal kaynaklarını çokuluslu şirketlere satarak halklarının geleceğini ipotekliyorlar, bu yolla, tüm olası gelişim yollarını kapatıyorlar. Zorlamacı bir politikanın yerleşmesi son çözümlemede yalnızca toplumsal tabakaları etkiler ve dolayısıyla Afrikalı öğrencinin yaşama ve eğitim koşullarına da yansır.

Bunların baskıcı yönetime karşılıklı, çoklukla karşı çıkan diğer toplumsal tabakalarla birlikte onlara karşı da ortaya konulan baskıcı bir tavıra, ve bununla birlikte ortaya çıkan halk karşıtı uygulamalara; ilerici partilerin kapatılmasına, demokratik hak ve özgürlüklerin çinlenmesine, öğrenci demokelinin yasaklanmasına ve öğrenci militanlarının tutuklanmasına yol açar. Doğallıkla uzlaşma yansılamayan yeni sömürgeci Afrika yönetimleri bu yolla ne içte ne de dışta olumlu bir yere kavuşmazlar ancak bu da yeni sömürgeci yöneticilerini pek ilgilendirmez.

TOPLUMSAL HAREKETİN AYRILMAZ PARÇASI OLARAK ÖĞRENCİ HAREKETİ

Afrika ülkelerinin bilinen bir olgusu da gençliğin sayısal gelişimi ve önemidir. 1975'den 1980'e dek, Afrika nüfusunun yıllık artış hızı yüzde 2,8 olarak tahmin edilmekteydi. Gene 1975'de, Afrikalılar, değişik eğitim düzeylerine göre şu şekilde sıralanıyordu: İlkokul yüzde 83,6, ortaokul yüzde 14,8 ve yalnızca yüzde 1,6'u yüksek düzeyde. 1980 istatistikleri yüzde 10,8 in orta öğrenim ve yüzde 2,8'in yüksek öğrenim gördüklerini bildiriyor. Bu araştırma sonuçları lise ve



Derleyen: GÖLĞÜN TEZCAN

Afrika'da Öğrenciler Acıyı ve Geleceğin Umutlarını Birlikte Yaşıyorlar

Yunanistan'da öğrenci hareketinin ulusal adı, "Ulusal Öğrenci Birliği"dir. Ulusal Öğrenci Birliği, okullarda seçimle oluşturulan öğrenci yönetimlerinin ulusal düzeydeki merkezi örgütlenişidir.

Bu ansiklopedik bilgileri artanımızın nedeni, geçtiğimiz Mart ayının son günlerinde "okullarda seçimle oluşturulan" yönetimler için yapılan seçimlere değinmek içindi.

Mart ayında basınımıza da haber biçiminde yansıyan ve yazık ki, ilgi toplayamayan bir habere şimdi değinmemizin nedeniyse, ülkemiz başında da şaşkınlıkla karşılık ilgi uyandıran genel seçimlerin kamuoyumuzda yarattığı ilgidir.

Yunanistan'da askeri cuntanın yıkılışından buyana başta Atina Politeknik okulu olmak üzere tüm okullarda öğrenciler belli bir gün saptayıp seçim yaparlar. Seçim öncesi, tıpkı genel seçimlerin bir küçük örneği gibidir. Bir ay önceden başlayan propaganda süresi son onbeş günde hız kazanır, son haftaysa okullarda tek konu seçimler olur.

O gün, her öğrenci sandık başına giderek yönetiminde gör-

YUNANİSTAN ÖĞRENCİ HAREKETİ: ULUSAL ÖĞRENCİ BİRLİĞİ

mek istediği adaylara ve daha da önemli adayları oluşturduğu listelere yani gruplara oy verir. Sayım yapılır okul yönetimleri belirlenmiş olur. Bu sonucun ulusal yansımasıyla YUÖB'nin belirlenmesidir. Kısacası en çok oy alan grup YUÖB yönetimine de gelir. Okullardaki öğrenci yönetimlerindeki bu öğrenci birimleri bölgesel ve ulusal düzeyde de öğrencilerle ilgili konuların tartışılmasına katılır, belediyeler ve hükümet düzeyinde, "yasal" bir konuyla söz sahibidir.

Bu birliğin ve birlik için her yıl yapılan seçimlerin bu yıl ilginç

bir değişikliği söz konusuydu. Bu aslında genel seçimlerin bu denli çekişmeli geçeceğini de en azından üç ay önceden gösteren bir gelişmeydi.

1985 seçimlerine kadar, öğrenci birliklerine önem vermeyen ve seçimlerde geçişime düzeyinde katılan Yeni Demokrasi Partisi ve onun gençlik içindeki yandaşları, ilk kez bu yıl örgütlü, dışıdeğiş bir savaşım içinde seçimlere katıldı. Sonuçta YDP'nin ülke düzeyindeki konumundan daha geride olmakla birlikte önemli ölçüde oy aldı, üçüncü gençlik grubu oldu.

Seçimlerin değişmez sonucu bu yıl bir kez daha yinelenirdi ve KNE yandaşı gençler en çok oyu alarak (yüzde 33 dolayında) en büyük grup olarak okul yönetimlerinin

çoğunda ve YUÖB'ndeki yönetici konumlarını sürdürdüler. PASOK yanlısı gençler de ikinci düzeydeki konumlarını korudular.

Seçimler öncesinde, aynen genel seçimlerinde olduğu gibi, ve basınımızın da yadırgadığı biçimde "hiçbir olay" çıkmaksızın serbest propaganda yapıldı, afişler asıldı, mitingler düzenlendi. Tek aynı tüm bunların da üniversitelerde gerçekleşmesiydi. Seçim broşürleri dağıtıldı, bildirilerde gruplar birbirlerini "acımasızca" eleştirdi, suçladı. Ama seçim günü tüm bunlar bitmiş ve öğrenciler iradelerini belli etmiş oldular. Bir dönem daha yönetime gelen öğrencilerin sorunları ve istemleri için uğraşı veriyorlar. Bir yandan da cunta döneminin büyük Politeknik olaylarının yıldönümüne hazırlanıyorlar. Bu 17 Kasım'da da, her yıl olduğu gibi içlerinde başbakan ve bakanların da bulunduğu, politik parti yöneticilerinin yer aldığı ve belki de ilk kez bu yıl cumhurbaşkanının da bulunduğu en az bir milyonluk bir kitle, o yıllara ve o yıllan kendisine yaşıtanlara, arındaki güçlere olan hıncını ve kinini dile getirecek.

● aysel tütüncü



üstü eğitim görenlerin her zaman okuyan nüfus içinde son derece küçük bir oran tuttuğunu gösteriyor. Bir insan, yalnızca eğitimini sürdürürken "öğrenci" kimliğini taşır. Yani öğrencilerin toplumsal yerleri belirgin, saotlanmış değildir. Çünkü bir yanıyla geldiği toplumsal sınıfa, diğer yanıyla da eğitimin onu hazırladığı gelecekteki toplumsal konuma bağlıdır. Farklı toplumsal yapılarıyla, politik düşünceleriyle, geçici toplumsal konularıyla; öğrenciler karmaşık bir toplum grubu oluştururlar ve bu da kuşkusuz, onların politik dönüşümlerini açıklamaya yeter.

Bu özellik Afrikalı öğrenci hareketi tarafından, pek çok savaşım çeşidi arasında yaptıkları seçimin anlaşılmasını sağlayabilir. Onların yöntemleri işçilerinkinden önemli ayrılıklar gösteriyor. Bunda işçilerin sözcüleri bir grev sırasında üretimi durdurabilmelerinin getirdiği büyük güç de önemli rol oynar ve kuşkusuz öğrenci hareketi böylesine temel bir güçten yoksundur. Ancak Afrika'da, öğrenci hareketi toplumlannın yapılarından kaynaklanan biçimde çoğu ülkede "öncü" hareketler olmuşlardır. Yani "büyük gücü" elinde tutan kesimle ilişkilerini geliştirici biçimde düzenleyememişlerdir. Bu olumsuzluklar da gösteren konuların, öğrencilerin ve onların derneklerinin, Afrika demokratik hareketinde çok önemli yer almasının sonucunu getirmiştir. Öğrenciler ve içinde buldukları toplumlarda yaşanan krizler ve güçlüklerin birbirine olan bağlantısı, pek çok Afrikalı öğrencinin, onların derneklerini ve kitadaki diğer ezilmiş tabakaların çekmekte olduklarını açıklayacaktır. Çünkü kaderlerini halklarıyla birleştirmeyi seçen öğrenciler için, demokrasi günden güne yeni sömürgecilik baskısı altında çökmektedir. Öfkeli halklarıyla birleştikleri ve temel gıda mad-

deleri ve taşıt ücretlerinin sürekli artması karşısındaki açıkca tavır aldıkları için, Faslı öğrenciler üzerinde yoğunlaşan baskılar halâ anımsanmaktadır. İdeallerini ve halklarının umutlarını öne koyan rejimlerin yerini, kapitalist dünyaya giderek daha fazla bağlanan devletlerin aldığı Afrika'da benzeri örnekler pek çoktur.

Afrika'nın yeni sömürge ülkelerinin yöneticileri, bunalımın tüm dünyada var olduğu türünden geçişmelerle, ülkelerinin bunalımlarından, açmazlarından derin biçimde etkilenen öğrencilerin sıkıntılarını göz ardı etmeye çalışıyorlar. Demogojik yaklaşımlarla öğrencilerle Afrika'nın kötü durumundaki köylülerinin yaşamları arasında koşutlukları göstermekten, yöneticiler özel bir zevk alıyorlar, ama bu da, bu kıtanın öğrencilerinin yaşam koşullarının "toz pembe" olmadığını kanıtını oluşturuyor.

Toplumun gereksinmelerine yanıt vermeyen bir eğitim sistemiyle, çok az sayıda öğrenciye yirmi yıl öncesinin rakamlarıyla verilen burslarla, 20-25 kişilik olarak yapılmış çalışma odalarına en az iki katı öğrenci doldurmakla, eğitim aracı yoklukları, yurt, sağlık, beslenme sorunlarıyla, spor, tatil vb.nin lüks olarak görülmesiyle ve tüm bunların da ötesinde kültürel ve ideolojik sömürgecilikle savaşmak durumundalar. Bu sorunlar ve koşullar altında da Afrika'nın öğrencileri ve onların örgütleri boğulmaktadır.

Afrika öğrencilerinin halklarının sıkıntılarını birebir yaşar durumları ve sorunun temelini yeni sömürgecilik uygulamaları olan öğrenci hareketinin, ülkelerinde demokratik haklara karşı girişilen saldırıların, akademik baskılarla öğrencilere yansımalarına karşı duruşu, yönetimlerin sahte gerekçeler altında öğrencilere ve öğrenci hareketlerine saldırılarını yoğunlaştırmasını getirmektedir. Üniversiteler tatil edil-

mekte öğrenciler okullardan atılmakta, öğrenci dernekleri kapatılmaktadır. Neariobi Üniversitesinde, geçtiğimiz dönemde öğrencilerle güvenlik güçlerinin çatışmasında en az bir öğrenci öldürüldü ve pek çoğu yaralanırken, Kahire Üniversitesinde de öğrencilere gaz bombaları atılıyordu. Kuşkusuz yalnızca ikisini örneklediğimiz bu olaylar, Afrika öğrenci hareketinin ve derneklerinin hangi koşullarda bulunduğunu acı bir biçimde gözler önüne getirmektedir.

Öğrencilerle, akademik personel ve çalışanlar arasında oluşan en küçük eylem birliği ve birlikte davranma isteği bile, Afrika'nı yeni sömürgeci yönetimlerini büyük kışkılara düşürüyor. Akademik istemler doğrultusunda oluşan bu birlikleri, yönetimler varlıklarına doğrudan saldırı biçiminde algılıyorlar.

Liberya Üniversitesi de, yeni sömürgeci yönetimlerin bir başka taktiğinin güzel bir örneğini verdi. Öğrencilerin gelenekselleşmiş ve gerçek örgütlenmeleri olan derneklerini yerine, kendisine bağlı küçük bir grubun oluşturduğu yeni birliği geçirmek istedi. Bu, asıl niyetin ve amacın açık göstergesiydi.

Afrika'nın yeni sömürge yöne-

timlerle yönetilen pek çok ülkesinde halkın ilerici ve bağımsızlıktan yana istemlerini yönlendiren ilerici partilerin olmayışı, Afrika öğrenci hareketinin en önde duran sorununu oluşturuyor. Buna, çok kötü yaşam koşullarından gelen öğrencilerin biran önce okullarını bitirme hedefini önelerine koymaları da eklenince, yaygın ve kitlesel olması gereken öğrenci hareketlerinin ve onların yönetimlerinin yerine küçük burjuva teorileriyle yönetilenlerin konması getiriyor. Buysa öğrenci hareketi için önemli olumsuzluklara neden oluyor.

Afrika'ya ve Afrika'daki bağımsızlık hareketlerine karşı amansız bir saldırı içinde bulunan emperyalizmin varlığının her an duyulması Afrika öğrenci hareketinin, yalnızca öğrencilerin haklarıyla ve sorunlarıyla uğraşmaktan ülkelerinin kazanımlarını korumaya götürdüğü bir gerçektir. Bugün öğrenci hareketlerinin Angola, Etopya, Mozambik'de ülke yönetimlerinin, Namibialı ve Güney Afrikalı öğrencilerin SWOPA ve ANC önderliğindeki savaşmaları; halklarının ve Afrikanın geleceği için büyük önem taşımaktadır. Bu önem, belki de Afrika'nın geleceğinin belirlemesinin önemidir.

Abidin Öğretmen'e

mektup yazmış kızın
ilk öğrendiği harflerle
Aynen aktarıyorum bir de şiir var sana
"En güzel sensin
en iyi sensin
en şirin sensin
senden başka güzel yok"

ve diyor ki;
okullar açıldı babacığım
ilk öğretmenim sana benziyor
ama senin gibi gülemiyor
artık havalar da soğuyor
paltosu sırtına al
o günkü gibi gömlekle çıkma
kاپیا

Dindirememişti kanını
başındaki yaralar sızlıyor mu hala
gönder de annem yıkasın
öyle
gömleğindeki kanla
gidemezsin ki okula...

Zeki Gürarslan

okuma notları...

SPARTACUS
ARTHUR KOESTLER
Roman, Kuzey
Yayınları
Aralık 1984, 308 s.

Spartacus'un yazarı Arthur Koestler roman yazmaya başlamadan önce gazetecilik yapar. İspanya iç savaşında muhabir olarak yer alan Koestler Franko'nun adamlarının eline düşer bir süre sonra. Ardından gelenlerse zindan, iskenceler, idam mahkumu olarak ölümünü beklediği gündür. Eğer Koestler kendinden iki bin yıl önce yaşamış Spartacus'e böylece zaafır, şüpheler, hayal kırıklıklar, kasaca bir yaşam, bir felsefe verebilmişse, onu yeniden yaşatabilmişse, bunda o günlerin katkısı yadsanamaz sanırız.

Koestler'in bu romanda ki büyüklüğü, tarihte bireyin rolünü ve toplumların gelişim yasalrını böylece ustalıkla verebilmesindedir. Ve bunları o günlerin Roma'sında Spartacus'un yaşamında öylesine somutlaştırmıştır ki okuyanı hiçbir şekilde rahatsız etmemektedir.

Koestler öncelikle Roma'nın içinde bulunduğu durumu gözler önüne serer. İşte bir kahramanın söyledikleri: "Dağıtım sistemi berbat, ekonomik sistem dünyanın gelişmesine ayak uyduramamış, eski şekillere saplanıp kalmış, ergeç yıkılacak. Bize yeni bir düzen gerek! Bir yüzyıldan beri düşünen herkes açığa görüyor bunu. Fakat bu fikri, ifade edildiği her yerde yok etmeye çalışıyorlar, hem de hangi kafanın içindeyse o kafayla beraber."

Her şey en iyi gladyatör okulundan 60 kişinin kaçmasıyla başlar, olaylar gelişir. Artık yetmişbin kişidirler. Yetmiş bin esir. Ve Güneş Şehrini kurmaya girişirler. Topraksızların mülkü, vatansızların vatani, esirlerin özgür şehri olmasını istedikleri şehri. Oysa "Güneş Şehri daha kurulu kurulmaz, düzenin, dünyanın dört bir tarafında ördüğü ağır görünmez ilmleri arasına girecek ve bu ağdan bir daha kurtulamayacaktır."

Güneş Şehri için erkendir henüz. Spartacus tüm bunların bilincine var-

mıştır. Yenilgi kaçınılmazdır. Ama gene de gitmesi için yapılan önerileri kabul etmez ve sonuna kadar kalır. Kalışını da şöyle açıklar Romalı Komutan Krasus'a; "Sonuna kadar dayanmalı. Menziller arasındakibakı koparmamak için, beni benden sonrakine bağlayan zincirin bir halkasının eksik kalmaması için, sonuna kadar gitmek lazım. Kural böyle, neden öyle olduğu sorulmaz. Krassus'un anlamadığını görünce masanın üstünden kupayı aldı, şarabı son damlasına kadar içti ve gülümseyerek "Artık bırakmamalı, dedi. Benden sonrakine temiz kalsın." Spartacus'u okumanızı öneririz. Roma İmparatorluğu ve Spartacus'un serüvenine ilişkin verdiği bilgiler için. Bireyin tarihi nereye kadar belirleyebileceği konusunu düşünmeye ittiği için.

□ NESRİN HOCAOĞLU

YAŞAM YOLU
ANTON S. MAKARENKO
Çeviren: Şemsa Yeğin
Payel Yayınları

Eğitimci ve yazar Anton S. Makarenko tarafından 1925-1935 yılları arasında yazılan "Yaşam Yolu" adlı kitap gerçek bir deney olan Gorki ve Zerinjski topluluklarını anlatmaktadır. Henüz kuruldukları yıllarda Sovyetler Birliği'nde ve dünyada ilgilileri üzerine çeken bu topluluklar 1917 öncesi ve iç savaş koşullarında toplum dışına atılan suçlu ve kimsesiz çocuklardan oluşmaktadır. Anton S. Makarenko bu toplulukların ilk kurucu ve yöneticisidir. Kurulan ilk topluluk çocukluk ve gençliği çok güç koşullarda ve hemen hemen her işte çalışarak geçer, bu nedenle kendi geçmişlerini anımsatan, büyük yazar

Gorki'nin adını alır ve esarla taşır.

Kitabın değeri sadece tarihsel özelliğinden kaynaklanmamaktadır. Yaşam Yolu günümüz eğitim biliminin temel konuları olan "Çocuk eğitimi", "Gençlik", "yeni insan tipinin yaratılması" gibi konularda görüş ve deneylerle doludur. Yazıldığı dönemde Sovyetler Birliği'nde bu konuların yoğunca tartışıldığı, araştırıldığı dönemlerdir.

Makarenko'nun uygulamaya çalıştığı eğitim sisteminin temel amacı "bireyin toplumsallaşması"dır. (Eğitim sistemimiz ise tam tersi bir süreci "Toplumun bireyselleşmesi"ni yaratıyor mu?) Bencilliğe sonuna kadar karşıdır ve topluluk "daha iyi bir yaşam için savaşırken yavaş yavaş kişisel çıkarlarını herkesin çıkarlarıyla karışacağı" savunmaktadır.

Makarenko'nun insana ve yaşama bakışı sıcak ve sağlamdır. "Kusurlu olan insanlar değil, aralarındaki ilintilerdir"

"Yaşamın güzel olması gerektiğine, onun bütün güzel şeylerin kökeninde bulunduğu inanıyorum. Yaşamı olduğu gibi seviyorum. Yaşam, kılgsal olmadığı, ölçüt olarak bencilliği almadığı, uğraşp didinmelerden, tehlikelerden, acılardan, düşüncelerden, doğa karşısındaki bir tür övünç ve bağımsızlıktan oluştuğu için güzeldir. Yaşamı sevdiğim için yaşıyorum, geceyi, gündüzi seviyorum, uğraşp didinmeyi seviyorum, insanın büyümesini doğayla boğuşmasını, özellikle de kendi doğasıyla boğuşmasını seyretmeyi seviyorum"

İki ciltten oluşan ve bir eğitim destanı olarak tanımlanan bu kitap mutlaka okunmalı.

□ H. UYGAR



şiir penceresi

Yaşamın Bilgisine Ulaşmak ve Şiir

Penceremizin bu yazısını, dergimize gönderilen şiirlerde çok sık karşılaştığımız, aynı kökene dayalı iki önemli yanıldan hareketle, şiir-yaşam ilişkisi ve bağli olarak şiir-bilgi konusuna ayırdık. Her ay gönderilen yüzlerce şiir üzerinde yaptığımız değerlendirmelerde —şairin diğer sorunları yanı sıra— şiirle yaşam ilişkisinin bilgisel düzeyde sağlıklı olarak kurulamamasından kaynaklanan iki önemli ortak özellik görülmektedir.

1- Ya, yaşamla ilişkin bir bilgi —bilimsel olsun, olmasın— estetize edilmeden, imgeye dönüştürülmeden olduğu gibi şüre aktarılmakta ve şiir bir bütün olarak bu yolla kurulmakta; 2- Ya da, gerçekliğin doğru ve bütünsel bilgisine varlamamış olmanın kaynakları bir eksiklikle, yaşamla bağli kurulamamış soyut ve bulanık şiirler yazılmaktadır.

Bilindiği gibi şiir, yaşam ve yaşam içinde insanı kavramanın; daha iyiye, güzele ve doğruya ulaştırmanın en duyarlı, inceltmiş araçlarından biridir. Sanatın diğer dallarında olduğu gibi şiirin de süzülüp damıtıldığı ana kaynak yaşamdır. Şiire giren herşey doğrudan yaşamla ilgilidir ve her zaman yaşam şüri önceler. Bu nedenle şairin, şiirini oluşturan bu büyük kaynağı bilmesi doğal bir zorunluluktur. (Kuşkusuz bu bilimede, yaşamın tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla kavranması en doğrusu ve yetkinidir.)

Yaşamın bir alanında uzmanlaşmış kişi için diğer alanlarda yaşamın sürmesine yardımcı olacak bir bilgi yeterli. Şair için bu, bütün hakkında daha yoğun, derinliği olan bir bilgiyi gerekli kılmaktadır. Çünkü O, doğumdan ölüme insana ilişkin tüm konularda söz söylemek gereğini duyacaktır. Bunu da tüm yaşamsal olgularda ilişkilendirebileceği sanatsal imgelerle yapacaktır. Şairin, bilmediği için konu sınırlamasına gitmesi nasıl düşünülemezse, yetersiz ve yanlış bilgilerle yetkin ürünler vermesi de beklenemez.

Ancak, kuşkusuz hiçbir zaman salt bilgiyle şiir yazılamaz ve hiçbir sanat yapıtı yalnız bilginin boy gösterdiği bir alan değildir. Bilindiği gibi, şiir, bilimsel düştünceden farklı olarak soyut kavramlarla değil, imgelerle düşünce yürütme işidir. (Tam karşılımlama da bir yanlış anlaşılmayı da göze alarak buna "görüntülerle düşünme" diyelim.) Çünkü insanın çevresi ile ilişkisi her zaman somut olup, soyut-mantıksal biçimde değil imgesel biçimde kavranıp verilebilir ancak.

Sanatsal imgeler ise doğası gereği duygusal bir bileşeni içerir, insanın duyarlığına dönüktür ve her zaman coşkusal bir tepki uyandırır. Bu nedenle bilgi ve düşünce ögesinin, şairin iç dünyasında duygulanı ile karılarak ayırtılmıyacak biçimde imgelerle iletilmesi esastır. Gerçek şiirde biz bu ögeleri, şiirin iç bütünlüğünden, imgelemlerin iç dünyamıza yaptığı yankılanmalardan, uyandırdığı çağrışımlardan, ses ve ritimlerin yüreğimize üzerinde bıraktığı izlerden çıkarırız, çikarmalıyız.

Yaşamsal olgu ve nesnelerin imgeye dönüştürülmesine gelince, bu, şairin bilgi ve deneyim birikiminin yanısıra esas olarak yeteneği ve duyarlılığının derinliği ile doğru orantılıdır. Yukarıda değinildiği gibi sanatsal imgeler duygusal bir bileşeni —işsel bir yaşamışlığı— içerirler ve her zaman yaratıcı düşüncenin, sanatçı fantazisinin bir ürünüdürler. Şair imgeyi çeşitli söz sanatlarıyla elde edebileceği gibi dilin en yalın araçlarıyla belirtilebilen görsel ayrıntıları ustaca seçerek de elde edebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken, imgelemenin, insanı çevresinden ayırmaya, ona bencil, soyut bir dünya yaratmaya elverişli bir yeti olduğudur. Şair yalnız bu doğal itilim ve içgüdüsel gücün oyununa kendini kaptırsa hiçbir zaman yetkinliğe ulaşamaz. O nedenle şairin imgelemi sürekli olarak usun ve gerçekçi düşüncenin yasalın tarafından denetlenmelidir.

Sonuç olarak, unutulmamalıdır ki, bir başına bilgiyle şiir yazılamaz. Yaşamın ve insanın bilgisine ulaşamamak ise bizi dünyaya bulanık bakmak durumunda bırakır. Bu da dünyaya biraz daha bulanıklık taşımaktan öte bir işe yaramayacaktır. Oysa şiirin amacı da, diğer sanat yapıtları gibi, dünyamıza açıklıklar getirmek, dünyamızla ilgili herşeyi apaçık kılmaktır.

●YARIN

Geçtiğimiz ayın ilk haftasında "Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun kimi maddelerinin değiştirilmesi ve kimi maddeler eklenmesine ilişkin tasarı gündeme geldi ve yıllardır olmadık biçimde kamuoyunun ilgisini içinde, büyük çatışmalarla geçti.

Tasan için çeşitli yorumlar yapıldı:

Teoman Evren (Türkiye Barolar Birliği Başkanı): "Tasan bir polis devleti kumaya yönelik adımdır ve tasarı getireceği sonuçlar bakımından son derece tehlikeli nitelik taşımaktadır... Bu yasadan sonra polisin yargısal denetimi hiç mümkün olmayacaktır."

Gwyn Morgan (AET Ankara temsilcisi): "Bu tasarı yasalaşır, Türkiye-AET ilişkilerine adeta öldürücü bir darbe iner. İkili ilişkiler en az 5 yıl için dondurulur, ikili ilişkilerin canlandırılmasına ilişkin girişimler tümünden rafa kaldırılır."

Vehbi Batumacı (HP milletvekili): "Hoşgeldin Hitler. Bu tasarıyla ancak SS birlikleri kurulur."

Rahşan Ecevit (DSP kurucularından): "İnsan hakları ve demokrasi açısından, bu yasa tasarılarının tutar yanı yok. Bu yasa Anayasa'nın 17-23. maddelerinden kaynaklanıyor. Anayasanın bu hükümleri değişmedikçe, herhangi bir iktidar, sokak terörünü önleme bahanesiyle, sürebilir dayanan bir yönetim kuralabilir."

Tasarının savunan Başbakan Özal ise "12 Eylül sonrası otorite askerinin elindeydi. Sıkıyönetimin çok büyük yetkileri vardı. Bizim polise verdiğimiz yetkiler bunun onda biri bile değildir. Sıkıyönetimin kaldırılması durumunda ortaya çıkacak otorite boşluğunu doldurmak lazımdır" demektedir.

Anayasa'nın 122. maddesine göre, sıkıyönetim "anayasanın tanıdığı hür demokratik düzeni veya temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik ve olağanüstü



Tartışılan Bir Kanun ve Birkaç Saptama

ERHAN CÖMERT

hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaş gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşürebilecek şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle ilan edilir"

Buradan varılacak mantıklı çıkarım şudur: Sıkıyönetimin varlığı bu yukarıda saydığımız nedenlerden ötürüdür. Dolayısıyla bu nedenlerin ortadan kaybolması, sıkıyönetimin kaldırılmasını gerektirir. İşte bu noktada Özal'ın tasarıyı savunan sözleri kendi içinde çelişiyor ve demogoji ortaya çıkıyor. Söyle ki: Sıkıyönetim, anayasanın ilgili maddesinde sayılan nedenlerden ötürü ilan edilmiştir. Sıkıyönetimin kaldırılması bu nedenlerin de ortadan kaldırıldığını gösterir. Öyleyse sıkıyönetimin boşluğu doldurulacak mı otorite neye, kime karşı kullanılacak? Ya da: Yeni tasarıyla sıkıyö-

netimin boşluğu doldurulmak isteniyor. Böylece de sıkıyönetimi doğuran nedenlerin ortadan kalkmadığı savunulabilir. Öyleyse sıkıyönetim neden kaldırılıyor?

Özal'ın mantığını anlamaya çalışalım. "Sıkıyönetim amacı devlet güvenliğine yönelmiş 'belli tehlikeler' önlemek olduğuna göre, özgürlük kısıtlamaları da bu amaca yönelik olacaktır. Buradan çıkan sonuç şudur ki, temel hak ve özgürlükler düşünce açıklaması, dernek ve sendikalarla öteki kitle örgütlerinin yasal çalışmaları, şiddet hareketleri niteliğini taşımayan tüm hak arama ve kullanma girişimleri ve çalışmaları, sıkıyönetim kanununun dışında kalmak zorundadır. Çünkü bu tür çalışmalar, olağan yönetim biçiminin içinde kalan demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasından ibarettir. Anayasanın olağanüstü haller için koyduğu hükümler, olağan hallerde uygulanırsa, bu, anayasaya ters düşeceği gibi, demokratik rejimin de ortadan kal-

dırılması sonucunu doğurur."

Bu yazıda, tasarı içeriği ve maddelerine girilmedi. Çünkü yıllardır ilk kez mecliste olan "birşey" halka bu denli yansıtıldı ve insanlar konu hakkında bilgilenemedi. Sanırım halkın çoğunluğu "kanunu" ve getirdiklerini bilmemektedir. Bu yazıda olayın özünü ilişkin birkaç saptama yapılmaya çalışıldı. Kısa bir kez daha belirtirsem: Bu yeni yasa da bir ilk girişim değildir. "Kanun, yargı denetimini, idarenin herhangi bir değerlendirme ve nitelenmesine yer bırakmayacak derecede, yalnız maddi olayların tespiti ile yapılabilecek kadar kolay bir hale getirmiş (idarenin) takdir yetkisi yoktur. Bunun dışında ise idare, kanun belli bir açıklığa sahip olmadığı için, her türlü yargı denetimi dışında kalacak şekilde takdir yetkisine (dolayısıyla hareket serbestisine) sahip bulunacaktır." Nitekim yasanın belli bir açıklığa sahip olmaması yüzünden idare elini kolunu sallaya sallaya hukuka aykırı işlemler yapabilmektedir. Oysa idare takdir yetkisini kullanırken gerekli araştırmaları yapmak ve varolan durumu kanaat yaratıcı delillerle kanıtlamak zorundadır. Özellikle kolluk güçlerinin ve yargının uygulamalarında bu önem kazanır. Bu, bize hukukun ünlü masumluk karnesini anımsattı; bir kimsenin suçlu olduğunu ispatlanmadıkça, o kişi masumdur. Oysa Özal ve (iş) arkadaşlarının gözünde "bir kimse suçlu olmadığı" ispat etmedikçe, suçludur, hatta masum olduğunu ispat etse bile suçludur. Barış Derneği ve DISK yargılamaları sürerken sarfettiği sözler bunu göstermektedir. Ve işte düşünün, mahkeme sürerken Özal'ın yasalara ve hukuka aykırı suçlaması, Polis Görev ve Yetki Yasası tasarı gibi girişimlerde daha da güçlenecek olan hareket serbestiliğiyle (ve bu sayede) ne yönde ve neler yapılabileceğini gösteren bir uyardır.

İlk büyük miting

• Yazı ve Fotoğraflar: alper fidaner cem devecioglu

1 9 Haziran Sabahının erken saatlerinde İstanbul Sarıcahan meydanı hareketlenmeye başlamıştı. Alanda hazırlıklar sürerken miting için İstanbul dışından gelen kalabalık grupların ilki SODEP Ankara Örgütü oldu. Diğer il ve ilçe örgütleri de mitingin başlama saati olan 14.00'e kadar üç ayrı koldan yürüyerek Sarıcahan'a geldiler. Alanda çok yoğun güvenlik önlemleri alındığı dikkat çekiyordu. Mitingi izlemeye gelen onbinlerce kişi çevreyi korudon altına alan polislerce teker teker arandı.

2 Ruhi Su, Zülfü Livaneli ve Sezen Aksu'nun parçaları sanatçıların mitingde katılmalarına izin verilmediğinden banıttan yayınlandı. Bu arada miting atmosferi de tyden iyibe kendini göstermeye başlamıştı. Demokrasi ve erken seçim isteğini belirten sloganlarla birlikte "Zindanlar Boşalsın, Genel Af" özellikle öne çıkıyordu. "Yoksulluk Kader Değildir", "Düşünce Süç Olamaz" gibi pankartlar taşıyarak alana gelen Eminönü İlçe Örgütü büyük ilgi topladı.

3 Tasarın pankartlar ve atılan sloganlarda gençlikle ilgili istemler de yer alıyordu. "Katılım, Gelişim, Barış", "Paralı Eğitim Son" "Eğitimde Öğretimde Laklik", "YDK'e Hayır" pankartları taşıyan gençler Türkân Akçoy'un üniverstelerin durumu konusundaki görüşlerini destekliyorlardı. Türkân Akçoy konuşmasında Türkiye'de ekonomik sorunlar için de kadınlara durumuna da değindi.

4 SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü miting'in son konuşmacısıydı. İnönü'nün tam anlamıyla demokratik düzenin sağlanması için anayasa değişikliği ve erken seçim istekleri, miting'e katılan tüm izleyicilerden büyük destek gördü. Sarıcahan meydanına toplanan 50 bin kişi 35 derecenin üzerindeki sıcaklığa karşın saatler boyunca yerinden ayrılmayarak, coşkuya tek bir ağızdan haykırdı: "DEMOKRASİ!"





EÜ Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği Kurucuları: KAYGIMIZ DEMOKRASİ

Dernekleşme sürecinde 5. basamağı oluşturan E.Ü.Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği'nin kurucu üyeleriyle YARIN dergisi olarak bu bağlamda söyleştik. Konuya açılım getirmesi dileğiyle.

Kurucu arkadaşlar, dernek için başvurularının önemini şöyle özetlediler: "Çıkış noktamız, bir seçeneğe sunmak. İnsanı kendi haklarına sahip çıkmasına yabancılaştırmanın karşısında olmak. Öğrenci gençlik düzeyinde öğrenci derneği kendi içinde demokratik işleyişe sahip böylesi bir kurum. Öğrencilerden gelen bu ilk adımda son biçimini alan çoğunluğun kararını geçirecek olacağız. Unutmamalı ki biz burada öğrenci olmaktan doğan mesleki sorunların çözümü, söz sahipliği için örgütlüyoruz. Bu anlamda öğrenci derneği, seçeneğini demokratik bir yapı oluşturarak sunar. Bunun dışında siyasal bir işleyiş güdemiz. İşleyiş, tüzükle de belirlenmiştir. Tüm üyelerce benimsenmiş, denenmiş, doğruluğu, yerinde olduğu görülmüş tavırların, kararların yeni baştan tartışılması ise yerin-

de saymaktır, derneğe zarar getirir. Bunun önlenmesi demokratik merkezîyetçilikle olur. Dernek içi demokratik bir merkezîyetçilik sağlandığında ise tartışma konusu o andan sonra alınacak kararlar ve bunların yürütülmesinin nasıl olacaktır.

AYŞE □ Merkezîyetçilik ilk bakışta demokrasi ile ters düşüyor gibi görünebilir. Belirli bir çoğunluğun istemi üzerine seçilmiş olsa da sonuçta her şey tek bir kişi ya da kurula kalıyor gibi görülüyor. Bu, ağırlıklı merkezîyetçilikte gerçekten böyledir. Ancak bizim savunduğumuz demokratik bir merkezîyetçilik-

liktir. Belirli amaçlar doğrultusunda yapılan çalışmalarla kargaşaya meydan vermemek ve işleyiş düzenlemek için bir merkez gereklidir.

AYNUR ■ Bazı arkadaşlarımız diyorlar ki; dernek katı merkezîyetçi bir hale gelebilir. Olayın böyle dışardan izlemek yerine kararlar alınırken ve alınmadan da gerçek özerk ve demokratik üniversiteler için çabalar, girişimler, tartışmalar başlayacaktır. Yakınmaların iletilmesiyle kalınmayacak, çözüm yollar üzerinde tartışılacak, seçenек sunulacaktır."

YARIN □ Dernek içinde

demokratik işleyiş nasıl olacaktır?

HAKAN ■ Demokratik işleyiş, seçimle görev veremeye, seçimle görevden alınmaya, aynı zamanda üyelerin aktif çabalarına dayalıdır. Her görüş ve karar tartışılır, oylanır. Öğrenci kitlesinin kendi hak ve çıkarlarını ilgilendiren kararların alınmasında söz sahibi olması, yönetime ve denetime demokratik katılımı zorunludur. Dernek içi demokrasiden bunu anlıyoruz. Ve bunu sağlamak için tüzük çalışmalarında dikkatli davrandık. Çalışmaların yönlendirilmesi ve işleyiş, bütünüyle, genel kurulda seçilmiş yönetim kuruluna bırakılmıyor. Ana çalışma birimleri ve bunlara bağlı alt çalışma birimleri oluşturulacak. Bununla öğrencilerin aktif olarak çalışmasını özeliyoruz. Bu birimlerde görev almak isteyen öğrenci başvuracak, çalışacak. Yapılacakları da kendisi saptayacak. Çalışmalar ise genel kurulda üyelerce seçilmiş olan yönetim kurulu onaylayacak.

□ Peki herhangi bir konuda üyelerden bir bölümü diğer bir bölümden ayrı düşünürse, işleyiş ve alınan kararlarda bu farklılığın önemi ne olacak? **NEJAT** ■ Öğrenci derneğinin amaç olarak benimsediği konular, tüm öğrencilerin haklarına sahip çıkılması, sorunların çözülmesidir. Bu sürecin gerçekleşmesi için öğrencilerin birlik olmaları, dayanışma içinde bulunmaları gerekir. Üyelerin bazı konularda çelişmesi dernek içi demokratik işleyişte sorun yaratmaz, tersine, ortak sorunlar üzerinde alınacak kararlarda, herhangi bir öğrenci kitlesinin dışlanmaması için değişik görüşlerin gündeme gelmesini ve alınacak kararlara çok yönlü bir tartışma sonucu sağlıklı olmasını getirir. İşte bu tartışmalar sonucun-

önce katılmaları, izleyici kalmamalarını diliyoruz.

□ Sizce öğrenci derneğinin kitleselliğinin önemi ne? **AYŞE** ■ Burada önemli olan derneği kurmak değildir. Nitekim yedi kişinin biraraya gelmesiyle dernek kurulabilir. (Tabii normal koşullarda) Asıl önemli olan derneğe demokratik bir işlerlik kazandırmaktır. Demokrasinin sözcük anlamından da anlaşılacağı gibi bu da ancak geniş kitlelerin katılımıyla gerçekleşir. Katılmak, öğrenciler için demokratik bir hak olduğu gibi, onların toplumdaki demokrasiye işlerlik kazandırmak için uygulamakla sorumlu oldukları bir görevdir.

ALP ■ Ben, kuruluş aşamasında bizim okuldaki öğrencilerin ilgisine, katılımına değinmek istiyorum. Daha kuruluş aşamasında geniş bir tabanın bizi desteklemesi (ve denemesi) bürokratik sorunları daha kolay karşılayabilmemizi getirdi. Çalışmalarımız bundan sonra da bu bütünlük bağlamında sürmeli.

□ Okulunuzda katılım bu denli olmasaydı, siz yine başvurur muydunuz?

AYNUR ■ Hedeflediğimiz düzeyde katılımı sağlayamazsak -ki bunda yurt genelinde yaşanan yığılılık verici örnekler etken olacaktır- boş bir adım atmış olacağımızı sanmıyorum. Çünkü yapılan varlığını duyurmalıydık, sınırlara karşı hakkını arayıştırdık. Ve örnek olacaktır.

İŞİL ■ Derneğin amacı kavrandıktan sonra bence katılım çok fazla olur. Madem sorun kendi sorunumuz ve biz buna çözüm getireceğiz.

□ Siz olarak değinmek istediğiniz bir şey var mı?

NEJAT ■ Umutla başladık işe. İzin verilmesi, tüm deneyimlerin için bir gerekçe yok. Anayasal hakkımız olan öğrenci derneklerinin kurulması Türkiye'de demokrasiye giden yolda önemli bir adım olacaktır. Türkiye'de başvurmuş olan beşinci derneğiz. Diğer fakültelerde de bu girişimler somutlanırsa, talep artarsa yerleşmesi, varlık kazanması daha hızlı olacaktır. Kuşkusuz bu konuda öğrencilerin çabası yeterli değil. YÖK ve anayasanın bu konudaki çelişkisi ve uygulamanın nasıl olacağı konusunda baroların yorum ve destek bekliyoruz. Bundan da. Kimi siyasi partilerinde bu hak gündeme geliyor. Onların da desteği gerekli.

Kültür Merkezi mi, Kültür Engelleme Merkezi mi?

İzmir Atatürk Eğitim ve Gençlik Merkezi, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı merkezlerden biri. Bunun, gençlerin işlerinden ve okullarından kalan zamanlarını, daha üretken daha yararlı kılmak için çalışmalarını sürdürdükleri, daha doğrusu engellere karşı sürdürmeye çalıştıkları bir yer. Yöneticilere göre yalnızca "öğrenme ve beceri geliştirme" söz konusu merkezde. Bu nedenle tüm yıl boyunca çalışanlar ürünlerini sergilemiyor. Böyle bir tutum da, katılan üyelerin her yıl toplu gruplar halinde uzaklaşmalarına neden oluyor.

Son aylarda eklenen "keyfi" uygulamalar sonucunda çalışmak neredeyse olanaksız hale geldi. Uygulamaların Gençlik Merkezi yönetimini de aşmış, mülki amirlikten kaynaklandığı söyleniyor. Yeni bir kararın saat 17'den sonra çalışma yapmak yasaklandı. Oysa çoğu gençin ayrılabildiği zamanlar, saat 17 sonrası.

Engellere bir örnek de, 17 Mayıs-10 Haziran tarihleri arasında açılan karikatür sergisi. Sergiyi 62 karikatürle gerçekleştirmeye çabalayan 15 kadar çizer, yapıtlarını asacak pano bile bulamadılar. Salonun kapısı genellikle kilitli tutulduğundan sergi pek fazla izlenemedi.

Gençler kafalannada oluşan "kültür merkezi mi, kültür engelleme merkezi mi" sorusuna işleyişte yanıt getirmesini istiyorlar. □

Peşin Ödemeyen Yurttan Atılır!

Yurtların boşalma zamanlarına rastlayan Haziran-Temmuz ayları beraberinde öğrencilere yeni sorunlar getirdi. YARIN İzmir bürosu bu bağlamda İzmir'deki üç yurdun (Zübeyde Hanım Kız Öğrenci Yurdu, İnciraltı Ö.Y. ve Bornova Ö.Y.) temsilcilerinden oluşan üç öğrenciyle görüşti. Temsilcilerin açıklamaları şöyle:

"Kredi Yurtlar Genel Müdürlüğü'nün belirlediği, Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nin 17.maddesine göre, 85-86 öğretim yılında yurttan kalmak isteyen yurt öğrencilerinin, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül aylarını kapsayan 7200 TL'yi, bu aylarda yurttan kalmadıkları halde vermeleri gerekmektedir. İstenilen toplu parayı yatırmayan öğrencilerin yurtla ilişkisi kesilecek ve müdürlerin de teker teker yaptıkları konuşmalarda belirttikleri gibi gelecek öğretim yılında yurda alınmaları zorlaşacaktır. Bunun yanı sıra okul harçlarının da haziran ayı içinde yatırılması zorunluluğu öğrencilere ikinci bir yük getirmektedir.

Bazı yurtlarda tümüyle "keyfi" denilebilecek uygulamalar da görülmektedir. Sözgelimi, Zübeyde Hanım Kız Öğrenci Yurdu'nda ek olarak ekim ücreti de peşin alınmaktadır. İlgili yönetmeliğin 12.maddesine göre, öğrenci ileriki aylara ait yurt ücretini 'isterse' peşin ödeyebilir.

Temsilciler, öğrenciler adına bu ücretlerin alınmamasını en azından tahsilat halinde alınmasını istiyorlar. □

ÜNİVERSİTELERDE "TÜRKLÜK"

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden geçen (46) sayımızda söz etmiştik. Türk-İslam Felsefesi Kürsüsü başkanı Nihat Keklik'in son incilerini de bu sayımızda duyurulum...

- Sevgili çocuklar siz küçüksünüz, ekonomiymiş, zammış, Amerikaymış boş verin, sizin uğraş alanınız değil, bırakın bunları uğraşınlar var.
- Çocuklar dünyanın en haklı ve doğru yolu İslam'dır. Sizi bu yola katılmaya çağırıyorum.
- İslam simge ve bayrağını çekinmeden kullanın.
- Unutmayın çocuklar dünya hala türkten korkuyor, bunu unutmalısınız.
- Çocuklar bizim sınırlanmış çok genişti, koruyamadık. Belki bu top- raklamız bir gün gene bizim olacak
- Size kitap okumanızı söylemiş- tim. Bir arkadaşınız da utanmadan koltuğunun altına bir kitap sıkıştır- mış. Düşünüyorum.. bilmem ne.. ne vurun. Bu kitaplar kötü kitaplardır. Bunlar felsefeye alay ediyorlar.

Bunlar da Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Türk Dili Sorularının bir bölümü:

- "Biz imparatorluklar kuran bir milletiz. Dilimizde arapça Farsça kelimeler yanında İngilizce Fransızca, Latince v.s. kelimeler de vardır. Ancak biz bu kelimeleri bin yıla yakın bin zamandan beri konuşa, konuşa türkçeleştirmiştik. O kelimeleri yazı dilimize de konuşma dilimize de yerleştirmiştik. "Kitap" akıl mesela gibi kelimeleri dağdaki çoban biliyor ve kullanıyordu. Çankaya'daki cumhurbaşkanı da türkiye dışındaki türkler de...

(...)

Yunus türkçesinde ısı, sahip demekti. Şimdi biz sahipsiz çocuk yerine "ıssız veya ıssız çocuk" mu diyelim. Usu her zaman akıl yerine nasıl koyabiliriz. Usu çocukla akıllı çocuk aynı anlama mı geliyor? Her akıllı çocuk usu olabilir ama her usu çocuk akıllı mıdır. Tirmarhanelik delilerin bile usu usu oturduğunu çok görmüşüzdür. ama onların akılmanlar için tumarhanenin yolunu tutmuşuzdur.

Soru: metni noktalama ve imla bakımından doğru bir şekilde yazınız. (Alıntı Yavuz Bülent Bakiler'in Üsküpten Kosova'ya adlı kitabından)

A.Ü. TIP FÜKÜLTESİNDE BAŞARI ORANI "MÜTHİŞ" ARTTI

YÖK başkanı üniversitelerde başarı oranının arttığını söylüyor. Yaklaşık 40 bin öğrencinin, bu yıl sonuna kadar atılmasının beklendiği ülkemizde oldukça ilginç ve o kadar da ciddiyyetken uzak bir söz. "Başarı oranının artmasına" yönelik en "garip" olaylardan biri de herhalde bu yıl AÜ Tıp Fakültesinde yaşanmakta.

Son dört yıl içerisinde not sisteminin beş kez değiştirildiği fakültede en son değişikliği bu öğretim yılının bitmesine bir ay kala yaşandı. Yeni sisteme göre vizelelerden yüzde 40'ın altında alınan her notun yüzde 40'a farkı vize toplamından düşülecek, sınavlarda 4 yanlış 1 doğruyu götürcekti. Böylece sıfır altında not alma "hakkına da" sahipsiniz. Ayrıca "komite" sistemine geçildi. Buna göre finalde

tüm dersler birlikte hesaplanacaktı. Örneğin; 1. sınıfta yedi dersten beşi tek, diğer ikisi de tek sınav halinde yapılıyor. Hepsi birlikte hesaplanıyor ve kahrısız tüm derslerden birden kahyosu nuz.

Ancak sonuçta "umduklarının" da üstünde öğrenci kalınca bu sistemin 1. dönem için uygulanmayacağı açıklandı. Buna rağmen 1. sınıftan 67, 2.sınıftan 43, 3.sınıftansa 70 kişi toplam 180 kişi "vizesiz" olarak sınıfta kaldı. Tabii bunun bir de finaler sonrası var...

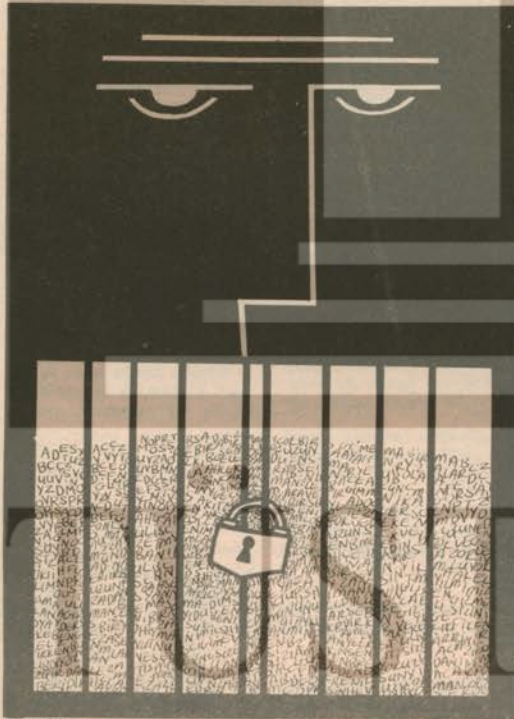
A.Ü. Tıp Fakültesinde öğrenciler iyi bir doktor olabilmek için değil geçebilmek için çalışmaya zorlanmaktalar. Amaçlanan buysa gerçekten başarıyorlar. YÖK başkanı istediği kadar "üniversitelerimizde başarı oranı yükseliyor!.." desin.□



"...BASIN TARAFINDAN ESGEÇİLMEKTE"

Size her üç kişiden birisinin, dostunun ve akrabasının da içinde olduğu "içerlerden" birinden sözedeceğim. Burası ismiyle de özel olan Çanakkale cezaevi. Sizin de bildiğiniz gibi burası en iyi "içerlerden" biri olarak görülüyor. Burada son olarak bakanlık emri- dir denilerek, benzer cezaevleri ile yazışmak yasaklandı, ailelerle yazışmalara da kağıt sınırlaması getirildi. Dişardan gelenlerin getirdikleri kitap ve benzeri her türlü yayın alınmamaya başlandı. Yaşam ve beslenme konuları ise sayfalar dolusu yazılara konu olacak nitelikte. Bir de iki üç yıldır bir toplu isyan ve işkence davası sürüyor. Önceleri basında çıkmasına karşın uzun süredir (malum önemli haberlerin olmasından dolayı) basın tarafından es geçilmekte.■

- a.şendil
çanakkale cezaevi



ABDULLAH ORHAN

ABDULLAH ORHAN

"GİDEN BAHARDAN, GELEN YAZDAN SÖZETMEK VARKEN..."

"Merhaba Sizlere yazmayalı yaklaşık bir yıl gibi bir zaman oluyor. Burada bizim açımızdan iyi yönde bir değişim oldu diyemem. Sizlere ilk yazdığım sıralarda "tek tip" elbise giymiyordum. O zamanlar bu konumuz dolayısıyla çeşitli ihtiyaçlarımızdan mahrum bırakılıyorduk; cezası biten insanlar salverilmiyor, ailelerle görüştürülüyor, havamızdan, yememizden içmemizden akıl almaz kısıtlamalar yapıyordu. Hakkımızı aradığımızda ise "tek tip" elbise giymemiz öneriliyordu. Yeterli besin alınmadığı için vücudumuz tam olarak işlevini göremiyor, romatizmalar, mide hastalıkları ve hemoroid türünden hastalıklara yakalanıyorduk. Bu koşullar şimdi de sürüyor. Tahliye olanayanlar arasında ben de varım. Aradan geçen süre içinde arkadaşlarla bir değerlendirme yapıp "tek tip" elbise giymeye karar verdik.

Yeni konumuz dolayısıyla bir takım haklarımız geri verildi. (...) ancak hala

tahliye olamıyoruz. Zaten buraya geldik geleli tahliye veremedik.(...) Elbise giyeli yaklaşık yedi ay olmasına karşın cezası bitenler hala burdayız. Ve ben de ondo- kuz aydır buradayım. Burada fazladan yatıyorum.

Bir de yemek sorunumuz var ki bu sorunu dile getirmekten bıktık usandık. Adalet bakanlığına bir çok kez dilekçe ile başvurmamıza karşın bir sonuç alamadık. Bu konuda idarenin de yapabileceği bir şey yok.

(...)

Size mektup yazmaya başlayınca hep bu sorular kafayı dolduruyor. Hiç de hayal edip de iyi şeyler yazmak gelmiyor içimden. Giden bahardan, gelen yazdan sözetmek varken, yeni yeni kitaplardan konuşmak varken illa da bu sorular yığın seriyorum gözleriniz önüne.

(...)
Şimdilik haydiyla hoşçakalın.■

● mehmet öz
özel tip kapalı cezaevi
C/2 kgş. bartın



ÜÇ DAKİKALIK PROPAGANDA

1 SANTIAGO-ŞİLİ/Saat 13:00. Önceden kararlaştırılan bir sokak köşesinde bir grup gazeteci ve fotoğrafçı, birbirleriyle ilgisiz gibi toplanıyor. "Yeraltı" basını da orda. Ağzudan ağıza yayma yöntemiyle, ordunun "savaş divanına" karşı bir gösteri yapılacağı duyurulmuş durumda.

2 SAVAŞ DIVANI, "muhtemel sol teröristleri" ölüme mahkum eden bir çeşit askeri mahkeme. Beş kişi yargılanmak üzere ve bunlardan üçü için askeri savcı ölüm cezası istiyor. Ölüm cezası, verildikten 24 saat sonra yerine getiriliyor.

3 SAAT 13:05, bir grup kadın sözkonusu kişilerin yakınları mı? beliyor. Birkaç rulo afişi, kaldırımında açıyorlar, zamklayıp duvara yapıstırıyorlar. Anında yok oluyorlar. Afişlerde, "Şililer, kurtarın bu insanları!" ve "Canları söz konusu, kurtarın!" yazıyor.

4 FOTOGRAFÇILAR derhal kameralarını doğrultup peşpeşe resim çekiyorlar. Az ilerde iki trafik polisi, bir kez olsun baslarını bile çevirmeden trafiği yönetiyorlar. Şilide polisler, birbirlerinin iş sahalarına kesinlikle girmezler.

5 13:08, askeri polis jiplerle geliyor; ellerinde otomatik silâhlar var. Ama daha önce, saçlarına ak düşmüş yaşlı bir kadın afişlerin çoğunu yırttı bile. Pinochet yanlısı ve "yurtsever" bir vatandaş. (Böyleleri halâ var!) Askeri polis, kimseyi yakalayamadan gidiyor. Afişler yırtık ve kırık olarak yerde yatıyor. Yoldan geçenler, durulayıp ne yazdığını okumaya çalışıyorlar.

6 KAÇ KİŞİ gördü bu gösteriyi? On? On iki? Ya da on beş? Bunun için kadınlar özgürlüklerini tehlikeye attılar. Değer miydi? Şililere göre bir kişi için bile değer. □



Dünya Barış Konseyi'nin Çağrısı

Dünya Barış Konseyi geçtiğimiz ay yayınladığı bir bildiriye, egemenliği ABD'nin eylemleri yüzünden tehlikede bulunan Nikaragua ile dayanışma hareketine hız verilmesini istedi. Bilindiği gibi ABD, Nikaragua'ya karşı ilan edilmemiş savaş yürütüyor ve bu ülkeye ticari ambargo uyguluyor. □

Aruba Adasında Bir Dolara Rafineri Satışı



Aruba adası son günlerde birdenbire ajans haberlerinde sıkça yer almaya başladı. 190 km karelik yüzölçümü ile Aruba, Karibler'deki en küçük adalardan birisi ve Hollanda antillerinin bir parçası. 70 bin nüfusu var.

Adanın birdenbire gündeme gelmesinin nedeni, adanın tek ekonomik etkinliği olan petrol rafinerisi, uluslararası Exxon şirketi tarafından kapatılıyor. Rafinerinin, adanın tek ekonomik etkinliği olarak ada nüfusunun yüzde 40'ının geçim kaynağı olmasının yanısıra adadaki diğer tüm etkinlikler de rafineriye bağlı. 60 yıl önce kurulan rafineri şimdiye değin turizm de dahil olmak üzere diğer ekonomik etkinliklerin gelişimini durdurmuş.

Exxon adaya ucuz iş gücünü sömürerek bölgenin en büyük hidrokarbon mono-

polünü oluşturmak üzere gelmişti. O yıllarda bu gün olduğu gibi, adada emeğe ödenen para Venezuela'dakinin kat kat altındaydı. Exxon'un 60 yılda elde ettiği kâr düşünmek olanaksız. Buna karşın ada yoksulluktan, eğitimsizlikten, az gelişmişlikten kurtulamadı. Exxon şimdi petrol fiyatlarında kar etme, teknolojik sorunlar gibi daha bir çok kar getirici nedenlerden dolayı adadaki rafineriyi kapatıyor. Başka bir önerisi ise inanılmaz gibi görünse de rafineriyi Aruba'ya bir dolar karşılığın satmak. Böylece rafinerinin oldukça yüksek olan işletme giderlerinden kurtulacak ve rafinerinin ürettiği petrolü satın alacak, pazarlayacak ve kârını sürdürmüş olacak. Rafineriyi satmamasının nedeni ise: ABD kanunlarına göre bu tür özel mülkiyetlerin hibe edilmesi yasak. □



BASIN YASASI



Fotoğraf: SERAP BALCI

“Evlerimizi Yıkıyorlar”

İkinci boğaz köprüsünün yapımı nedeniyle Çevre Yolunun yapımı için Rumeli Hisarüstü'ndeki gecekonduar yıkılıyor.

20 yıldır bu mahallede oturan gecekondu halkı olayı şöyle anlatıyor:

“Bu evleri 1965'te dişimizden, tırnağımızdan artırdığımız paralarla yaptık. 20 yıldır elektrik, su paralarını yatırdık, vergilerimizi ödedik. Buna rağmen tapumuz olmadı için evlerimizi yıkıp başka yer göstermiyorlar. Tapu tahsis belgesi alabilmek için Yeminli Teknik Büroya hane başına 17.000.- (on yedi bin) TL ödedik. Ama birşey alamadık. Cumhurbaşkanına, başbakana, be-

lediye başkanına, İmar ve İskan Bakanlığına dilekçe verdik. Henüz bir sonuç alamadık. Sanyer Belediye Başkanlığı'ndan kovalandık. Afghanlılara yer verilirken, Araplara topraklarımız satılırken niye bize yeni bir yer vermiyor?”

“Bundan sonra ne olacak?” Mahalle halkından biri, bu soruyu şöyle yanıtlıyor: “Evlerimizi terketmeyeceğiz.”

Ne villamız vardır, ne apartman Evler damgalandı kalmadı zaman Böyle gider ise halimiz duman Nasıl anlatayım Hisarüstü'nü

Dursun Çapraz

GENÇLİK YILINDA SİYASAL SUÇLUMUZ GENÇLİĞİN KENDİSİDİR

Biz yargılanan ve mahkum olanlardan öte Türkiye'de siyasi suçlu olduğunu ve bunların peşin yargılamalarda elinin kolunun bağlandığını söylüyoruz.

Gençliksiz bir 'gençlik yılı' düzenlerken gençliğe BARİŞ'ı bile çok gören, gençliğin yalnızca cinsel ve manevi sorunları olabileceğini bunların dışında ekonomik, demokratik, ve kültürel sorunlarının olabileceğini yadsayan, 1940'ların 1950'lerin baharını, yani kendi gençliklerini bir daha anımsamaya çalışmayanlar, 1980 öncesi siyasal-toplumsal ortamda kendilerinin hiç suçu yokmuş gibi, gençliği siyasal suçlu ilan etmişler. Onu toplumsal yargılamayla kendi başına bırakmışlar, her türlü etkinliğini ortadan kaldırmışlardır. Kahvede kumar oynayan bir genç normaldir, ama sakın konuşuyor, tartışıyor olmasın, maçlara giderek deşarj olan bir gençlik normaldir, ama sakın kirlere, sinemaya pastaneye gitmesin amaçları başkadır.

Gençlik yılında bir numaralı siyasal suçlumuz yine gençliğin kendisidir.

Dilin siyasal bir işlevi olmamasına karşın insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araç olduğu için belirdi çevrelerce siyasal amaçlı olarak kullanılacağı kesindir. Bu siyasal kullanım yığınların bu sisteme katılmalarını sağlayan eski düşünüş biçimlerinin korunmasını sağlama sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yüzden genel olarak eğitim özel olarak da dil ikinci siyasal suçlulardır. Bir üçüncü siyasal suçlumuz da yalnız mahkum olarak kalmıyor idam hükmünü bekliyor. Bu gün eldeki istatistiklere göre yüzünü iğde olup ölüm saatini bekleyen suçlu KİTAP'tır. Dışarda elini-kolunu sallayıp dolaşmasına rağmen okuyanın elinde bulunca birden yasak oluveren azılı bir suçludur kitap.

Her halde geriye sadece 'yıl' kalıyor.

• ferda ilter

Orwell'in Kehaneti Gerçekleşiyor!

George Orwell'i tanımayanımız hemen hemen yoktur. "1984" romanıyla geleceğin toplum düzenine ilişkin bazı kehanetlerde bulunan ve büyük tartışmalara yol açan Orwell'i.

Geçen yıl, "1984" bizde de çok okunmuş ve Orwell'in kitabında geçen, çağımızdan baskıcı, bireyi ezici, özgürlüklerin yok edildiği, totaliter toplumunun hangisi olduğu üzerine uzun uzadıya tartışmalar yapılmıştı. Ancak, yıl sonu geldiğinde bile henüz bir "karara" varılmamıştı.

Şimdi yıl 1985 ve Orwell'in kehaneti artık hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde gerçekleşiyor. ANAP'ın hazırlayıp, meclise sunduğu ve kabul ettirdiği "Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanun Tasarısı" ile, Orwell'in kehanetleri öngördüğünden on yıllar sonra gerçek oluyor.

1984'ün gerçekleştiği ülkenin vatandaşı olmak bizi tarifsiz mutluluğa boğarken, tek üzüntümüz her işte olduğu gibi bu işte de geç kalmış olmamız. 1 yıl gecikmiş olmanın burukluğunu yaşarken, şu sözü de anımsamadan edemiyoruz: Kime niyet, kime kismet... □

• kadir ender

• ODTÜ'den bir grup işçi



MUAMMER BOZKURT

Hoe
Türk-Hoechs

ODTÜ İşçileri: "1982'den beri zam alamıyoruz.

Bizler ODTÜ'de çalışan işçiler, şimdiki devlet politikasına uygun olarak okul yönetiminin mağdur bırakıldık. Dünyanın hiçbir yerinde eşine rastlanmayacak bir şekilde, her türlü haklarımız kısıtlandı, zorla devlet memuru statüsüne geçirildik. Sabahın akşamı kadar fizik gücü ve kol emeği sarfeden kişi nasıl olur da memur sayılır. Ayrıca düştüğün bir kere, bizler 1982 yılından beri tek kuruş zam alamadık ve bunlar karşısında da yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Bütün bunlar da yetmiyormuş gibi 6 aylık birikmiş mesai paralarımız da ödenmedi. Şimdi, bizleri bu duruma getiren yöneticilere sormak istiyoruz, sayet bu kötü koşullardan dolayı bizler herhangi bir kahnunus olaya karşılıksız, çocuklarımız evde yiyecek bulamazsa, bunların sorumlusu kim olacak? □

• mustafa çetin

31

YARIN OKUMAK SUÇ MU?

Yasal sınırlar içinde çıkan bir dergiyi okumak elbette suç değil. Bunu pek çoğumuz gibi yetkili kurumdaki tüm sorumlular da bilirler. Ancak son günlerde bize gelen mektuplardan anlaşıldığı kadınıyla bilinenler unutulmuş ya da bilinmezlikten geliniyor.

Dergimizi Adapazan'da yaygınlaştırmaya çalışan bir okurumuz özellikle Hak Yol Vakfı'nda toplanıldıkları söylenen bazı kişiler tarafından zincirli sopalarla saldırıya uğradı. İTÜ Mühendislik Fakültesi öğrencisi olan okurumuz dergimizi okulda yaygınlaştırmaya çalışmasının, SODEP'in Gençlik paneline kalabalık bir grupla katılmasının ve ramazan başlarında okullarda öğrenciler üzerinde başlatılan psikolojik baskıların yanısıra tehditlere de aldatılmasının bazı kişilerin hoşuna gitmediğini belirtiyor. "Sınıflarda yazı yazılmaya başlandı bazı arkadaşlarla birlikte yazılan sildik. Çevremdeki arkadaşları ben den uzaklaştırmaya çalıştılar. 12 Eylül öncesi yaptıkları gibi fiziksel güç uygulamaya tehdit ettiler. En son öğrenci derneği için başvuramaz onları iyice tedirgin etmiş olmalı ki kapıya bomba süsü vermiş paket bıraktılar. Son olarak 28 Mayıs gecesi arkadaşlarımdan ders çalışmaktan dönerken eve gireceğim sırada birisi bana seslendi. Ne olduğumu anlayamadan yana döndüm. Kafama gelmesi istenen zincirdi sopa boyuna

gelmişti."

Diğer mektup İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğrencisi bir okurumuzdan geliyor. Okulunun am tatili sırasında Antakya'ya gitmek üzere otobüse binen okurumuz Ankara'ya yaklaştıkları sırada yapılan bir kimlik kontrolü sırasında gelişen olayları aktarıyor. "O ana kadar bir kaç kez arandığı için yine kimliğimi çıkardım. Ancak polis kimliğimle ilgilenmedi ve bir el çantam olup olmadığını sordu. El çantamdan Yarınlı dergisini çıkardım ve komiser verdi. Dergiyi inceleyen komiser yüksek sesle "bu kiminse hem men aşağıya insin" dedi Otobüsten herkes şaşırmıştı. Bana derginin yasal olmadığını söyledi ve yasal olduğunu belirttimde bir tokat atarak neyin yasal neyin yasal olmadığını ben daha iyi bilirim" dedi. Daha sonra valizimi aradılar ve bu arada cebimden çıkan hesap makinesini habereşme aracı olup olmadığını anlamak için söktüler. Kim-

liğini istediler ve dosyamı Antakya'dan sordular. Bu sırada otobüsten inen yaşlı bir bayan "Bu çocuğun öğrenci olması suç mu? Öğrencilere ve gençlere böyle kötü davranıyor ve sonra onlardan ükeye yardım etmesini istiyorsunuz" diyerek çıkıştı. Dosyamda bir şey çıkmamasına son derece sinirlenen komiser kimliğimi yüzüme fırlatarak "...eğer bir daha bunun gibi içinde demokrasi hem de büyük harflerle demok-rasi yazılı bir yayını okursan sürünürsün" dedi.

Bu iki olay demokrat insanlara yapılanları yalnızca bize yansıyan kısa bir bölümü. Bu olaylar elbette ki insanlar Yarınlı okumakları ya da demokratikleşme yolunda görev ve sorumluluklarını yerine getirmekten alayamayacaktır. Ancak bu güne kadar terör eylemlerinin soldan, demokratik güçlerden kaynaklandığını ileri sürerler artık kafalarını bu yana da çevirmeliler. Polis yetki yasa-sının mecliste tüm muhalefete karşın "birlik ve beraberlik ruhu içinde geçirildiği" bu günlerde hepimiz kafalarımızı bu taraflara çevirmeliyiz.

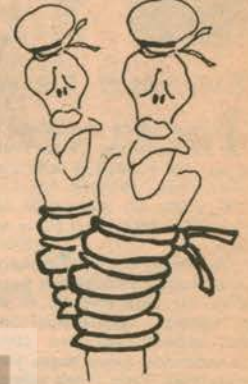
Heriki olay da dergiyi mektupla iletilmiştir, ilgililenler için belirtilir.

• yarınlı

TOPLUMSAL SORUMLULUK ADINA ÇAĞRI

Tıp/Sağlık alanında karşılaşılan sorunlar ihtiyacı olan herkesin ihtiyacı olduğu zaman, gereken miktarda sağlık hizmetinden yararlanamaması, buna yönelik kurumlaşmanın olmaması, öncelikle ise halkın en acil sağlık sorunlarına gerçekten eşitlik anlayışıyla yaklaşılması biçiminde toplumsal boyutlardadır. Türkiye'de sorumluluğu resmi olarak üstlenmiş kişi ve kurumlar tarafından da sorun böyle dile getirilmektedir. Herkes eşit ve etkin, çağdaş anlamda sağlık hizmetini bilimsel gelişmelere ve ülke koşullarına uygun olarak sunmanın "amaç olduğu" belirtilerek, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu, formülasyonu yapılmış ve bu 224 sayılı kanunlaştırılmıştır. Böylece 1961 yılına kadar olan kargaşalığın giderilmesi "amaçlanmasına" rağmen sosyalizasyon 1981 yılına kadar ancak sınırlı bazı bölgelerde uygulanabilmiş, bu yıldan başlayarak "Mecburi Hizmet" uygulaması ile yaygınlaştırılmıştır. Şu anda Türkiye'deki uygulamaları bazı maddeleri değiştirilmiş olsa bile 224 sayılı yasanın getirdiği örgütlenme olduğu söylenebilir. Dolayısıyla 224 sayılı yasanın ve uygulamasının, O'nu yaratan koşulların sağlıklı değerlendirilmesi, herkesin eşit ve etkin sağlık hizmetinden yararlanmasının gerçekleşmesini istenmediğinin ötesinde, neyin amaçlanmış olabileceğinin anlaşılmasında çok önemlidir. Ayrıca bu modelde, temel kurum olan sağlık ocağının ilk ve önemli görevi olarak gösterilen koruyucu hekimliğin Tıp/Sağlık geneli içinde ne olduğunun, hangi koşullarda uygulanabilir olduğunun, ve hangi toplumsal formasyonun misyonu olabileceğinin araştırılması da gene bu açıdan önem taşır. Çünkü 1981 yılından beri yaygın olarak uygulanan sosyalizasyonun şu ana kadar pek çok sorunu çözmede başarılı olmadığı, hatta mevcut sorunları katmerleştirdiği bir gerçektir. Ve bu gerçeğin ilk önce ve en çok tam olarak buraya bağlanmasalar bile sağlık hizmetine ihtiyacı olan halk kitleleri sonra sorumluluğu duyan hekimler yaşamaktadır. Halkın en acil sağlık sorunlarının tespiti, bunlara gerçek eşitlik anlayışı ile çözücü yaklaşım, bunun kurumlaşması çalışmaları, neye karşı, ne için nasıl bir sağlık anlayışı sorunlarının üzerine gitmek gerekmektedir.

Bu nedenle tıp/sağlık ve sorunları üzerinde düşünülmesi, yaratıcı emekle derinleşen/aktarıp yaygınlaşarak kalıcı kılınan tezlemelerin



yapılması bir zorunluluktur. Bu çalışmalar, sorunları diğer toplumsal sorunlarla bağlantılarının gösterilmesini, alternatif çözümlerin bulunmasını, bunların yaşama geçirilme koşulları için mücadele edilmesini de kapsamalıdır. Kendi koşullarında çağın sorumlu yaklaşımını gerektirir. Mevcut olanı bu mantıkla reddederek gerçekleştirilen tekil tepkiler elbette daha genelle olgunlaşacaktır. Bu anlamda tıp/sağlık alanındaki sorunları, bağlantılarını gözetenek, toplumsal boyutlarda daha iyisi adına, çözümlene/çözümüne karşı çözmek doğrultusunda çalışma, iyi niyetli yaratıcı işbirliklerinin zeminidir. Ayrıca böyleli çalışmaların, mevcut hekimlik meslek kuruluşları tarafından ayrıca desteklenmesi, ötesinde ön ayak olunması da gerekir. Bu doğrultuda mesleki örgütler içersinde bu kurumlar eğer değillerse daha sorumlu davranmaya zorlanmalıdır. Bütün çabalar karşın sonuç alınmazsa bile, böyleli bir süreç kendine taraf bulacak ve mevcut olanın dışında daha sorumlu bir oluşumu beraberinde getirecektir. Bu ise o zaman ayrılmış mutlaklaşarak anlamına gelmeyecektir.

Türkiye'de kendi koşullarında bu sorumluluğu duyanların olduğuna inanıyoruz. Görüşler ne kadar çizgisel farklılıklar taşısa da koşulların daha iyisi için değiştirmekten yana olanlar, daima ortak noktalar bulabilirler. Süreç içinde bu noktalara daha nitelikli bir doğrultuda geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çabalar etkililiğin ilk ve en önemli şartıdır. Bu amaçla konunun doğrudan içinde olmaları anlamında çağdaş sorumluluğu duyan hekimleri, tıp/sağlık bilgisinin, hekimlik mesleğinin olumsuzlanarak, amatörcü kullanılması gerektiği inancıyla, sorumlu ilgililenleri böyle bir süreçte katkıda bulunmaya çağınıyoruz. Amaç yaratıcı emekle daha ileri olanı ortaya koymaktır. Bu süreç hiç kimsenin ya da grubun tekelinde görülmemelidir. Koşullar ek ya da geç bu süreci olgunlaştıracak ve onu sürükleyip, çekip çevecek kafalar yaratacaktır.

•Doktor İker Belek
PK 40 Sinop



AFSAD'DA AYIN FOTOGRAFI

Gülümser İşçelebi

İLHANİLHAN KİTABEVİ
TÜRKÇE
İNGİLİZCE-FRANZIZCA-ALMANCA
DİL-SÖZLÜK
TOPLUMSAL BİLİMLER
EDEBİYAT
Bayındır Sokak 27/A Yenişehir Ankara
Telefon 33 14 22

BİLİM ve SANAT

TEMMUZ (55) SAYISI ÇIKTI
Mikrolar Büyük Biradere Karşı

- MİKROLAR BÜYÜK BİRADERE KARŞI / Aydın Özcan
- SANAYİDE ROBOTLAŞMANIN OLASI ETKİLERİ / Serdar Sayan
- BİLGİSAYARLAR VE EĞİTİM / Gürel Tüzün
- MİKRO BİLGİSAYARLAR DÜNYASINDA ÇOCUK: TOPLUMSAL İLİŞKİLERDEN KOPUŞ MU? / Ali Gitmez
- BİLGİSAYAR PAZARINDA / Mustafa Yaşacan
- İNSAN VE BİLGİSAYARDA VERİ İŞLEMİ / Victor Tyukhtin
- DİL VE BİLGİSAYAR / Hüseyin Kılıç

★

- FARUK EREM'LE "TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER ÜZERİNE" SÖYLEŞİ / Nevzat Helvacı • HALUK GERGER'LE "YILDIZLAR SAVAŞI ÜZERİNE" SÖYLEŞİ / A.Tufan Aydın • "HAYIRLI OLSUN" YA DA TÜRK BASININ DURUMU VE GELECEĞİ / Toktamış Ateş • MOZAMBIK'TE GÜNEY AFRİKA TERÖRÜ / Staffan Bergström - Lars Salemark • NAZİ İRKÇİLİĞİ VE SADİZM / Selçuk Alsan • POPÜLER BEĞENİ VE BİR FİLM / Tuğrul İnal • BİR YUDUM SEVGİ / Kemal Ateş • SON SINEMA USTALARINDAN BİRİ: YUTKEVİTCH / M.Tali Öngören • ULUSLARARASI ANLAYIŞ EĞİTİM YOLUYLA GELİŞTİRİLEBİLİR / M.Semih Gemalmaz • SPORUN YAŞAMLA İÇİÇELİĞİ / Sönmez Targan • ÇOCUK SESLERİNİN "AYŞE ABLA"SI ARAMIZDAN AYRILDI / Azime Korkmazgil • KİTAPLAR "AKAN SULARA KARŞI" / Dursun Kut

Çizgileriyle
Nezih Danyel • Latif Demirci Emin Bebek



İFSAK'DA AYIN FOTOGRAFI

• İFSAK'ın her ay üyeleri arasında düzenlediği Ayın Fotoğrafı Yarışması'nda Siyahbeyaz ve renkli baskı dalında Sedat Tosunoğlu'nun yaptığı "Ayın Fotoğrafı" seçildi. Orhan Karaalioğlu ve Basri Arı'nın birer yapıtı ikinciliğe, yine Orhan Karaalioğlu'nun bir yapıtı da üçüncülüğe değer bulundu. Ayrıca, Barboros Altındış'ın 2. Basri Arı, Muzaffer Sütüoğlu ve Alberto Modiano'nun birer yapıtları da sergilenmeye değer bulundu.

Saydam dalında ise, Barboros Altındış'ın saydamı "ayın saydamı" seçilirken, Metin Tutkal ikinciliği, Aramis Kalay üçüncülüğü kazandılar. Aramis Kalay, Orhan Karaalioğlu ve Uluç Özgüven'in birer saydamları gösterime girmeye değer bulundular.□

İFSAK 4. İSTANBUL ULUSLARARASI FOTOGRAF YARIŞMASI

• İki yılda bir yinelenen ve daha önce üç kez gerçekleştirilen, İFSAK, İstanbul Uluslararası Fotoğraf Yarışması'nın Dördüncüsü bu yıl yapılacak.

İstanbul Valiliği'nin düzenlediği Milli Egemenlik Haftası İstanbul II Kutlama Programı içinde olan yarışmaya katılım 8 Ekim 1985 günü bitecek.

Serbest konulu yarışma; siyahbeyaz baskı, renkli baskı ve saydam olmak üzere üç ayrı bölüme ayrılacaktır. Bir kişi herbölümde dörder yapıtı yer alabiliyor.

Yarışmada; İFSAK, FIAP ve kamu kuruluşlarının ödülleri dağıtılacaktır.□

4. ULUSLARARASI FOTOGRAF YARIŞMASI ÖDÜLLERİ

• İFSAK'ın düzenlediği 4. İstanbul Uluslararası Fotoğraf Yarışması'nda verilecek ödüller belli oldu.

Yarışmaya Kültür ve Turizm Bakanlığı üç plaket ödülü ile, İstanbul Valiliği Gençlik Ödülleri ile ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Manzara konusunda üç ödül ile katılırken, Fotoğrafik Tanıtım Laboratuvarı En iyi enstantane fotoğraflarını ödüllendirecek.

Fotoğraf Sanatı Uluslararası Federasyonu (FIAP) yarışmayı madalya ve mansiyonları ile destekliyor.

İFSAK ise; Deneysel, Hareket, Çıplak, Foto-Jurnalizm konularında 12 ayrı ödül koyarken, Sevgi Duygusalılık konularında "Baha Gelenbevi Ödülü" veriliyor.

Yarışmada ayrıca UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun ödüllü var.

4. İstanbul Uluslararası Fotoğraf Yarışması'na katılım 8. Ekim 1985 günü bitiyor.□

MUĞLA BELEDİYESİ FOTOGRAFÇILARI KONUK EDİYOR

• Muğla Belediyesi "2. Muğla Kültür Sanat ve Turizm Festivali" bünyesinde "YAŞAYAN MUĞLA" başlıklı bir fotoğraf yarışması düzenledi.

Siyahbeyaz baskı ve Saydam dallarında düzenlenen yarışmaya son katılım 6 Eylül 1985 olarak belirlendi.

Muğla Belediyesi; İFSAK ve AFSAD üyesi fotoğrafçıların yazılı belge getirmeleri koşuluyla, Muğla'da konaklamalarını bedelsiz karşılayacak.□

AFSADLILARIN YURT DIŞI BAŞARILARI

• İspanya'nın Reus kentinde düzenlenen "Çağın Tanığı Fotoğrafı" konulu fotoğraf yarışmasında AFSAD üyesi Çerkez Karadağ'ın bir siyah beyaz yapıtı sergilenmeye değer bulundu. AFSAD üyesi Ali Rıza Akalın'ın 5 adet siyah beyaz fotoğrafları oluşan portfolyosu "Amateur fotoğrafçı" dergisinin Nisan 1985 sayısında yayımlandı. Yine Romanya'da düzenlenen serbest konulu fotoğraf yarışmasında Rıza Arat'ın bir adet saydamı göstermeye alındı.



üçüncü yıl kutlu olsun!

Abone Kulübümüz bu sayımızla üçüncü yılına giriyor. Geçen iki yıla baktığımızda bir dergi için olabilecek en iyi biçimde okurlarımızla iletişim kurabildiğimize inanıyoruz. Bunun en iyi göstergesi de iki yıl boyunca yaptıklarımız. Okurlarımıza yaptığımız çağrılar sonucu düzenlediğimiz dört abone kampanyası ile abone sayımızı dört katına, yurt içi dağıtımımızı üç katına çıkarttık. Abone kampanyaları dışındaki dönemlerde de yine biromuzaya kadar gelen okurlarımız yeni okurlar, yeni aboneler



getirdiler. Abonelerimizle kurduğumuz ilişkilerin getirdiği karşılıklı güven ve destekle pek çok engellemeyi kolayca atlattık. Çağrularımıza istekle yanıt veren ve elinden gelen çabayı gösteren, girişimlerimizi içtenlikle destekleyen yapıcı eleştirilerde bulunan ve aksaklıklarımıza hoşgörü ile karşılayan okurlarımıza teşekkür ediyoruz. Sevgi ve dostlukla...

• YARIN ABONE KULÜBÜ

yepyeni bir etkinlik daha!



Yarın Abone Kulübü olarak müzik konusunun işlendiği bu sayımızda söylenenleri daha da somutlaştıracak bir girişimde bulunuyoruz. Yüreğiyle, sesiyle halkın özgürlük ve demokrasi savaşımına destek olmuş, evrensel değerlerde eğilim yaratmış dünyaca ünlü sanatçıların kasetlerini veriyoruz. İnti-İlhami, Victor Jara, Quilapalyun, Pete Seeger, Isabel Parra, Woody Guthrie, Daniel Viglietti, Atahualpa Yupanqui ve Teodorakis gibi sanatçı ve topluluklarla başlayacak olan bu girişimimiz, okur ve abonelerimizden gördüğü ilgi oranında, başka sanatçılara doğru genişleyebilecek.



Okurlarımızın 1000, abonelerimizin 750 liradan edinebilecekleri Yarın Abone Kulübü kasetlerine ilişkin istemleri Temmuz ayının ortalarında başlayarak karşılayabileceğiz. Evrensel kültürü oluşturan

sanatçıların tanınması, bilinmesinin bir gereksiniminden de öte artık bir zorunluluk olduğu düşüncesinden yola çıkarak başlattığımız bu girişimin okurlarımızın destek ve önerileriyle amacına ulaşacağına inanıyoruz.

Yarın'ın ulaşmadığını bildiğiniz yerlerde tanıdığımız, bildiğiniz kitapçı ya da gazete bayileriyle konuşarak ya da bunların adreslerini bize bildirerek ilişkiye geçmemizi sağladığınızda Yarın'ın daha geniş bir kitleye ulaşması yolundaki çabalara siz de katılmış olacaksınız. Bu konuya ilgi gösterecek okurlarımıza şimdiden teşekkürler.

DERGİMİZE NASIL ABONE OLACAKSINIZ:

Abone olmak isteyen okurumuz bize bir mektupla adını, açık adresini, varsa yaz adresini, ve aboneliğinin hangi sayıdan başlamasını istediğini, yıllık ya da altı aylık abone olmak istediğini belirttiğinde ve 164860 nolu posta çeki hesabımıza abone ücretini yatardığında abone kaydı yapılacaktır. Okurlarımızdan özellikle istediğimiz yukarıda belirtilen bilgileri tam ve okunaklı bir biçimde belirtmeleri. 1000 liradan az istekler ödemeli olarak gönderilmeyecektir. Ödemeli posta tutan okur tarafından ödenmekle birlikte çoğu kez posta tutan istek tutanı aşmakta bu da çalışmalarımızı anlamsız kılmaktadır.

Posta çeki ücretsiz gönderilmekte böylece yarınlan her kuruş kesintisiz elimize geçmektedir. Bu yüzden posta çeki kuponunun fotokopisini gönderen her okurumuza istedikleri gönderilmektedir.



BULUNAN YAYINLARIMIZ DENEME DİZİSİ

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

Salah Birsal.....	Bir Zavallı Sarı At.....	750.-
Oktay Akbal.....	Yazmak Yaşamak.....	550.-
İlhan Selçuk.....	Ağlamak ve Gülmek.....	400.-
Nadir Nadi.....	Ben Atatürkçü Değilim 5. bası.....	400.-
İlhan Selçuk.....	Düşünüyorum Öyleyse Vurun 6. bası.....	500.-
Prof. Nermin Uygur.....	Yaşama Felsefesi 2. bası.....	350.-
Prof. Emre Kongar.....	Kültür Üzerine 2. bası.....	350.-
Oktay Akbal.....	Yaşayıp Görmek.....	250.-
Ahmet Rasim.....	Anılar ve Söyleşiler.....	300.-
Vedat Nedim Tör.....	Kemalizmin Dramı 2. bası.....	300.-
Prof. Akşit Gökçürk.....	Okuma Uğraşı 2. bası.....	250.-
Prof. Macit Gökberk.....	Değişen Dünya Değişen Dil.....	250.-
Nadir Nadi.....	Uyarılar 3. bası.....	350.-
Hıfzı V. Velidedeoğlu.....	Yol Kesen Irmak.....	350.-
Prof. Nusret Hızır.....	Felsefe Yazıları 2. bası.....	350.-
Mehmed Kemal.....	Şairler Dövüşür.....	250.-
Oktay Akbal.....	Dünyaya Açılmak.....	200.-
Samim Kocagöz.....	Roman ve Yazarlık Onuru.....	200.-

TARİH — ANI — GEZİ — OLAY DİZİSİ

Salih Bozok-Cemil S.Bozok.....	Hep Atatürk'ün Yanında.....	750.-
Türk Hukuku Kurumu.....	Hukuk Devleti ve Velidedeoğlu.....	400.-
Mücap Ofluoğlu.....	Bir Avuç Alkış.....	1200.-
Nuri Onat (Yayına hazırlayan).....	Cumhurbaşkanı Gazi M.Kemal Paşa'nın Sonbahar Gezileri.....	400.-
T.B. Tavernier.....	Topkapı Sarayı'nda Yaşam.....	400.-
Mehmed Kemal.....	Türkiye'nin Kalbi Ankara.....	350.-
Hıfzı V. Velidedeoğlu.....	Söylev (cilt 1 ve 2) 14. bası.....	1000.-
Kemal Üstün.....	Menemen Olayı ve Kubilay 3. bası.....	250.-
Meral Tolluoğlu.....	Babam Nurullah Ataç.....	200.-
Ebubekir Hazım Tepeyran.....	Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları.....	300.-
Talip Apaydın.....	Köy Enstitüsü Yılları.....	300.-
Cemal Madanoğlu.....	Anılar 1. bölüm.....	500.-
Philipp Soupault.....	Şarlo.....	200.-
Kemal Özer.....	Sanatçılarla Konuşmalar.....	200.-
Atena Deponte.....	Yaşayan Kosta.....	200.-
Mümtaz Zeytinoğlu.....	Ulusal Sanayi.....	200.-

(KDV, fiyatların dışındadır)

Not: 4000 liradan aşağı bütün siparişleri ödemeli gönderemediğimizi üzülerek belirtiriz.

YARIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Temmuz
47 85
KDVdahil
250 TL

HALKIN MÜZİĞİ SINIR TANIMAZ

biten bir
öğrenim yılıyla,
doğan umutlara
francisco
juriz



TÜSTAV

1960-70 dönemi
"gençlik liderleri
tartışıyor"